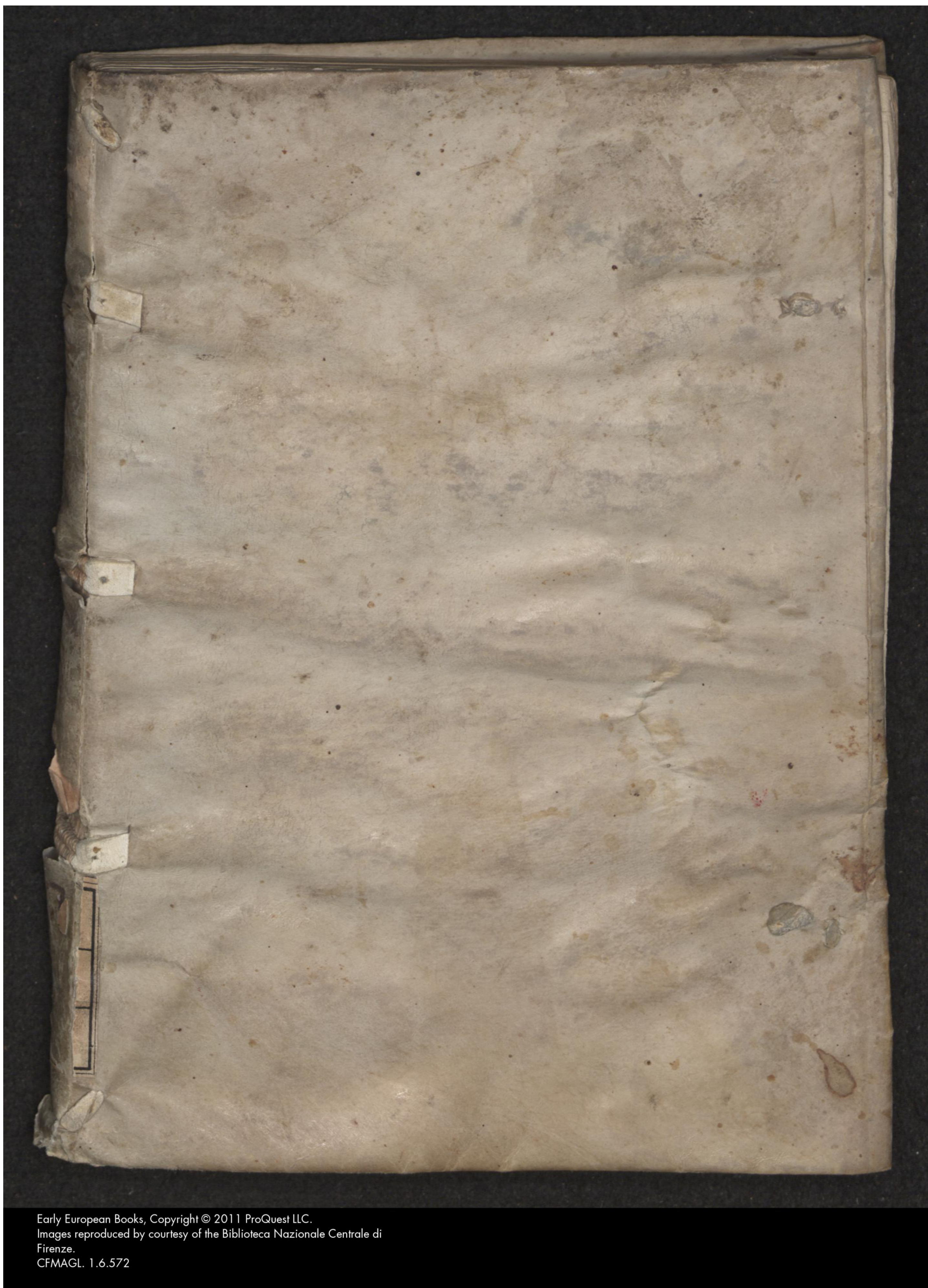
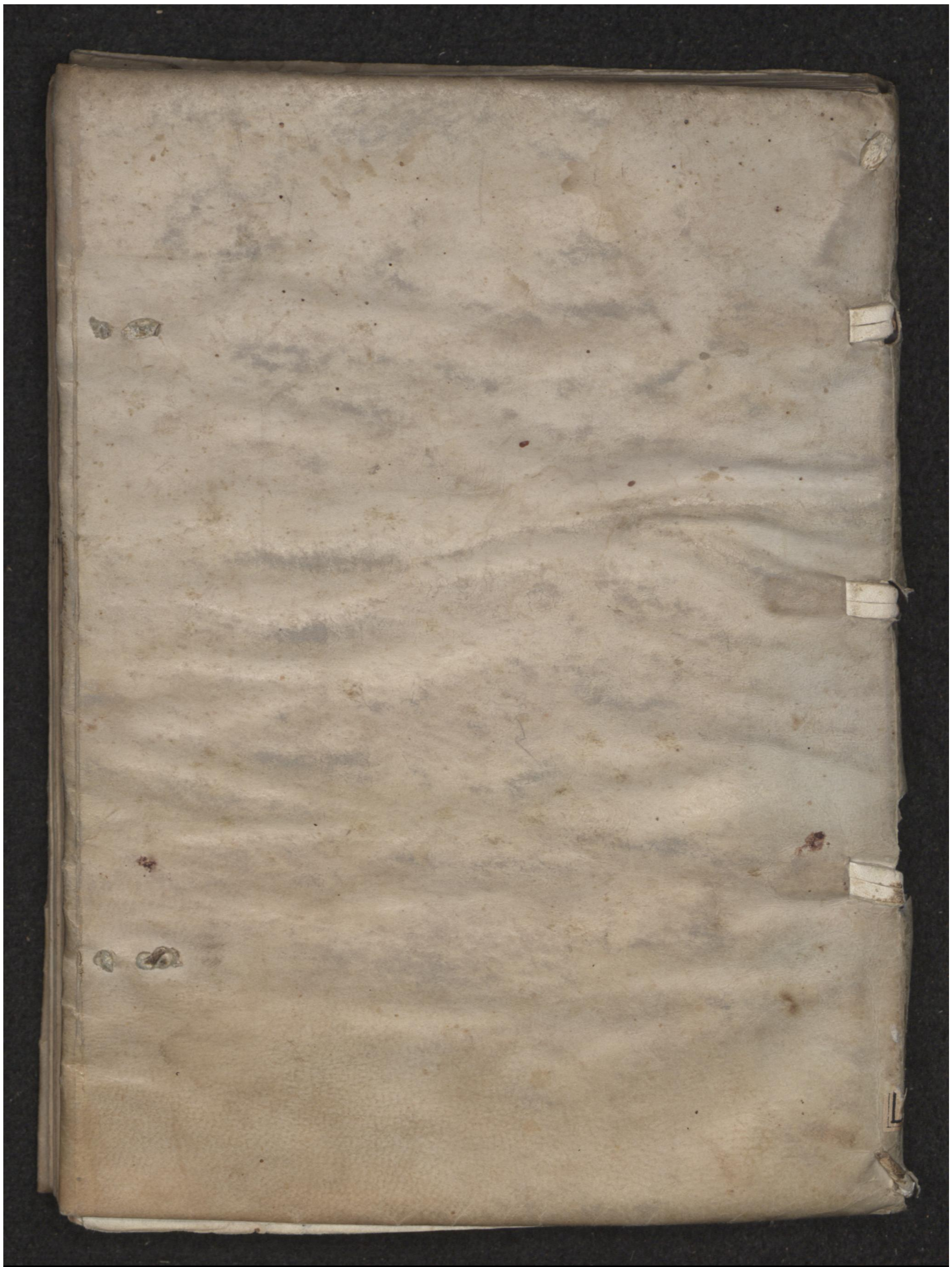

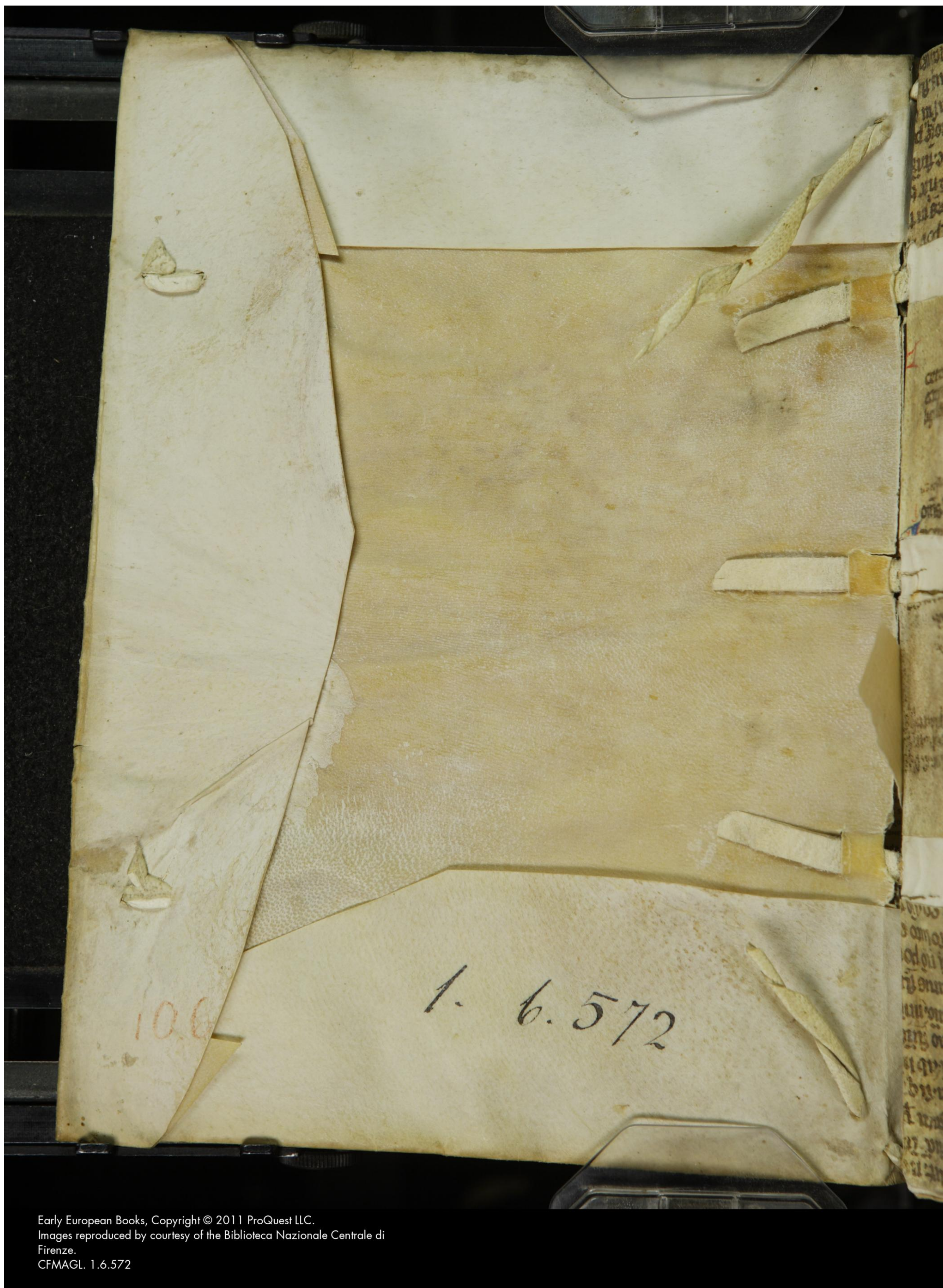

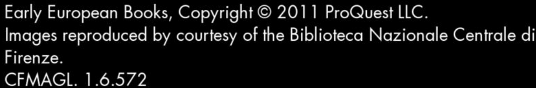

1. 6. 572

XV

VEG

VEGETII

RENATI ARTIS VETERINA-
RIAE, SIVE MVLOMEDI-
cinæ libri quatuor, iam primum
*typis in lucem æditi. Opus sane in rebus
medicis minime aspernandum.*

BASILEAE

ILLVSTRISSIMO PRINCIPI FERdinando Regi Hũgariæ, Bohemiæ &c.

Transuexerat olim, Ferdinande Regum serenißime, ad nos D. Heremannus Inclytus à Neuenare Comes, Vegetij Renati artem Veterinariam, ut eam doctißimorum uirorum auxilio, à mendis, quibus scatebat, expurgaremus, & typis excussam æderemus in publicũ. Sed cũ exemplaris infinita deprauatione desperantes ab incœpto negotio deterriti fuissemus, codicemq; illum peruetustum rursum ablegassemus, instigauit ad desperatũ munus redeundũ, ꝙ tuæ Serenitatis nomini opus hoc dedicãdũ asserebat, nimirũ ut cui nõ ingloriosum esset, et egregios, et ualidos equos habere etiã ꝑmultos, quos hic author & à peste præseruari, & iam ægrotantes sanari nõ incommode perdocuit. Verũ etsi non integre natiuo nitori me redditurũ considerẽ, sperabam tamẽ me & Cels. tuæ rẽ gratã, & posteris ansam id studij diligentius ꝑquirẽdi præbiturũ. Habeant itaq; ꝑ Serenitatẽ tuã et cæteri, Vegetiũ hũc, nostro labore à uitijs ꝓpemodũ infinitis expurgatũ. quãq̃ sint pleraq;, quæ absq; ἀυτογράφῳ restitui posse nõ crederẽ, quæ, ubi uisum fuerat, uel obelo, uel asterisco, uel alia quadã notula cõsignauimus. Nonnulla, licet immutatis uel uerbis uel uerborum ordine, sententias tamen plenas, & intellectu faciles insinuare comperimus, quæ lectoris iudicio immutanda uel corrigenda reliquimus. mei enim candoris non esse censebam si mea alienis ingererẽ. Quædam etiam morborum, simul & herbarũ, remediorúmue uocabula licet immutanda cognosceremus, constãs tamen exemplariorum consensus, ne qcq̃ immutaremus prohibuit. nã ita fortaßis scriptũ ab authore nõ uulgares neque ineruditi persuadebant amici. quod eo facilius effecerant, & ꝙ nõ ignorem Antonij Codri de hoc authore iudiciũ, & ꝙ sciam apud plærosq; medicos permulta esse uel corruptißima. Quædam etiam cũ uel uariarent exemplaria, uel abundare uiderentur, aut etiam uel parum, uel nihil ad sententiã facerent, parenthesi interdum cinximus. De his Serenitatem tuam admonendam duximus. Precantes nostrum hunc laborem (qui certe quantus fuerit, nemo facile crediderit) hilari fronte suscipere nõ dedignetur. Vale felix.

S. M. T.

Obsequentißimus Ioannes Faber Emmeus Iuliacensis Typographus. Basileæ.

SERENISSIMO

AC ILLVSTRISSIMO PRINCIPI D. FERdinando, Regi Hungariæ, Bohemiæq;, Archiduci Austriæ, Duci Burgundiæ, &c. Domino suo Clementissimo.

Nter tot, tamq; uarios & ancipites fortunæ casus, quos infracto huc usq; animo superasti, Ferdinande Rex Sereniss. illud merito in te miramur omnes, quod in ea ætate cōstitutus, ita animum institueris, ut neq; in rebus prosperis audaciæ, neq; in aduersis timiditati unquam indulseris. Nam tot iam partis abs te triumphis, nihil immoderate, nihil arroganter egisse uisus es. Sed ne in ipso quidem bellico furore mentē tuā passus es à recta ratione dimoueri, quod heu nimiū multis contigit, alioqui laudatissimis uiris, magno suo, suorumq; malo. Alios non paucos bellum ipsum exitialis rerū humanarū pestis, inhumanitatē, feritatem, et crudelitatem docet, Tu contra in ipsis bellorū tumultibus mansuetior, in militia redditi cultior uideris. Quā rem maiore etiam admiratione dignā facit Celsitudinis atq; dignitatis tuæ consyderatio. Tu quippe citra omnē controuersiā post Cæsareū numē secundū in rebus humanis obtines locū. Quē qdē ita & magnanimitate & gratia tueris, ut nemo uideri possit eo obtinēdo dignior. Intellexerūt hoc Bohemi & Hūgari, qbus nec uisus antea, nec plene cognitus inter tot undiq; cōpetitores dignissimus es iudicatus, q utriusq; regni gubernacula susciperes. Mirātur multi Cn. Pōpeiū, q Mithridatē regem. 70. regnorū cū tota ferè Asia, natura imbelli; Mariū, q Cymbrorū colluuiē: Cæsarē, q Gallos agrestes tunc hoīes bello superarint. Te adhuc puero Sueuorū gens, quorꝝ uires ipsis aliqñ Romanis formidabiles erāt, tuo. i. Austriæ Imperio accessit, idq; felicissimo quodā

a auspicio

auſpicio, uidelicet ut ex tam auſpicato exordio Regni tui, homines intelligerent, ipſos aliquando, ditionis tuæ terminos longe lateq́ propagandos eſſe. Venetos gentem totius Italiæ florentiſſimam, ad conditiones acceptandas ſola nominis tui auctoritate compuliſti, receptis oppidis aliquot, quæ Maximiliano Cæſari, iniuſte ablata, iure debebantur. Acceſſerunt etiam finibus tuis pars lacus Benaci, nec non alpium, ac floris Iulij loca quedã per Venetos iam dudum uiolẽter occupata. Heluetios multo iam tempore graues illis, quos eo in tractu tibi habes ſubditos, facile cõtines tua auctoritate, Satius iudicantes, quietem agere, quàm quicquam quod tu uiolari nolis, attingere. Vngaricum bellum, quod prædonis illius Reguli inuidia exarſerat reſtrinxiſti, ut prius quã copiæ tuæ, ditionis illius fines attigiſſe crederentur, ille iam toto regno pulſus exularet. Sunt hæc quidẽ argumẽta ſummæ fortitudinis & prudentiæ, maioris etiam felicitatis tuæ. An nõ uidemus hoc agere deum? ut Cæſarea maieſtas ac tua Celſitudo tãtum emineant poteſtate, quantum modeſtia & bonitate excellitis. Amiſit nuper Germania decus et ornamentũ ſuum Diuum Maximilianum Auum ueſtrũ, Cuius in re bellica non inferior Scipione, uirtus atq; induſtria habebatur: Amiſerat ante Philippum patrem, adeo amabilem & charum omnibus mortalibus, ut pulcherrimum Titi & Veſpaſiani elogium illi iure competierit, Deliciæ generis humani; ſed deus qui nunquam deeſt rebus humanis, quanto cum fœnore, quod perijſſe uidebatur, reſarciuit, excitans nimirũ duo ornamenta, duo humani generis præſidia, quorum auſpicio, boni ad excolendas uirtutes accendantur, mali uero benefacere diſcant. Sed hæc epiſtolaris non cõprehendit anguſtia: celebrabunt ea, quibus & plus otij & ingenij erit. Aperuiſti tu uel ſolus campum patentiſſimum, ubi & ingenium & eloquentiam exerceant omnes

nes eruditi. Sane iniquum fuerit, nos ita suspicere antiquitatem, ut nostra, cum non sint inferiora, contennamus. Ego, ne inter aulicos tuos, solus nihil agere uidear, chartaceum munusculum tuæ offero Serenitati, Vegetij inquã Renati, eius qui de re militari libellum cõscripsit, artis Veterinariæ siue Mulomedicinæ opus, multis seculis absconditũ. quandoquidẽ equos habere & multos & bonos regij decoris esse uidetur, quos non tam ad pompam, quàm ad res gerẽdas alere cordati homines solent. Qua in re Mulomedicorum opera minime contemni debet. Hoc itaq; opusculum Beato Rhenano, necnon Ioanni Emmeo, conterraneo meo, uiris cum eruditis, tum mihi amicissimis, primum commisimus, ut illorum opera castigatum exiret in uulgus. Nam erat propemodũ infinitis locis corruptum. Verũ cum Beatus ille uarijs obstrictus negotijs muneri obeũdo adesse nõ posset, solus Emmeus, nõ absq; summis laboribus, operi castigando manum applicuit. Huius igitur industriæ debetur, quod ab infinitis uindicatum mendis nũc podit in lucẽ. Tu uero Serenissime Rex Ferdinande, ut illos tui gratia potissimum susceptos labores recõpenses, bonas literas, quiq; illas syncere colunt, pro regia indole tua, quemadmodũ hactenus fecisti, ornare & tueri non desinas. id enim tuis pulcherrimis factis, non parum splendoris adijciet. Interim Deum Opt. Max. precor, ut imperium tuum, perpetua felicitate decoretur ad honorem dei, & utilitatem Reip. Christianæ. Meq; tibi obsequentissime commendo Ferdinande Regum Illustrissime. Ex arce nostra Bedburtina, quarto Nonas Iulij. Anno domini M. D. XXVIII.

E. R. Maiestatis Tuæ deditissimus, & obsequentissimus Heremãnus Comes à Nuenare, Præpositus primariæ ædis Coloniensis.

ELENCHVS TI-
TVLORVM CAPITVM LIBRI PRIMI.

De Epist

Potio hy

CAPITA LIBRI SECVNDI.

CAPITA LIBRI TERTII.

CAPITA LIBRI QVARTI.

VEGETII RENATI ARTIS VETERINARIAE, SIVE MVLOMEDICINAE, PRAEFATIO.

Vlomedicinæ apud Græcos Latinosq; authores non fuit cura postrema. Sicut enim aĩalia post hoĩem, ita ars Veterina post Medicinã secunda est. In equis enĩ ac mulis & adiumenta belli, & pacis ornamenta con sistũt. Sed quoniã minus dignitatis uidebatur habere professio quæ pecudũ promittebat medelã, ideo minus splendidis exercitata, minus eloquentibus collata doce tur in libros, Licet próxima ætate et Pelagonio non defuerit, & Columellæ abũdauerit dicendi facultas: uerũ alter eorũ cũ rusticæ rei præcepta conscri=beret, curas aĩaliũ leui admonitione perstrinxit; alter omißis signis causisq; morborũ, quasi ad doctißimos scriberet, tam magnæ rei fundamenta negle=xit. Chiron uero & Absirtus diligentius cuncta rimati, eloquẽtiæ inopia, ac sermonis ipsius uilitate sordescũt. Præterea indigesta & confusa sunt oĩa, ut partem aliquã curationis quærenti necesse sit errare p titulos, cũ eisdẽ paßio=nibus alia remedia in capite, alia inueniantur in fine. Additur etiã q studio lu cri quædam ita sunt compositæ potiones, ut pretium enorme contineant, & curæ taxatio, animalis æstimationem propè uideatur æquare: ut plærũq; aut parci homines, aut certe prudentes, aĩalia sua canibus dedant, aut à dãnosa curatione dißimulent. His & talibus rationibus inuitatus, cum ab initio æta=tis alendorum equorum studio flagrarem, hanc operam nõ inuitus arripui, ut conductis in unũ Latinis dúntaxat authoribus uniuersis, adhibitis etiam Mulomedicis, & Medicis non omißis (nam Mulomedicinæ doctrina ab arte Medicinæ non adeo in multis discrepat, sed in multis plurimisq; cõsentit) in=quantum mediocritas ingenij patitur, plene ac breuiter omnia epitome conge rerem, causasq; & signa morborum omnium declararem. Nam si laus pri=ma medicorum est genus ægritudinis in homine reperire, qui paßionem suam & manu potest, & uoce signare, quãto magis in Mulomedicina necessariũ creditur genus ægritudinis nosse, cum mutum sit aĩal, & non poßit propriũ indicare

indicare languorem, & ab imperitis ad opus aliquod laborémque cogatur. Sic geminũ ſubeat ex morbo & ſatigatione diſcrimẽ. Aut certe neglectũ, inueterata ægritudine nequeat ſero curari. Sicut Mantuanus poëta diuino ore teſtatur: Morborũq; & cauſas, et ſigna docebo. Abſq; dubio aũt oĩs cura uacabit, ſi genus paßionis ignoretur. Ex inani pſuaſione illud generatur incõmodũ, ut honeſtißimus qſq; erubeſcendũ ac uile credat iumentorũ noſſe medicinã. Primũ, nullius rei ſcientia uilis eſt. Nã cum humanæ uitæ conuerſatiõe aliud fugiendũ, aliud uero ſequẽdum, nõ eſt pfecta peritia, niſi quæ utraq; cognouerit. Deinde, quis æſtimet erubeſcendũ talem peritiã quæ damna ſubmoueat? Nã ſicut incolumitas iumẽtorum habet lucrũ, ita eorũ interitus afferre uidetur incommodũ. Præſertim cũ mancipia, quorum plebeia curatio nõ putatur, ſæpe uilioribus pretijs, quàm equi uendantur aut muli. Poſtremo ſiue ad uehendos locupletes aptos, ſiue in circi cõtentione uictores, ſiue in prælijs (ut ita dixerim) probatißimos bellatores, acerrimũ ſtudiũ amoremq; conſtat habere dominorũ. Nec immerito uoluptati natũ animal (ſalutis) gratiam meretur ab hoĩe. Quis aũt noſſe curas iumentorum erubeſcendum putet, cum optima iumenta habere glorioſum ſit? Quis uitupationi det id poſſe curare, quod laudi ducitur poßidere? Forſan ipſa opera Mulomedicorũ uidetur abiectior, notitia aũt curationis nõ ſolum honeſtißimis, ſed etiã diſertißimis conuenit: ut prouiſione & ordinatione ſollerti curatis animalibus, & damnis careant, & uoluptatibus perfruantur. Sed alij morbi ſunt, qui ea tantũ aĩalia, quæ occupauerunt, uexant; Alij etiam ab uno uel paucioribus quæ pereũt, in plura, quæ pariter ſtabulãtur uel aluntur, in totos ſæpius greges ſæuißima contagione tranſmigrant, ut quamuis ſanũ aĩal intra breue tempus, alienæ ægritudinis afflante uicinia, repente depereat. Rectius eſt ergo eorum prius morborũ & ſigna & cauſas prædicere, curaſq; mõſtrare, qui quodã trãſitu pluribus nocẽt. Nam aduerſus maiora diſpẽdia, maiorem ſollicitudinẽ oportet impendi. Prima igitur iumentorum utilitas eſt domini, uel procuratoris, uel paſtoris ipſius amor atq; diligentia. Comes enim ſemp eſt affectionis, induſtria: & incolumia cupimus quæcunq; diligimus. Domita aĩalia aut præſepibus aluntur, aut paſtu. Indomita latioribus nutriuntur in ſaltibus. Quotidie ergo, uel frequentißime ſpeculari conuenit habitum iumentorum. Nam diligentibus morbus ipſe ſe prodit.

aĩs (aut ſaluti)

FINIS.

VEGETII RENATI ARTIS VETERINARIAE, SIVE MVLOMEDICINAE LIBER PRIMVS.

QVIBVS SIGNIS AEGRITVDO animalium cognoscatur. Caput. I.

ONTINVO ANIMAL QVOD ualetudo tentauerit, tristius inuenitur, aut pigrius, nec consueto utitur somno, nec solito se more transuoluit, nec requiem ut assumat accũbit, nec deputatum cibum assumit ex integro, & potum aut intemperantius accipit, aut omnino fastidit, stupẽtibus oculis, auribus flaccidis, erecto uisu, turpi pilo, exhausta sunt ilia, fit spina rigidior, anhelitus crebrior aut grauior, incessus ipse, quo maxime notatur, segnis ac nutãs. Cum huiusmodi signa in iumento unum uel plura conspexeris, statim illud saparabis à cæteris, ut contagionem non inferat proximis, et facilius in solo iam causa morbi poßit agnosci. Si diligenter habitum, post unam, secundam, uel tertiam diem ab illa mœstitia fuerit absolutũ, nihilq; resederit in corpore ipsius quod putetur ambiguum, scito ex leuioribus causis illam uenisse tristitiam, & animal consuetudini pristinæ esse reddendum. Nec explorandi omittatur intentio. nam frequentius inspici debet & cautius, quod semel cœpit esse suspectum.

Quot sint genera morborum. Caput .II.

MOrborum quidem diuersæ sunt paßiones, sed uno generali uocabulo continentur, quod ab antiquis Malleus nominatũ est, ipsa appellatione uim cladis periculumq; testantes. Sunt autem species Mallei numero septem: Humidus, Aridus, Subtercutaneus, articula-

ris, Elephantiasis, Subrenalis, Farciminosus. Signa omnium dicamus.

Signa morbi humidi. Caput .III.

HVmidus morbus est, cui de naribus pro mucis humor defluit male olens, & spissus, colore pallido. Huius grauatur caput, oculi lachrymantur, & stridet pectus, fit gracilis horrentibus pilis, tristis aspectu. quem profluuium atticum ueteres uocauerunt. Quandocunque autem sanguinolentus humor uel croco similis per nares fluere cœperit, iam insanabilis est & uicinus morti.

Signa morbi aridi. Caput .IIII.

ARidus autem morbus his agnoscitur signis: Nullus ei per nares supra solitum humor emanat, suspirat tamen grauiter, & nares habet extensas, ilia curuabit intrinsecus, et contractionem spinæ duriciamq; patietur, testiculi eius ita substringũtur, ut apparere uix possint, cibi parcior, bibendi appetentior ultra morem. Propter quod pulmone siccato, internum patitur ardorem, tensis oculis in obliquum respicit, nec facile † cubet. Hũc suspirium uocant & insanabilem, nisi ab initio festina curatione subueneris.

al. † cacabit.

Signa morbi subtercutanei. Caput .V.

SVbtercutaneus morbus autem his proditur signis: Vulnera in corpore eius scabiei similia nascuntur, ex quibus humor effluit liquidus & uiridis, qui prurignem mouet, ut scalpere parietibus uel columnis animalia sæpe fricare cõpellat, quo ulcera corticem ducent. Huic nec humor per nares emanat, nec anhelat, nec cibum recusat, nec respuit potum. Propter quod diu bibet. Et ideo si cura non desit, ex hoc plurima iumenta liberantur. Quidam uero scabiem subtercutaneum morbum dicere tentauerunt, quod similia supradictis signis uideatur ostendere, & contagionem transferre per proximos, & tardius sanari. Sed quia nec necem, nec gregi infert facile periculum, à pestiferi illius mallei societate

discretus

discretus est, & seorsum ab illa dicetur.

Signa morbi articularis. Caput .VI.

ARticularis autem morbus, quem ἀρθρίτιν Græci uocant, per hæc monstratur indicia; Interdum paucis, interdum plurimis diebus ab articulis claudicabit, ut aut ictu calcis animalis alterius percussus, aut negligentia impactus, aut saxo uel fuste uideatur elisus. Sed hæc solet esse distantia, ut illa quælibet læsio loco figatur, hæc autem passio, quia erratica est, subito ad pedem alterum migrat. Præterea oßibus astringitur cutis, & ad tractum tractanti dura resistit, Rigescit spina, corpusq; contrahitur, pilus erectus & horridus, ac deformis aspectus, macie corpus affectum. Et quamuis non recuset alimenta, nec curat si desint, indies tamen deterior fit & tristior, difficulterq; curatur.

Signa morbi farciminosi. Caput .VII.

FArciminosum uocabulum ex genere paßionis euenit. Huiusmodi deprehenditur argumento: In lateribus & in coxis, & in uerendis quoque partibus, & præcipue in iuncturis membrorum, uel in toto corpore collectiones inflantur: rursumq; his uelut sedatis, aliæ renascuntur: cibum potumq; ex more recipiunt, macrescunt tamen. quia digestio eis plena non prouenit, hilares aspectu, sanisq; similes creduntur ab indoctis artis mulomedicinæ, quia exterius agitur causa; quibus imperitia artificum sanguinem festinat auferre. Sed contraria ista curatio est. Nam affectis farcimino, quicquid superest uirium, tollit. In initio tamen ne morbus increscat, uel in fine cum iam uires redire cœperint, emißio sanguinis iuuat.

Signa morbi subrenalis. Caput .VIII.

SVbrenalis morbus nõ minus noĩe, quàm ipsa paßione monstratur.

Nam animal uelut renibus læsis, à posteriori parte deficiens, prodit mortiferæ necessitatis indicium, tussiet grauiter, horrebit aspectu, cutis duritia ex spinæ rigore proditur, partius potum, partius adpetit cibum. Huic quia tota uis morbi possidet lumbos, à femoribus incipit prima curatio.

Signa morbi Elephantiasis. Caput. IX.

ELephantiasis autem dicitur ex similitudine elephantis, cuius naturaliter pellis dura & aspera, morbo nomen & in hominibus, & in animalibus dedit. Cuius signa hæc sunt: In toto corpore uredo nascitur, præcipue in dorso, squamas similes corticibus facit. In naribus, in pedibus etiam, & in capite, papularum feruor emergit, uel ozœnæ asperiores frequenter oriuntur. Priusquam hæc ostendantur indicia, uentre soluto erit, & marcescit, et aspere tussiet. Cuius os totum cum lingua asperum & simile creditur esse combusto. Quæ passio pullis à matre depulsis plærunq; perniciem consueuit inferre. Hunc diligenter curare cupientes, non ante deforis aliquo medicamento fouere contendunt, nisi prius potionibus datis, pestis eleuetur interior. Nã extrinsecus cepta medicamenta morbum non eximunt, sed ad interiora compellunt, & hac ratione periculum generant. In animalibus eiusmodi morbo laborantibus generalia ista sunt uitia: tussis aspera & crebra suspiria, spina contracta & rigida, macies semper increscens cum studium & alimenta non desinant, demissior ceruix, stupentes oculi, tardior incessus. Nunc signis omnibus generaliter singulariterq; digestis, singulorum morborũ speciales, propriasq; curas oportet adiungere. Post hæc de generali minutione singulorum, et adustione docens, concludam librum primum.

DE MORBORVM CVRATIONIBVS.

Cura morbi humidi. Caput .X.

MAlleus morbus si humidus fuerit, ita ut per utranq; narem uirides defluant muci, inter exordia caput eius adhibita curatione purgãdum est ita; Olei optimi uncias .3. liquaminis floris unciã

.1. uini

.ii.uini ueteris cyathos.3. sereno tranquilloq; die pariter commisces, & cum tepefeceris infundes in naribus, caput religabis ad pedes, sensimq; iumentum impeditum compelles incedere, ut omnis humor emanet. († ad siphonem autem paulatim infundes non semel à cornu) Quod si sanguis postmodum cœperit fluere, nihil timendum, sed potius sciendum est, animal legitime fuisse purgatum. Post quod seuum caprinum resolutum oleo miscebis, sic infusis naribus exulcerationis illius mitigatur asperitas. Radicem quoq; laseris tonsam, & per fistulam uento naribus insitam, ut sternutum prouocet, adhibere commodum est. Caput etiam extrinsecus auriculasq; oleo calente diligenter perūges, & lana cerebro indita, ab omni perfrictionis necessitate munibis. Nasturtij quoq; semen bibendum dabis ex aqua. Præterea potionem dabis, qui diapenton uocatur, et hac ratione conficitur: Murræ, gentianæ, aristologiæ longæ, baccis lauri, rasuras eboris bene tritas et cribratas æquis miscebis pōderibus, seruabisq;. Exinde prima die unum coclearium cumulatum cū sextario uini ueteris, secūda die unum & semis, tertia autem die duo coclearia tepefacto mero aspersa, & diligenti agitatione permista dabis ad cornu. Postea ex ceruice de matricali uena sanguinem detrahes, permixtūq; acerrimo aceto, omne equi corpus perunges, & contra pilum diligenter fricabis, ut ad similitudinem glutinis adhæreat. Iumentum quoq; in loco calido cōstitues. Si cibum fastidit, † æstate dūtaxat farinæ hordeaceæ sextarium unum quinq; sextarijs aquæ permixtum equo dabis in potu. Triticeam quoq; farinā simili mensura & ratione offeres ad bibendum. Si autem fastidit, nō ideo aliud dabis, quousq; hoc ex ista necessitate sanitatem percipiat. De palato quoq; postea sanguinem detrahes, ut omni ex parte, si qua morbus prægrauare cœperit, releuetur. Scito nisi diligenter occurras, hūc esse periculosissimū morbum. Nam cito in suspirium, hoc est, anhelitum transit, & spem omnem salutis excludit.

Potio diapente.

† al. statim.

Cura morbi aridi. Caput .XI.

ARidus uero morbus, qui & suspiriosus præcipue dicitur: & hic negatur à quibusdam posse curari, propterea, quod phthisi, quæ

hominibus mortifera est, similis inuenitur. Quotidie enim macie crescen te, exilior redditur, penitusq; siccatur. In omni autem ratione medicinæ, facilius est quæ abundauerint diminuere, quàm quæ uidentur deesse supplere. Salus tamen iumentis etiam in hac passione præstatur, si inter principia poßit occurri. Sanguinem siccis detrahere contrarium est, Sed uino & oleo sufficienter admixto & tepefacto, perungendum toto corpore animal est, Ita ut caput & maxillæ, & extrinsecus fauces eidem largius infundantur, & contra pilum usque ad sudorem diutißime confricentur. Intrinsecus autem à prima die hac potione curandum est: Succum ptisanæ, adipem suillum remissum, & amilum ex melle passo'que decoctum per cornu in potione dabis, ut canalis gutturis eidem, maxillarumq; compago laxetur, quam siccitas astrinxerat morbi. Quo facto, in loco calido stabit. Infusum hordeum herbamq; uiridem, si inuenta fuerit, debet accipere, ut omni ex parte periculosa ariditas temperetur. Consequenter talis eidem potio præparetur; Paßi optimi sextarium unum, iridis illyricæ unciam unam, piperis nigri semiunciam, croci scrupulum, mirrhæ († trigonitis) semiunciam, pollinis thuris unciam unam, oua cruda quinq; pariter mixta prima die dabis ex integro, ita ut per triduum ipsam misceas semper & offeras, ut tam grauis morbi asperitas, potionis dulcedine mitigetur. Post hæc, melle, butyro, axungia, salibus, et († paululcaophis) pro æqua omnium portione confectis, succo ptisanæ ac passo inuolutis, adtinctum animal replebis, & die prima quinq; pillulas, sequenti septem, tertia die nouem daturus ex more. Expensis autem his, nec ungere cum uino & oleo tepefacto desit industria. nam amarißimus morbus cum sit, aliter non potest, nisi amaris potionibus solui. Contraria enim non nisi contrarijs medicinis curantur Potionem diapenten, sicut superius monstratum est, non solum per triduum cum uino, sed per dies plurimos dabis, ut tantum discrimen poßit euinci. Quod si grauior tußis & strangulãs urgebit, accipe fabæ fractæ sextarium unum, seui caprini uncias tres, allij capita maiora tria, permixta decoques, & cum passo, uel succo ptisanæ hordeaceæ tepidum dabis ad cornu. Quod si tardius profecerit ista curatio, ficus siccæ pondera duo diligentißimæ tondis in pila, fœnugræci sextarium

tarium decoques, quousq; aqua ad medietatem ueniat, post colabis, et fœnugræcum in mortario cum ficu conteres, allij quoq; uncias tres contundes similiter in mortario, et tam rutæ quàm apij fasciculos ternos: quibus oĩbus pariter mixtis diligenter tritis, addis dracontij uncias duas. Aqua in qua fœnugræcum coctum fuerit, superfundis, potionemq; facias quæ per cornu poßit effluere: quam etiam tußientibus uel uulsis aut ruptis animalibus per triduum dabis. Sequens remedium ad aridum morbum: Inter nares iumenti scalpello secabis, & aquam frigidam per fistulam latam eius ori suppones, naresq; ipsius aßidue diebus plurimis merges, ut suspirium distabescat in aqua. Potionem quoq; ei quotidie dabis huiusmodi: Succum ptisanæ cum seuo caprino decoctum, sextarium unum, sulphur, uinum, thus quoq; masculum æquis ponderibus deteris atq; commisces: ex eo coclearea singula diebus singulis cum ptisana permixta defundis ad cornu. Cum autem cœperit esse ualidior, de ceruice sanguinem detrahes, additoq; aceto animal perfricabis.

Cura morbi subtercutanei. Caput. XII.

SVbtercutaneus morbus, cum humor pestifer intra corium & uiscera commeat, hac ratione curandus est: Fistulam ei facies uel cauterium, inter armos eius & uentrem loco consueto ad mensuram incisa cute, die sereno, & si spacium est, luna minuente, indis ut mos est, per quã oĩs è uisceribus humor educitur, coloris aurei uel crocei, languoris tabe corruptus. Quæ si minus traxerit, radicẽ herbæ tytimali eodem uulnere inseres septem diebus, quæ residuũ uirus educat. Est et aliud remediũ. Radiculã quã qdam cõsiliginẽ uocant, qdã pulmonaceã, qua mulomedici frequẽter & bubulci utuntur, in pectore aĩalis hac ægritudine laborãtis eatenus pones, ut acuto cuprino circines locum. Postea corio pforato radiculam interseris, quæ ibidem spõte tam diu permanebit, quousq; cutis quatenus cuprino signata, in putredinem sit uersa, & à toto corpore ad illum locum humor trahatur, & per uulnus emittatur. Hinc potionem diapenten superius designatam, cum uino ueteri optimo, per triduum, uel si neceßitas erit, p dies plurimos dabis. Apium quoq; uiride, & baccas

& baccas lauri. uel istæ res si non inuenirentur, lauri & cucumeris sylvatici folia, per partes minutissimas cócides, hordeoq; miscebis, ut animal sicut è potione diapenton, ita ex cibo sentiat medicinam. Huic tamen aquã tepidam cum farina hordeacea uel triticea dare te conuenit, & in loco tepido stabulare. Nam frigus humoris augmentum est, & reumatis. Cibũ quoq; magis siccum quàm uiridem in hac passione debet accipere, & exerceri uehementer, ut sudore siccetur humor infestus.

Cura morbi articularis. Caput XIII.

ARticularis morbus his declaratur signis: Claudicabit alternis pedibus, modo prioribus, modo posterioribus, & quasi tumor eidem in articulis circa coronas, uel certe in genibus apparebit. propterea quod pestilentia morbi corruptus sanguis, neruos & uenas implet, & lædit atq; debilitat. Huic sanguinem primo de ceruice, hoc est, de matricali uena detrahes: quem aceto acerrimo permixtum, per totum animalis corpus induces, ita, ut illa loca, quæ uexata sunt, diligentius ungas. qa creditur sanguis emissus è corpore, & corpori rursus cum aceto impositus, uitia morbosa siccare. Quod si uel in genibus, uel articulis se morbus ostenderit, de eisdem locis sanguinem detrahes, cui adijcies cretam cimoliam, id est, albam, urticæ libram, tres sextarios aceti, cimini triti libram, resinæ frixæ libram, picis liquidæ libram, salis communis pugillum, stercus bubulinum recens quantum creditur posse sufficere: ex hoc ubicunq; tumor apparuerit diligenter sæpius illinies. De palato specialiter sanguinem detrahes, ne contagio caput occupet. Ab armis quoq; deplendũ est, si in prioribus pedibus claudicatio apparuerit. Vel certe de coxis auferẽdus est sanguis si à posterioribus cœperit claudicare. Dabis quoq; ei potionem aduersus omnes morbos probatissimam: Centauream, absinthiũ, peucedanum, serpillum, sagapinum, betonicam, saxifragam, aristologiam rotundam. hæc omnia æquis ponderibus tondes diligenter & cernes: si febrit animal, cum aqua: si uero non febrit, cum uino optimo dabis, ut singulis diebus per sextarium uini uel aquæ tepidæ cocti prædicti medicaminis singula maiora coclearia plena & cumulata commisceas, & per fauces dige

Potio probatissima contra oẽs morbos.

ces dige

ces digeras, ut amaritudinem morbi herbarũ amaritudo compugnans poßit expellere.

Cura morbi farciminosi. Caput .XIIII.

FArciminosus autem morbus à similitudine farciminis appellatus est: quia uelut per fistulas quasdam inter cutem & carnem corruptus humor emanat, & per totũ corpus collectiones plurimas facit, et alijs uelut minuentibus aliæ rursum nascũtur. Sed paßio licet contagiosa sit, facilius tamen inter principia curabitur. quia interna eorũ adhuc sana sunt, sed corruptus humor ex morbo, inter cutem & carnem uersatur. Huic tamen in initio tantummodo, antequã incipiat marcescere, aut in fine, cum iam bene fuerit reparatũ, detrahendus est sanguis. Nam in media paßione si flebotomia uti uolueris, ægrotũ animal nequaq̃ curabis. Sed collectiones quascunq; fecerit, inuri rectis cauterijs cõuenit: & ut efficacius prosint, cuprinis cauterijs est utendũ. quæ uulnera pice liquida, admixto oleo & melle, curantur. Potiones catharticas, uel nimis amaras debet accipere, id est, diapenten cũ uino, sicut superius dictum est, quæ ad omnia genera morborũ animalium efficaciter prodesse consueuit. Præterea radices ebuli lib. I. infundis per tridũ sextarijs tribus uini optimi. Post semiunciã optimi aloes, cẽtaureæ unciã. I. opopanacis unciã. I. diligentißime teres, & de illo uino, in quo ebuli radices infusæ fuerint, sextariũ. I. mittes, & tepidum per cornu dabis. Quã mensuram triduo custodire te conuenit, ut etiã per uentrem huiusmodi catharticis potionibus digeratur humor infestus. Quẽ exercere in cursu, quousq; ad plenum sudorem ueniat, sæpius conuenit: & curatum obseruatione prædicta, in pascua mittes, ut diu noctuq; æstiuo tẽpore sub diuo & libero aëre pascatur, quatinus & uarietate herbarum oblectatus, & solis calore siccatus, rursusq; noctis aura & rore contactus, facilius digerat morbum.

Cura morbi subrenalis. Caput. .XV.

SVbrenalis morbus, ut periculis plenus est, ita ad intelligendum aptißimus inuenitur. Nã renes iumenti occupat atq; dissoluit. Propter quod animal in primis partibus alacre, posteriora trahere consueuit. Huic hac ratione succurratur: De utroq; latere, uel de femore incisis competẽti loco uenis, copiosus sanguis emittatur, qui acri aceto permixtus, p omne cor-

pus, & præcipue super renes animalis inducitur. Potionẽ notißimã diapenten ad cornu per os debet frequẽter accipere. Sed & per anũ calidißimis speciebus clysterij ingestiõe curandũ est. aloes unciã 1. pyretri unciã 1. euphorbij unciã semis, pulegij bene triti unciã 1. baccarũ lauri unciã 1. castorij semi unciã, seminis sinapis uncias 3. salis triti heminã: hæc oĩa diligenter cõtusa in tres diuides partes, & diebus singulis cum aqua, in qua furfures tritici decocti fuerint, tepida, sicut curæ exigit ratio, quasi singulos semisextarios clystere per intestinum aĩalis infundis, ut calefactis intrinsecus renibus, resolutus humor poßit per uentrẽ cũ stercore emitti. Præterea lumbi ipsius oleo laurino uino calido permixto confricandi sunt uehementer & sæpe, ut deforis & intrinsecus acerbißima paßio poßit euinci. Cauteria quoq; renibus imponũtur, ut uis morbi ignis ardore siccetur. Danda quoq; est potio octo specierũ decocta, cuius in articulari morbo fecimus mentionem, quia in omnibus efficaciter prodest.

Cura morbi Elephantiosis. Caput .XVI.

ELephantiosis morbi causa superius est indicata, cui talis est adhibẽda medicina, ut non extrinsecus uredinem uel uulnuscula ipsius curare tentemus. Nam morbus refugiet intus, & penetrabit uiscera, ac periculum gignet. Sed primũ de matrice tollendus est sanguis, & acri aceto cõmiscendus; ac toto inducẽdus est corpori. Postea de palato, & si uires permiserint, de cæteris locis quæ morbus infestat, pro modo & tempore minuẽdus est sanguis, & cum aceto rursum imponendus. Pulli autem à matre depulsi, & ad stabula religati, præcipue solent hũc morbum incurrere. quia digestio cibi, qua in pascuis utebantur, primæ exercitationis aufertur, & nondũ ad residendũ robusti, ad præsepia stare coguntur. Elephãtiosi morbo, & omnibus mallei paßionibus non solũ diapente, cuius experimẽtis indubitatæ sunt uires, & sine quo Mulomedicus mutilus est, sed hæc quoq; potio præparanda atq; seruanda: Mirræ trigonitis librã 1. thuris masculi lib. 1. corij malipunici selibrã, piperis unciã 1. croci uncias 6. acaciæ rufæ selibrã, absinthij pontici selibrã, serpilli libram 1. betonicæ librã 1. centaureæ libram 1. sagapini uncias 3. saxifragæ uncias 6. tensedoni uncias 6. hæc omnia tusa & bene cribrata cũ melle optimo decoques, et in uase uitreo uel stagneo recondita seruabis nam

bis. nam per uetustatem magis ualet. Ex quo medicamēto singula cochlearia cumulata singulis animalibus morbidis cum sextario aquæ calidæ, & tribus uncijs olei optimi permixta per triduum dabis. Vbi proficere cœperit, cum uino optimo & oleo dabis (sicut dictum iam est) cochlearia singula cōtinuis diebus. Ex qua potione nō minus q̄ diapēte quolibet morbo correpta aīalia liberātur. Pulli tamē beneficio ætatis euadūt facilius: sæpe incurati moriūtur.

Causæ & curæ generales morbi mallei. Ca. XVII.

EA quæ ad morbi mallei execrabilis curationem pertinebant, abundanter constat exposita, sed tanta uis ipsius morbi est, ut nihil expediat omitti. Nam gregum in pascuis funestus interitus, animalium quoq; in stabulis mortes innumeræ ex ipsius contagione proueniūt, & ab imperitis uel negligentibus curam, aut diuinæ iracundiæ imputatur aut fato. Deniq; sicut supra declaratū est, ab uno animali incipit ipsa pernicies, & festināter ad cæterorū transit exitiū. Propterea semper sunt separāda in qbus suspitio tantæ pestis cœperit apparere, usq; eo, ut etiā corpora mortuorū aīaliū quæ ab illo morbo interēpta fuerint, exportāda sint ad ea loca, p quæ aliorū aīaliū transitus non sit, & profunde obruēda sub terra. Nā & uiuorū, quæ corrupta fuerint, & mortuorū fœtidißimo odore, sana primo iumenta corrumpūtur ac pereūt. Cuius morbi causas plurimi Mulomedicinæ authores reddere tentauerunt; asserentes ex nimia laßitudine cursus uel saltus uiolenter extorti, aut ex calore æstatis, uel frigiditate hyemis, aut si uolētes emittere lotium, non sinantur, uel si hordeum sudantes acceperint, et si post cursum calidi biberint, et si plena uesica uel post potum cogantur ad cursum, aut fœnum comederint, hordeumq; corruptum. Ex his uel huiusmodi causis malleus morbus consueuit generari. Vitanda qdem sunt ista omnia, nā ex his periculosæ ægritudines iumentis sæpe proueniūt. Malleus aūt morbus ex aëris corruptione præcipue descendit. Nā Austro & Africo uento flantibus, interpositis annorum spacijs, recursu (ut asserunt) catastematis, sicut certo tpe hoēs pestilentia corrūpuntur, sic aīalia ille aër corrumpit & perimit. Vnde probatißimæ & plures necessariæ sunt potiones, quæ aduersum tantā uim præstare ualeāt salutis auxiliū. Quarū ptē supiori iā pagina cōprehendimus, ptē ex oībus autoribus collectas cōsequēter adiūximus. Remediū psi

ad omnes generales morbos. Semen cucurbitæ ægyptiacæ. i coloquintidem quantũ acetabulum capiet, frangis & conteris, addita uini optimi hemina una, quod diligenti agitatione permixtũ linteolo colabis, & per dextrã iumenti narem infundes, ut peruenire poßit ad uiſcera. Quæ compoſitio ad dyſenteriam plurimum prodeſt. Alia quoq; uilior, ſed non minus apta curatio eſt; Radices cucumeris ſyluatici uirides contundes, et in aqua nocte una macerabis, deĩde ſublatas cõtundes & colabis, ex quo ſucco tria cochlearia cum nitro trito permixta, cũ uino, ſi animal ſine febre fuerit, tepefacto quotidie faucibus ingeres, ita ut ſeptem diebus continuis curare non deſinas. Nitrum quoq; bene tritũ, & cucumeris ſyluatici radices minutatim conciſas, addita hemina uini tepidi, in hordeũ bene purgatum animali lãguẽti ad pabulum infundas, ut non ſolum potum, uerũ etiã pabulum medicamentũ temperatum faciat ad ſalutem. Item aliud. Radicem ebuli, & radicem urticæ æquis ponderibus minutim inciſas, & infuſas in liquamine optimo macerabis, colabisq; per linteũ. ex quo menſura unius oui tepefactum per nares animalis triduo digeres. Conſequenter ita facturus, ut iumentũ quod morbũ patitur, hordeũ cũ apio & cucumere ſyluatico minutatim inciſo, ſemper accipiat, cõtuſumq; ipſum agreſtem cucumerẽ, & aquæ ſufficienter admixtum, bibere cogatur. Laudatur etiam hæc potio Herbæ ſauinæ librã. 1. trixaginis uncias tres, centaureæ uncias 2. ariſtologiæ uncias 4. baccarũ lauri uncias 4. murræ uncias 4. omnia contundes & cernes, & in puluerem minutißimum rediges, & cũ neceſſe fuerit cochleariũ magnum plenũ cum ſextario. 1. uini tepefacto faucibus tedeantis infundes. Hæc quoq; aduerſus oẽs morbos medicina ſuccurrit, ſi quatinus uires patiuntur, interpoſitis diebus, cũ præſcriptis minutionis obſeruantijs, primo de ceruice, poſt de palato, & in quibuſcunq; locis ſe († humor) oſtendit, ut ſi in facie de capite, ſi in primis
al. †morbus. partibus de armis, ſi in poſterioribus de coxis ſanguis eſt auferendus, & cũ aceto miſcendus, ex quo animal perfricetur. Cui hæc per triduũ potio dabitur: Pannaces radicum uncias tres, yringij radices põderis tanti (yringion autem herba melior eſt, quæ in littore uicina marinis fluctibus naſcitur, cardo ſylueſtri penè ſimilis, flore galbineo, cuius eruendæ ſunt radices, nã longius penetrare dicũtur) feniculi quoq; ſeminis uncias 3. aloes uncia una ſemis contuſa & cribrata in tres particulas diuidentur, & cũ fracti & moliti tritici far

tici far

tici farinæ sextario candenti aqua misceātur, & ad cornu per fauces triduo animali infundantur. Pelagonius aduersus omnes morbos efficacißimū pulverem credit esse, si pullū ciconiæ nondum adhuc stantē, sed iam plumas habentem uiuum in cacabū mittas, & gipses, perustumq; uapore furni, in pulverem redigas, & tritum uitrio uase custodias, grāde, cumulatumq; cochlearium cū uini sextario animalis faucibus infundas, donec recipiat sanitatem. Chiron uero Centaurus prater alias cōpositiones quæ iam relatæ sunt, asserit catulum lactantem uiuū in aqua feruenti missum ac depilatū ita decoqui ut ossa separentur à carne: quibus diligenter ablatis, eius caro cum aqua in qua decocta fuerit liquamine optimo uino ueteri & oleo & pipere cū melle condita usq; ad sextariū debere seruari, ac singulis animalibus binas cotylas tepefactas, donec ad sanitatē perueniant, diebus singulis dari debere per fauces. Caput quoq; hædinū, omnesq; pedes depilatos ad caldarium eadē ratione, qua catulū, excoqui, ablatisq; oßibus condiri, & binis cotylis per diē in potione per cornu sæpius datis, animal morbidū liberari. De gallo quoq; gallinaceo albo, eadem quæ de catulo obseruanda demonstrat. Radicem quoq; herbæ tithymali decoctam cum uino dulci dare morbidis animalibus suadet. Ei quoq; animali, quod profluuio attico cœperit laborare, ita ut uiridis ei uel pallidus per nares humor erumpat, ex lotio humano aut arietino duas cotylas cum uino, & cyatho olei rosacij putat esse miscendas, & per nares, quæ humorem funestum egerunt, digerendas. Quam curationē & pulmoni sanitatem, & naribus siccitatem præstare confirmat.

Potio anniuersaria physica. Caput .XVIII.

PRo physico autem & anniuersario remedio tradidit ulpicum beticū uel allium maius, quod quidam gallicum uocāt, capitella singula cū singulis semiuncijs sagapini, & singulis cyathis olei optimi diligenter trita, singulis aquæ heminis oportere misceri, et heminas singulas per caput animalium dari octauo Kalendas Iulias, hoc est in initio canicularium dierū, septimo & sexto: quo facto, trinis potionibus stagnata, ut dicuntur animalia armentina uel domita integro anno à morbo intacta seruari. †

Compositio suffimētorum cōtra malleū. C. XIX.

ADuersus morbū malleū, cuius diuersæ sunt species, quæ in potiōibus

tam per os quàm nares dirigendis, uel clystere, quæq; in cauterijs uel flebotomo faciẽda sunt declaratũ est, sed restat alia nõ minus necessaria efficaciorq; curatio, quæ suffimentorum genere & odore præstatur. Nã cũ ipsa tabes ex corrupti aëris foetore nascatur, et usq; in pulmonẽ & uiscera penetrãdo descendat, nõ minus austeritate odoris, q̃ potionũ amaritudine cõsueuit expelli. Pro numero itaq; aĩaliũ eliges locũ humilẽ ex omni parte clausum, in quo inducesaĩalia iã ægrotãtia quæ curare desideras; uel adhuc sana & separatim quæ nõ uis morbi contagione perfundi. Origanũ asium, mentam, aspaltum, peucedanum, castoreum, & opopanacem, æquis ponderibus permisceas, & exinde quantum tribus digitis eleuare poteris in carbones uiuos mittas, animaliumq; os & caput super fumum tenebis, ut austeritas odoris per os & nares intrinsecus ingressa, omnia compleat, & ad pulmonẽ usq; penetrãdo perueniat, & præstet animalibus medicinam.

Alia compositio uehementior ad lustranda animalia, quæ & fascinum tollit. Caput . XX.

Est & alia compositio suffimentorũ ad morbos prohibendos, sumptuosior quidem, sed putatur utilior. Sulphuris uiui libras 2. bituminis iudaici lib. 1. opopanacis uncias 6. achanti uncias sex, galbani & castorei, yreos crudi añ uncias 6. salis armoniaci uncias 2. salis capadoces uncias 3. cornu ceruini, lapidis gagatis masculi, lapidis gagatis foeminæ, añ uncias 3. lapidis ematitis, lapidis sideritis, lapidis argeritis añ unciã 1. equuleos, id est caballiones marinos numero septẽ, caudas marinas, ungues marinos añ numero septem, uuæ marinæ uncias tres, medullæ ceruinæ, cedrei, picis liquidæ añ pondera tria, ossa sepiæ numero vij. auri semiunciã, ballucæ siliquã: hæc uniuersa cõmixta atq; succẽsa, odore suo morbis tã hoĩm q̃ aĩaliũ resistũt, et dæmones fugãt, grãdines prohibere, et aërẽ defecare dicũtur. Sed si memoratos lapides aut inuenire nequiueris, aut enormitate pretij ab emptiõe cessaueris, reliqua efficaciter prosunt.

De ratione flebotomi. Ca. XXI.

Medicina oĩs aĩaliũ, uel si uerũ quærimus, etiã hoĩm, nisi rationẽ curatiõis ante cognouerit atq; prædixerit languẽtibus piculũ, errabit frequenter. Exposita enim curandi ratio, & cum genere congruẽs

passionis

paßionis, indubitãter præstat auxiliũ. Ideoq; pluribus mẽbris ac morbis generale remediũ diligenter oportet exponi, qđ præcipue in sanguĩs detractiõe consistit, si rationabiliter pro tempore & uiribus animaliũ, et pro æquitate pfecti mulomedici adhibeatur industria. Qui si ignarus fuerit huius ratiõis, nõ solũ p detractionẽ sanguinis nõ curabit, uerũ etiã piculũ iumentis frequẽtißime generabit. Nã cum uita uirtusq; aĩantiũ consistat in sanguine, rursus tẽpestiue detractus sanguis corpori præstare adsolet sanitatẽ. Cuius rei talis redditur ratio. Sanguis enim ciborũ humorũq; indigestiõe corruptus, p mẽbra discurrit, et languorẽ dolorẽq; aut uniuerso corpori, aut certis qbusdã partibus consueuit inferre. Nam per cõstrictionem neruorũ, uenarumq; tensionem, inflatio, indigestioq; generatur: quæ tensura (ut ita dixerim) corporis aliter laxari, nisi p detractionẽ sanguĩs nõ potest. Vnicũ enim cõpendiũ atq; remediũ est, corruptionẽ illã quæ nocet, et quasi infesta tabe ægritudinẽ uel periculũ gignit, cum sanguinis ipsius uitiosa parte detrahere.

Quę diligentia adhibeatur in sanguinis detractione. Caput .XXII.

HInc plæriq; ueris tẽpore quotannis de ceruice iumẽtis sanguinẽ demere, & sic in herbã mittere necessariũ putãt, ne ueteri corruptoq; sanguis nouus admixtus natura calescẽs, debilitatem, ualitudinisue periculũ faciat. Veteres autẽ, prudẽtioresq; authores absq; neceßitate depleri animalia uetuerunt: ne consuetudo minuẽdi, si tempore aliquo facta nõ fuerit, statim intra corpus morbũ ac ualetudinem generet. Rectius ergo est minoris ætatis animalibus & bene ualẽtibus ex nulla parte corporis sanguinẽ detrahi absq; palato: de quo aßidue tã minoribus, q̃ maturis detrahendus est humor, ut caput, oculi, cerebrũq; releuẽtur. Maturis uero aĩalibus nõ incõmodũ est pulsare uenã cũ mittũtur in pascua. Illa tamẽ in omnibus, q deplendi sunt, conseruanda est consuetudo, ut pridie quàm uena pulsetur, sustententur leuioribus & parcioribus cibis, ut per diastema composito corpore sint, non turbato per indigestionem. In solo autem æquali statues iumentũ, ceruicemq; illius loro cinges, quo strictius super scapulas tangatur, ut uena poßit ab aliquo clarius intueri. Tunc spongia cum aqua uenam ipsam lauabis, & sæpe deterges, ut altius emineat. Pollicem quoque sinistræ

manus

manus interius deprimes, ut non ludat, sed tumidior atq; inflatior uena reddatur. Consequenter iuxta praeceptum artis, uel animalis ipsius positionē, sagittam dari calibis exiges cotibus bene acutatam. Obseruabis quoq; ne altius imprimas manum, & gulam atq; gurgulionem rumpas, & arteriā praecidas. Hoc enim uitae consueuit inferre periculum. Percussa uena, foenū uel farraginem ad edendum apponas animali, quatinus agitatione maxillarum per uenā melius erumpat sanguinis impetus. Cū aūt niger uel corruptus humor egeretur, uel coeperit manare purior, statim iumentum tolles à cibo, & imposita fistula uenae plagam astringes. In plaga uero pitaciū imponas, ut diligentius claudat, licet quidam utantur & creta. Deinde in tenebroso loco & calido statues iumentum, & farraginem si tempus est, uel foenum mollissimum dabis septem diebus ac noctibus. Aquam etiam offeres, ut si uoluerit bibat. Sed trititia farrago hordeaceae praefertur: quae si defuerit, hordeaceam dabis. Memento etiam quod ea melior sit, quae uicinior marinis fluctibus fuerit. Propter quod uentrem facilius soluit, humoremq; deducit. Pulsata etiā quocunq; loco uena, omnem sanguinem diligenter excipies, & aceto oleoq; permistum, uel alijs medicaminibus quae ratio deposcit, animalis ipsius corpus perunges, praecipueq; illum locū, ex quo detractus est sanguis, & qui esse putatur in causa. Constat enim, naturali quadam ratione atq; beneficio (ut quidam aiunt) ipsum sanguinem, cum superfusus est languentibus membris praestare medicinā, uitiumq; siccare. Quam curatiōis sollertiā nō oportet omitti. Praeterea interpositis diebus post flebotomū animalia producūtur ad solem, & sanguis detrahitur eis de palato. Despumantur etiam tertio gradu à dentibus caninis, quos oportet suspendi altius propter sanguinis fluxū. ita ut ea die mollissimis cibarijs utantur & furfure. Sequentibus aūt diebus non ex integro hordeū consequantur, sed à uilibus incipiant, & ad consuetudinem per singulorum dierum augmenta perueniant. Consequenter tepido die ducantur ad mare uel fluuiū, diligenterq; loti tergantur. Vino quoq; & oleo in sole perungendi sunt diligenter, & confricandi, ut corpora eorum calefacta aut repellant, aut perferant perfricationis iniuriam. Quibus perfectis equi nobiles tunc demū ad labores cursusq; itineris reuocentur.

Castrata animalia nō deplenda. Ca. XXIII.

SCiendum est praeterea, castrata animalia nunquam oportere depleri causa

causa herbæ, quæ iam partem uirium cũ testibus amiserint, & si depleta fuerint, uehementius eneruantur. Hinc est enim q; asinis nõ detrahẽdus est sanguis, qa naturaliter minus habent sanguinis, graciliores q; sortiti sunt uenas.

Admissum facientes non deplendos. Ca. XXIIII.

ADmissarios etiã equos flebotomare non est opus: partẽ enim uiriũ & sanguinis in coitu natura digerit. Si tamen ab admissura cessauerint, nisi annis omnibus herbarũ tpe depleantur, incidũt in cæcitatẽ, quia id qđ coitu digerere consueuerãt, declinat in oculos.

In quibus passionibus, & ex quibus locis sanguis auferendus est. Caput .XXV.

NVnc ne quid relinquatur ambiguum, in quibus passionibus, & ex quibus locis sanguis emitti debeat indicabimus. Morbidis & quibuscunq; totũ corpus in causa est (sicut febrientibus, unde infra dicendum) de matrice detrahendus est sanguis. Cephalargicis aũt, arpiosis, insanis, cardiacis, caducis, freneticis, bistrutitijs, sicardicijs, rabiosis quoquo modo præcipitur de auriculis sanguinem demere. Verũtamen melius est de temporibus, quæ in dextra ac sinistra sunt parte, detrahatur, id est, sub cauatura temporũ tribus digitis ab oculo interpositis inferius uena pquiritur, & ex utraq; emittitur sanguis. Eis uero quibus suffusio contingit oculorum, uel cætera uitia quæ oculis nocẽt, inferiores uenæ sub oculis positæ, quæ descendunt sub angulis oculorum inferioribus, quatuor digitis inferius quàm oculi sunt, inciduntur. Quibus quidem fastidiũ inhæret, uel arteriarũ uel fauciũ tumor, uel prægrauatio capitis, de palato auferendus est sanguis. Quibus aũt pulmo est in causa uel iecur, uel cætera quæ his uicina sunt mẽbris, de pectore minuendus est, ex uenis quæ positæ sunt in dextra ac sinistra, ubi brachiola coniũguntur, et flexura fit cũ armus plicatur. Quibus qdem armus est in causa, de brachiolis sanguis minuatur; quæ uenæ positæ sunt interius, ubi centuriæ, id est, musculi brachiolares sunt, sex digitis superius q̃ genu, tribus uł duobus digitis inferius quàm centuriæ. Hæ uenæ sagitta pcutiãtur, sed caute modesteq; tangantur, propter debilitatem aĩalis quia hæ cõmixtæ sunt neruis. Quibus aũt articuli in causa erunt, uel si articulus insertus uel intortus fuerit, uel aut aquatilia habuerit, uel quiduis simile in articulis contigerit, de

ſubcirro ſanguis ſubtrahi debet: quæ uenæ poſitæ ſunt inferius quàm articu li tribus digitis ſub coronã. quæ uenæ cum ſumma cautela tangendæ ſunt, q̃a articulorum coniunctæ ſunt neruis. Creciaco uel ſi baſim mouerit, de coronis rectis tollitur ſanguis.

De his quibus ſanguis in ungulam tollitur, al's, qui ungulam cogunt uel eiecerint, quomodo ſanguis tollatur. Caput .XXVI.

QVibus aũt iumentis uel ſuffuſionis uitio, uel p̃ uoluntatẽ excruciata ungula fuerit, uel q̃bus remorata baſis longi temporis claudignem fecerit, eiuſmodi curatiõe ſanãtur. Componis omnem ungulã quaſi ad uiuũ, adlidesq; uirantũ, hĩc ſuffraginẽ illius alligatã lino uehemẽter ſtringes, totũq; ſimul ungulæ ſolũ in circuitu ſcalpelletur, et circũgyrabis ut à corona ungula ſubleuetur ex p̃te, tũc circũciſoriũ inferes inter unguẽ & ſolũ, et cũ bene elimpidaueris, ſuffraginẽ ſolues, et inuenies de calcaneo uenas fluere, et cũ ſufficiẽter effluxerit cruor, ſale p̃fricabis, poſtea aceto et oleo inunges, et linteolis munies diligenter. Sparciã calciare curabis, ut poſt egeſtionẽ humorũ ungula reparetur. Huiuſmodi aũt curã nũq̃ niſi ſingulis pedibus adhibere debebis, ut in tanto dolore aĩal duret ac ſtet. Si aũt in alio pede ſimilis eſt cauſa, cũ in illo q̃ prius curatus eſt, firmiter aĩal ſtare cœpit, tũc eũ elides, & ut dictũ eſt, ſimili obſeruatiõe curabis. Si uero in his cauſis aĩal cremare uolueris, ſemiſſabis illud hoc modo. Compones ungulam eius ad uiuũ, et cõtra uenã addita ſagitta p̃tũdis, ut poſſit ſanguis acõtizare p̃ ſolũ quod ſagitta p̃tuderit. Sili aũt modo ſale fricabis, oleoq; et aceto, linteoliſq; munibis, dũ taxat ſingulos pedes, ita ut portare ſe poſſit. hi plane q̃ ſemiſſãtur nõ elidũtur

Epiſtomicis, uulſis, colicis, ſtrophoſis, & qui morbo ſubrenali tenentur, unde ſanguis tollendus eſt. Caput .XXVII.

EPiſtonicis, uel qui morbo ſubrenali læduntur, uulſis etiam, colicis, & quibus uenter frequenter dolet, de cauda ſanguis emittitur, licet melius putetur propter huiuſmodi cauſas ortas de uiſceribus debere ſanguinẽ tolli. Quod ſi de cauda tollere uolueris, ſic facies: Erige et reſupina caudã ad

lumbos

lumbos, quatuor digitis ab ano ubi pilos nõ habet cæde caudam cũ tabula ali qua nõ ponderosa, quousq; se uena demonstret, & in caudæ media diuisura quatuor digitis ab ano sagitta percuties uenam, ut acontizet sanguis, post de cursionem fasciola colligabis. Cum autem de uisceribus emittere uolueris, sub inguibus de dextra sinistraue in singulis femoribus eminentes uenas medias sagitta pcuties, post decursionem sanguinis cretam impones, sed caute, propter uicinã misturã neruorũ. Si laccæ in gambis fuerint, aut aliqs dolor coxæ uel gambæ, sanguis detrahatur gãbis: sunt enim uenæ à uisceribus descendentes p gambas interius, quas medias propter uicinã mixturã neruorũ caute transuerso flebotomo percuties, & post decursionẽ fasciola ligabis.

De ratione foci atq; cauterij. Caput .XXVIII.

IN animalium curis ac medicinis duplex remedium authores esse uoluerunt, Minutionem sanguinis, per quã constricta laxantur, & Vstionem cauterij, per quod laxata firmantur. Sed cũ flebotomi ratio euidenter uideatur exposita, Cauterij quoq;, licet nouißima cura sit, apiẽda uidetur utilitas. Nã adustio laxata cõstringit, inflata attenuat, humectata desiccat, coagulata soluit, farcinomata præcidit, ueteres dolores emẽdat, alienatas corporis partes ex qualibet causa ad statũ suũ reuocat, sup naturã excrescẽtia, sublata, et adusta crescere nõ patitur. Nã cũ candẽte ferro rupis cutẽ, uitiũ oẽ concoquitur atq; maturatur, et beneficio ignis dissolutũ, p foramĩa q̃ facta sunt effluit cum humore. atq; ita sanatur paßio et tollitur dolor. Post q̃ cicatricibus clausis, cõstrictior et robustior redditur locus, ac prope insolubilis cutis. Sciendũ uero cuprina cauteria plus effectus ad curandũ habere q̃ ferrea. Præterea si in capite morbus est, inuritur ceruix: si subrenalis est, lũbis ignis adhibetur. Interdũ aũt puncta infigũtur, interdũ ad similitudinẽ lineæ candẽs deducitur ferrum, aliquando uelut palmulæ fiunt. In hoc enim laudatur Mulomedici ingeniũ, si ita animal cauterio curauerit ne deformet. Pro locis aũt in quibus est paßio, & pro pellis æstimatiõe cauteria uehemẽtius imprimũtur aut leuius. Memoria aũt retinendũ est, † quassaturas, emota uel extorta, aut eiecta de locis suis, uri penitus nõ debere. nã ppetua debilitas cõseqtur. sed melius est cũ locis suis reposita fuerint, & ligaturis diligẽtius cõmunita, atq; ita naturæ industriæq; beneficio cõroborata, colasticis unctiõibus et malagmis, als † fracturas

 postremum

postremũ causticis eadem percurare ad spem perpetuæ sanitatis. Quod specialiter ad nonendũ est, ne Mulomedici festinantes, dũ foco curare cupiũt, animalia debilitent aut deforment, cũ flebotomis, potionibus, unguentis, syringis, medicaminibusq; diuersis ante sit temptanda curatio, & si nihil profecerint, ad extremum ignis adhibetur.

De passione & curis febrium. Caput .XXIX.

QVæcunq; paßiones plus iumentis periculi inferre consueuerunt, & difficilioribus obscurioribusq; indigent curis, has primo amplectimur libro, ut et facilius reperiãtur quæ in exordijs ipsius occurrẽt, et legentibus fastidiũ nõ poßint adferre. De curis quæ prima sunt. Febriẽtibus itaq; aĩalibus primũ cõuenit subuenire. Nã nõ amplius q̃ triduo caloris uim sustinere posse creduntur. Intra quod si curata nõ fuerint, moriuntur. Oportet igitur prius paßionis huius signa causasq; prædicere, & mox medicinas exponere. Febriens iumentũ deiectũ caput è terra alleuare uix poterit, erit oculis apertis, labijs demißis, tristitia turpis & grauitas totius corporis insequitur, testiculi tumidiores laxius pendent, membra caloribus feruent, uenæ uehementi pulsu saliunt, anhelitusq; creber & calidus, tußis aßidua, incessus nutans, fastidiũ cibi, bibendi cupiditas, uigiliæ iuges. Causa aũt huius paßionis ex magno labore et fatigatione est, si negligentia cõsequatur. Interdũ æstu nimio, aut perstrictione uehemẽti, uel ex cruditate ciborũ, aut sudoris subita infrigidatione, uel ex feruore hordei nouelli euenire cõsueuit. Curatio aũt ista solennis est. Continuo sanguinem eis de facie, uel de tempori bus, aut palato oportet emitti, ab omni esca prima die penitus abstineri, fœni optimi aut herbæ uiridis subinde pusillũ offerri oportebit, & quiescere etiã ab omnibus rebus, & etiã sequestratũ temperato tpe, et inambulationibus leuibus aĩal cõmoueri, calidis quoq; locis coopertũ stabulari. Cũ cœperit melius esse, herbam minutatim concisam porrigito. quæ si defuerit, hordeũ maceratum, ablatisq; suis folliculis tusum in modum ptisanæ paulatim offeratur et frequenter exiguũ.

Signa iumẽti febrientis.

De lassitudine quæ uidetur febribus similis. C. XXX.

PLærunq; aũt equi ultra uires ad cursum coacti, aut ponderibus prægrauati, ac sudore defecti, similia febricitantibus signa demonstrant.

Quos

Quos sic intelliges: Oculi sublachrymantes erunt, & tanq̃ subfusi sanguine, prætere a spiritũ crebrius agitat, fœnumq; fastidit, & de posterioribus pedibus melius se sustentabit. nã primos quasi subtritos tardius ponit.

De febribus internis. Caput .XXXI.

Quod si febris interna fuerit non facile aĩal dormiet, et quotidie deterius fiet, interdũ furunculos in dorso uel in lateribus habebit. Scias eum à morbo qui superius disputatus est malleus, detineri. Cui lotiũ aliquot dierum tam hoĩm quàm arietum per nares infundes. Et sic potiones quæ de isto morbo suprascriptæ sunt, dabis.

Si in autumno febrierit. Caput .XXXII.

SI autem autumni tempore cœperit febrire iumẽtum, statim de ceruice sanguinem detrahes, uel gradu tertio de palato; post herbæ trixaginis sextariũ, draganti, rosarum aña unciã I. in pila lignea pistabis, cernesq; subtiliter, ex aqua cũ mulsa et oleo potionabis, atq; ita restitues sanitatem.

Si in æstate febriat. Caput .XXXIII.

SI autem æstate febrire cœperit, totũ sudabit, satagit salientibus uenis, mincturam & naturam simul dimittere, ad terrã transuerse ambulabit. De coxa media quatuor digitis ab ano uenam inq̃ris, et ex ea sanguinem detrahes. Si aũt nõ inueneris, de ceruice tollendus est. Cui hanc potionem pro tempore dabis: Herbam portulatæ plenã manũ tundis, succũq; eius cũ dragante & thure, & succo rosæ campanæ mulsa addita offeres, potionem non satis grandem ne plus quàm oportet infrigides: quia cum quasi splene careat simul & defectione sanguinis calore priuatur.

Si hyeme febriat. Caput .XXXIIII.

HYeme uero si febrierit, supradictas species aridas contũdito, diligenterq; misceto, & per sinistram narem dato, sanitas consequitur. Febrientibus aũt hæc potio utilis traditur: Mannæ thuris uncias ij semis, yrisillyricæ uncias 6. piperis unciã I. baccarũ lauri, seminis apij aña unciam I. cũ passo potionabis. Item post detractionẽ sanguinis de matrice aut de palato sic potionabis febrientẽ: Hysopi librã unam, abrotani uncias 6. la

ctis caprini sextarium, amili cyathum, olei optimi uncias 3. herbæ urciolaris succi cyathum unũ, misce cũ cæteris, & per cornu faucibus infunde, erit salutare remediũ. Item alia potio. Lactis sextariũ, olei cyathos 2. croci scrupulũ 1. mirræ ℈ 2. appij seminis cochleariũ plenũ, miscebis pariter, et dabis ad cornu. Hyeme farinã triticeã cũ aqua tepida, æstate aũt farinã hordeaceã cũ aqua frigida dabis in potũ. Si febrient mensuram nõ des, iliorũ aũt loca cauterio inurenda sunt, & usta curãda. Item alia potio. Lactis caprini heminã, amili cyathũ, oua 4. olei cyathũ, succũ herbæ urciolaris quotidie potũ dabis usq; ad sanitatẽ. Item unctio qua pfricandi sunt febrientes. Rosæ librã, olei ueteris librã 1. aceti heminas 3. lactis caprini librã semis, portulatæ seminis et nucis amaræ ati uncias 6. menthæ uel rutæ quantũ expedit. f. teres et commisces, et tepefacto utere, ita ut diutißime confrices contra pilũ, et in loco tepido unctũ aĩal coopertũq; statues.

Item potio alia si hyeme febrierit.

Gentianæ unciam unam, aristologiæ, hyssopi, absynthij, abrotani, singulorum unciam unam, caricarum uncias 6. seminis apij uncias tres, rutæ fasciolum 1. omnia in cacabo cum aqua decoques ad tertiam, & cum nigrescere uideris, coctum est. Exinde uini heminam misceto sicut suprascriptum est, & per cornu faucibus infundito.

Si ab indigestione uel pletura febriat. Ca. XXXV.

SI quod iumentũ ab indigestione uel pletura febricitauerit, naribus spiritum ducet, & ilia frequenter agitabit, anhelitusq; erit feruẽs et aridus, spinam facilius flectet, nam qui ex perstrictione febrit, rigidus est: quia calor membra dissoluit, frigus astringit. Ex pletura igitur febrienti, copiosus sanguis emittitur de ceruice, nares aceto perfricãtur ut sternutet sæpius. Venter quoque febrientis si durior fuerit, per anum iniecta manu, stercus extrahatur, à cibo abstineat, paucißimum potum per interualla suscipiat, & unctum suprascripto medicamine, diuq; fricatũ, loco stabit calido horis tribus aut 4 cooptũ, postea ad ambulandũ producetur, nihilominus inuolutũ.

Si ex uulnere oris aut fauciũ febriat. Ca. XXXVI.

SI quando ex uulnere aliquo uel suppuratione oris aut fauciũ nascitur febris, de temporibus, nec non etiam de palato detrahendus est sanguis.

De maxillis quoq; siue de ceruice, & ad postremũ quicunq; locus febrienti doluerit, ex eodẽ cum mensura sanguinem oportet auferri. Quod si cibũ penitus respuerit, farinã aquæ mixtã ad cibi instar faucibus eius infundes. Offas quoq; de passo facies iustæ magnitudinis, et septenas cũ oleo digeres, ut possit habere substantiã. Ita deniq; febrienti utilis est, ex quacũq; pte detractio sanguinis fiat, si consyderatis uiribus animalis mẽsura seruetur. Nã ut emissus rationabiliter releuat, ita enormiter ablatus euirat uel turbat.

De coactiõe.i.de nimia lassitudine. Cap. XXXVII.

Coactio in animalibus passionis est nomen, ex qua ægritudinũ diuersa genera nascũtur, ideo sic appellata, quod ab iniuria uel labore uel ex coactione contingat. Quoties enim lassũ aĩal fatigatione itineris, uel nimietate cursus, uel magnitudine ponderũ, non studiose refouetur, uel æstate sitire, uel hyeme algere compellitur, uel certe penuriã sustinet cibi, aut hordeo nouo, aut fœno pessimo læditur. et p dies aliquot circa curã eius nulla adhibetur industria, & sic totius corporis compago, & interiorum uiscerũ dispositio per iniuriam & fatigationem uitiatur.

Quę genera ægritudinũ ex coactiõe nascant̃. C.38.

Ex qua coactione hæc passionũ genera nascuntur. Ex perstrictione enim fiunt epistomici, podagrici, phthisici. Ex æstu aũt euenit grauedo febris, insania, capitis dolor. Ex sudore oritur tumor in cruribus, suffusio in pedibus, febris, spasmus, et tussis. Ex humore quoq; q de naribus profluit, passio aptissima declaratur. A' cerebro enim uel à capite uenit multa pituita crebra et spissa. A' pstrictiõe erit humor tenuis, aquaticus, & frigidus: ex qua re fiũt coriaginosi & epatici & phthisici. A' colibus & glandulis & arterijs humor erit candidus & uiscosus, ex quo euenit fastidiũ & faucium præfocatio & synanches. A' pulmone aũt humor crassus, sanguinolentus, & maleodoratus emanat, colore pallido. Ex qua causa fiũt peripleumonici, uomicosi, ortomici, et phthisici. A' morbo aũt malleo uenit humor multus et crassus & pallidus. Ex qua re fit ortomicus, profluuius atticus, et suspiriũ articulare. A' iecore humor erit liuidus, yricus, et uiridis, et tabidus, non ualde crassus, neq; olidus. Ex qua re fiunt sciatici, hydropici, febricosi. Ideo autem signa passionum causas'que diuisimus, ne ingratus

error

error noceret, & facilius euidens doctrina curaret. Absyrtus huiusmodi de coactionibus prodidit medicinas: Si equus, inqt, coactus de uia uenerit, oculi eius intro abibunt uel uersabuntur, spirat calidum frequenter atq; suspirat, & auriculæ huius ac reliquū corpus extensum erit. Cuius talis est curatio: ut parū hordei accipiat, fœnūq; nō multū. Potio aūt huiusmodi præparabitur, hysopi, abrotani atī unciā 1. sampsuci uncias 6. fœnugræci librā unā, lini seminis pondo duo: hæc omnia tusa & cribrata in cacabo nouo cum sex aquæ sextarijs infundis, addisq; nouem duplices ficus, quæ cū ad partē dimidiam decocta fuerint, uniuersa conteres atq; liquabis, præterea uini ueteris optimi sextarios tres, mellis heminā, piperis triti drachmā adijcies suprascriptis, rursumq; feruere facies oīa, ex qua calidā potionē plurimis diebus dabis, quæ mirifice iuuare consueuit. Si de labore itineris suffusio pedū forte prouenerit, caue ne sanguinem calido detrahas, sed requietū pausatumq; flebotomabis, huiusmodi beneficio potionis usurus: Turis masculi drachmas 2. foliorū caprifici librā, grana piperis 25. fermēti uncias 3. croci drachmā: Omnia bene trita in tres partes diuides, & expausatū iumentū triduo cum oleo potionabis & uino: si hyems fuerit, tepida os ablues, æstate frigida: si tardius, aut non recte ambulat, † sulphurē & resinā calentē ungulis imponis, non semel tantū, sed aliquoties donec rectus incedat. Si uero ista nō profuerint, semissabis eum ut de ungulis sagitta contactis cōpetenter profluat sanguis, & uulnera traumatico curabis pharmaco. De laxis hæc signa erūt: toto corpore grauabitur, & posteriora crura quasi inligata habebit. posca itaq; & pulegio nares eius & totam faciem fouebis, panem & merū dabis ut manducet, offeresq; ei lactucas uel gramen diligenter lotū atq; cōcisum, consequenter daturus huiusmodi potionē, Succū ptisanæ, passum, oua, oleū rosatum, quæ omnia pariter mista per triduū dabis, ita ut hordeū primo decorticatum siccatumq; māducet. Præmonendū autem est, ne iumento ex coactionis iniuria laboranti pulses uenas calenti. continuo enim neruorū contractio & debilitas cōsequitur. Oportet aūt armos eorū & genua uino calido & oleo tepido suffundere, totumq; corpus multorū manibus diutißime cōfricare, & loco statuere tepido, mollia de siccato stercore uel de paleis strata præbere. Posteriorē ptē flebotomo laxis nō oportet cōtingi, ne penitus euirētur. Qđ si uenæ in cruribus tumēt, et plenæ sunt humore, de coronis sanguis auferatur.

als † furfurē

De diuersis passionibus uentris. Caput .XXXIX.

NOn minus multæ & obscuræ ualetudines in internis animaliũ quã hominũ existere consueuerunt. Imò si uerũ quærimus, propè pares atq; consimiles sumus. Nam animalibus quia rationales sumus, sola mente præstamus; corporis uero natura cõmunis est, maxime in doloribus. Dolorem uentris in iumentis Veterinorũ impitia putat facile posse curari, quod graue, nescit, Et ex uentositate, uel constipatione uitiũ, torsiones uocãt & interiorũ incisiones. quibus aut præcantationes anicularũ more, aut aliquod quasi physicũ remediũ adferre conantur. Cũ quid enim intrinsecus iumentis dolere inceperit, statim se allidũt & uolutãt, et solius uentris creditur esse causa, cũ plures & difficiles sint passiones, ex quibus dolor & uolutatio illa contingit. Et nisi singulis pro causarum genere competens medicina sub uenerit, sanitas redire non poterit. Efficaciter autem curare potest nemo, nisi qui internarum ægritudinum signa rationesq; cognouerit.

De aqualiculo.i.stomacho. Caput .XL.

PRimum uenter ipse, qui aqualiculus nominatur, totius corporis obtinet dominatum, in cuius capacitate cibus potioq; miscetur, ac per digestionem naturali calore decoctus, separatis humoribus, partẽ ad substantiã membrorũ conuertit in sanguinem, & partem in urinas resoluit, partemq; secũ trahit in stercora. Quod si loca illa præstrictio longi temporis uiciauerit, intestinorum dolor, & corruptio digestionis necessario sequitur. Nã pars humoris coagulatur ex frigore, & fit conglutinosa in præcordijs, atq; in intestinorum partibus, quæ ducuntur ab aqualiculo usq; ad collum, qđ appellatur † enteron, retinetur & hæret, quod latine ieiunũ dicitur, per quod in collũ humor pessimus transit, & interclusione sua cibũ nõ patitur ad inte riores partes more solito peruenire. Hinc etiam tortura & extensio uentris dolorq; cũ magno periculo generatur: quæ passio græce emphragma, latine præoccupatio dicitur.

De colo & coli dolore. Caput .XLI.

EXoritur & alia causa doloris asperior, quæ græce chordapsos appellatur, cum præclusa intestina uiscerũ uento fumóue se urgente colligãt,

usq; eo, ut aquã, & cibum, & stercus animalia etiam interdũ reuomere cogã tur. Praeterea ad similitudinem hominũ propter inflatiõis iniuriã, coli quoq; dolore uexantur, propter quam necessitatẽ animalia diuerse uehementerq; uoluẽdo rumpuntur, quod curari iam non potest, & ideo moriuntur.

Cura longanonis & ilei. Caput .XLII.

ILei quoq; uitia ex perfrictione huiusmodi humoris nascuntur: qui cum intestina maiora & praecluserit, & in eorũ sinibus stercora coeperit deti nere, prohibet illa ad catachlytum longanonis decurrere (Longanon aũt intestinum uocatur, per quod stercus egeritur) tunc uenter crassus uel praeclu sione ipsa intra uiscera increscit, ac sibimet dolores morsusq; excitat uehemẽ tes, ex quo iumenta se proijciunt ac uolutant, extensisq; pedibus calcitrant. sed per impatientiam se saepe iam iactando uentus increscit, & mixtus ster cori usq; ad intestina descendit, nec iam, ut supra, rumpitur, sed iumento qđ in uitium, qui Ileos uocatur (ex eo, q intestina locis suis exclusa, aĩal quasi e lices facere faciunt) inciderit, ea ualetudo periculosa est, nisi cum celeritate subueneris. Huiusmodi autem sunt adhibenda remedia: Aqua calida renes animalis diutißime fomentabis, foenumq; cum calida, ut uapor magis pene tret, frequenter apponis, post cilicijs diligenter absterges, oleum uetus & pi cem liquidam, & oleum laurinum misces, calefacies, & diutißime perfrica bis, ita & testiculos eius perunges, & in auriculas calidum medicamen infun des. Tam diu autem fricabitur, ut sudare incipiat & uentũ emittere, ex quo spes ostenditur sanitatis. Quod loco calido statues, ac sagis cooperies diligẽ ter, hanc daturus quotidie potionem; Piperis grana quinquaginta, petroseli num quantũ quatuor digiti comprehendunt, cimini alexandrini tantũdem, cimini quoq; africani tantundem, semen apij, murram, nepitam, trixaginẽ, aequis ponderibus, quibus ad dimidiam omnium partem nitrum admiscere te conuenit. Quae omnia bene trita ex uino calido & oleo aequis ponderibus, et melle quantum satis fuerit dabis. Haec autem potio & calefacit, & uentrem resoluit. Quod remediũ si tardius subuenerit, saccellos cum furfure calentes per totum dorsum & renes animalis imponis. Clysteriabis etiã ex aqua ca lida & oleo, quod cum sale & melle afro, et nitro, ouoq; miscebis, & ita uen tre laxato & stercora emittuntur & uentus. Quod si clyster defuerit, sal be

ne tritum

re tritum & mel coques, pastillosq; longos & duros facies, & in anum iumenti interius immittes. Quæ res omnem spurciciem humoris intus stantem abstrahit, & ad sanitatem perducit, nec est aliud qđ magis ualeat subuenire.

Causæ & curæ strophi. Caput .XLIII.

SVnt animalia quibus aßidue uentris impendit dolor, qui strophus appellatur, & hac ratione concipitur. Interdum sudor animalium uel nimio cursu, uel labore profluens, in internis residet intra uentris intestinorumq; compaginem, q punctiones doloresq; præstat interius. Et cũ totũ à labore cessauerit, ac refrixerit corpus animalis, cessat & dolor. Sed cũ à labore calefieri cœperit, rursus exoritur, & ideo strophus uocatur. nã frequenter uolutatur, et cũ surrexerit, terrã pedibus tundit, & interdũ terrã quasi manducare conatur, et iacẽs uidetur quasi pusillũ requescere, et surgẽs citius ãbulare se cogit. Sed ex hac iniuria frequẽter uolutãdo uẽtũ sibi nutrit intrinsecus, et fit tympanites, ex quo et iumentũ rũpitur, et præsens uitæ piculũ cõsequtur. Qđ uitiũ si in ppetuũ auferre uolueris, paracenthesim facies sic: quatuor digitis sub umbilico ueretrũ uersus, medio climate uẽtris sagittã iniÿcies ut non solũ cutẽ, uerũ etiã periconiũ ipsum aperias. Periconiũ enim dicitur membrana quæ intestina omnia continet. Ad mensurã autem cũ magna cautela periconium aperies, ne intestina lædas, & præsens discrimen inferas. Post excerpta sagitta subiÿcies fistulã centimalem, quã Mulomedici portare cõsueuerũt, minutis foraminibus multisq; pertusam, p quã foras humor emanat, quẽ suscipies in uase, et inuenies limpido lotio similẽ, tolles uero non minus sextario. Hæc cura etiã illa animalia sanabit, quæ uel stupida uel macra sunt ex coactiõe longi tpis, qbus nitrũ diligenter cribratũ in hordeũ debes aspergere, qđ omnes asperrimos humores et spurcicias corporis purgat. Sed strophosis dabis potionẽ superius declaratã plurimis diebus. Etiã acopo termãtico renes eorũ, totũq; corpus punges, et diebus aliquot à pluribus facies cõfricari. Ad ultimũ renibus eorũ causticũ induces, et sic reuoces ad laborẽ.

De lũbricis, coßis, tineis, et pediculis. Cap. XLIIII.

INtolerabilẽ dolorẽ itestinis infrũt lũbrici, uermes, et tineolæ, quas alij pediculos appellãt. Nã coagula et aqualiculũ itus erodũt et uulnera faciũt. ex q̃ neceßitate aĩalia macrescũt, et coriaginosa fiũt, et sine febre nõ erũt

& celeriter moriuntur. Huiusmodi paßionis signum est, cũ inuenitur humor in ano fabæ coctæ similis; est nãq; sanies ex illis uulneribus quæ bestiolæ intrinsecus fecerunt. Ieiuna animalia ex hac neceßitate uehemẽtius torquẽtur. Nã cũ his deest cibus, magis uitalia consumũtur à uermibus. Hi nõ sunt inflati, & tamen per dolorẽ se uolutant, et in spinã se proijciunt, & caput sibi intra pedes mittũt, & ostendunt doloris sui locũ, dentibus ilia sibi quasi scalpunt, & rodunt nonnũq̃ lumbos, & caudam parietibus confricant. Cũ ista signa ostendere cœperint, & crebro clamare, hoc est, uehementer hinnire, scias eos iam morti esse uicinos. quibus adhibetur ista curatio: Olei uiridis et amari sextarios 2. fasciculũ absynthij pontici concoques. præterea nasturcij seminis, santonici, coriandri seminis, radicũ seminis, sinopidis pontici uncias singulas, mirtis & fœnigræci selibrã: hæc infusa et decocta in oleo illo facies permanere, ex quo heminam olei, & aquæ tepidæ heminã dimidiam per cornu dabis. quæ uirtus medicamentorũ, & lenitas olei animala ipsa intus occidit, & foras eijcit. Ex qua potione si per multos dies acceperit, ꝑmixto nitro tunso & castoreo, oẽs lũbricos & tineolas & uermes discludit à corpore, et cũ stercore eijcit, & restituit sanitatem. Alia potio ad lũbricos, tineolas, & cossos: Santonici, absynthij pontici pulueris, lupini crudi, seminis nasturcij, scobis cornu ceruini, seminis radicũ uncias ternas, sinopidis pontici pastillos tres, pollinis erui uncias 3. uini austeri sextarios tres, olei hispani sextarium unũ, opopanacis unciã 1. seminis coriandri heminã: hæc omnia diligẽter trita decoques, & quotidie ieiunis heminas singulas dabis.

De clysterijs ad curam lũbricorũ & tinearũ. C. XLV.

SEd quia pestes ipsæ sæpius ad coagula se conferunt, & potio quæ per os data, ad loca ubi morantur rarius peruenit, ideo etiam per anum adhibenda sunt clysteria: aceti acerrimi sextariũ unũ semis, olei uiridis tantundem, opopanacis unciã 1. centaureæ uncias 2. absynthij pontici uncias 3. santonici uncias 3. farinæ lupini crudi uncias 3. erui uncias 3. seminis rafani, seminis coriandri uncias ternas, nitri triti uncias 3. radicis capparis tunsæ uncias 3. hæc oĩa decoques cũ oleo & aceto, & per triduũ singulos sextarios bene calentes per anũ de clystere diffundis animali. Memẽto aũt quoties per os potionẽ das, animal contra cliuũ teneri debere, ut facilius quod acceperit ad

interiora

interiora descēdat. Quoties aūt clysteriabis, caput animalis in ualle statues, & clunes ad altiora conuertes, ut quod per clysterem diffundis ad interiora perueniat. Diutissime aūt post potionē in talibus locis animal retinetur, ut facilius necentur uel eijciantur pestes internæ. Ad cossos & lumbricos specialis potio. Herbæ cameleontis radicem ex aqua ad tertiam decoques, et cū opopanacis duabus uncijs misces, ac uini heminā, & ad cornu per sinistram narem diffundis. Item alia ad lumbricos. Seminis coriandri quantū una manus cœperit friges, nasturcij quoq; seminis tantundē diligenter teres, quæ utraq; cū aqua tepida per triduum faucibus infundes. Ad matricis dolorem medicamen. Aloe, epaticū, masticē, castoreū, lauri baccas, amoniacū, uino & melle mittis in ollam, & bullita atteres, dabisq; ad bibendum.

De iumentis calculosis. Caput .XLVI.

SI quod iumentū calculosum fuerit, hæc signa monstrabunt: torquetur, gemet, extendet se ad conatum mingendi, stillat ueretrū eius guttis materiam, modicum mingit & plene mingere nō potest, quod quotidie patitur. Sed huiusmodi uitiū teneris ætatibus plærunq; contingit, quod sic inuenies: Manū ad interiorē partē mittes, et à ceruice uesicæ sub ipso ano ad hippocentaurū uersus palpabis digitis, & calculū ibi inuenies. Quod uitiū difficile curatur. Nam interdū nimio conamine prope ipsum anū uesica disrūpitur, & lotiū per anū emittit, & quasi aquæ adsimilatur. Ideoq; missis digitis per foramen quod fecerit, longanonis & ipsius uesicæ aculeo calculum eximis, & curabis clysterijs collecticijs, id est, quæ glutinent, ut foramina illa sanentur. Potionabis aūt illos duritica potione. Difficilis aūt huiusmodi cura est quia uim patientes ex corruptione uesicæ tortione moriuntur.

De emphragma. Caput .XLVII.

QVodcunq; iumētum ex qualibet causa inueneris uolutare, oleo manum perunges, & ipsum anū oleo satiabis: post quod manū in interiorem partem longanonis protendis, & si inueneris ipsum longanonem clibano subtili patere, scias eū strophū pati, & continuo stercora eijcies paulatim ad manū, quibus egestis cito noueris animal percurandū. Si uero manu iniecta longanonis præclusionē inueneris, & stercoris mod cū, hoc est, duas aut tres pillulas squibala, et præfocatū longanonem qua manus uix

introeat, scias eum emphragma pati et periclitari, & ideo curãdi sunt renes medicaminibus suprascriptis, & clystere utendum, quod indignationem intestini resoluat & curet.

De ileo. Caput .XLVIII.

SI manum inieceris, & totum uentrẽ tympano similem pertractando senseris, scias eum ileum pati, & cito periclitari. Et ideo unctionibus calidis fricandus est uehementer & diu. Si uentum cœperit emittere, tũc in illo spes incipit esse uiuendi.

De dolore uentris. Caput .XLIX.

ITem si manum miseris, & inueneris ualde pati longanonem, & stercora nõ multa habere, nec esse uehemẽter inflatũ, scias ipsum uentrẽ dolere, id est, aqualiculũ. Cito requiescere solet, si celeriter supradictas et calidas acceperit potiones, diligenterq; ex calido unguẽto fuerit pfricatũ. Si morã curatiõis non abstuleris, difficile euadet. nã ex hac passione chordapsus fieri cõsueuit.

De dolore coli. Caput .L.

SI manum miseris, et similiter longanonẽ pati sine ulla inflatione repereris, & non frequenter uolutantem se, sed proijcientem subinde in dexterã partẽ, et quasi extẽsionem inter dũ ad conamẽ minctiõis, inuenies duriciem in intestinis ingentem cucurbitæ similem, scias animal coli dolore uexari: & quanto durius intestinũ inueneris, tanto pluribus diebus dolore cruciatur. Ex qua causa raro periclitantur, & dolent biduo, uel triduo, uel si nimiũ quinq; diebus. Sed quãto inueneris molliorẽ ipsum locũ, tãto uelocius mitigabitur dolor. nã quædã stercora in lõganone repies, et erit salubris curatio si post clysterẽ uel potionẽ multũ stercoris adsellatus ediderit. quo facto statim intestinũ, quod à colo induratũ fuerat, & tumebat, nõ apparebit reddita sanitate.

De dolore uesicæ Ca. LI.

SI currendo fuerit inuersa, similis dolor sine inflatiõe ex cursus iniuria & nimietate frequẽter emergit. Huic manũ subijcies in anũ, & deprimes usq; ad ueretrũ uersus, ubi inuenies uesicã eius lotio plenã, quã à dextra & sinistra pte leniter adducis sursum ad anũ uersus cũ oleo, et minctionem

ctionem prouocas, tā diu donec urinā faciat: liberabitur pīculo de quo animalia difficile euadūt.

Colli & lūbrici qua cura tollant ad manū. C. LII.

SVnt alij qui aßidue dolorem uentris patiuntur sine ulla inflatione, nec uehementer se uolutāt, & quasi in cursu prouocāt, aliquādo se proijciunt, et ilia sibi corrodūt, et quasi scalpūt. In huiusmodi dolore manū imittis in longanonē p circuitū et interiore pte p plurima loca diligēter tentabis, & inuenies uermes collectos exisse in singulis locis, et intestinū pertundere. Ex qua neceßitate nascitur dolor periculosus. Digitis euelle eos, q quidem uix euelluntur, & ipsa tibi in manu cohærēt ut difficile eos proijcias. ex qua ratione multa iumenta caudam frequenter parietibus fricant, propter morsum uermium, quos purgare de longanone studiose debebis, & potionē dare per plurimos dies eam, quæ ad lumbricos faciat, ita omnes uermes, quos cossos appellamus & tineolas purgabis. Similiter etiam qui lumbricos habent in uentre, sic eos conuenit mederi; Pice liquida & oleo calido renes & totam spinam cum dorso perfricari oportet tam diu, donec calefactionem patiantur ex manibus. & auriculas eorum et anum ex oleo complebis. uentrem quoq; & testiculos perunges, sal tritum cum melle decoctum mixtum in anū subijcies, animal potionibus crebris ambulatiōibus potionatū exercebis. Si ex hac ratione non mitigauerit, clysteriabis eū calida, & afronitro et sale. Præterea super renes & dorsum saccellos calidos ex furfure plenos imponis, & tam diu innouabis calefactionē donec uentum reddat. Potionabis eū potionibus supradictis & clysterijs ut à discrimine liberetur.

De syncopatis & confixis. Caput LIII.

SI quod iumentum syncopauerit his agnoscitur signis: Pigrius ambulabit, tanquam suffusione constrictum. Inter suffusos autem & syncopatos hæc distantia est, ut suffusi licet tardius à terra leuent pedes, flectentes crura incedere solent: Syncopati autem uniuerso corpore constricti & rigidi sunt, etiam cum se proijciunt, non sine gemitu & toto corpore decidunt. Hi uero non sine febre erunt, cibum & potum fastidiunt, magis iacere cupientes. qui cum se leuare uoluerint, impetu conantur exurgere, sed propter dolorem omnium membrorum tardius exurgunt. Quod contingit

ex magno

ex magno labore & cursu nimio, uel ex humoribus nimijs, cũ plurimus sudor fatigatis neruis mẽbra conquasset, unde syncope, id est, defectio nascitur: cuius ista curatio est. Calida cum flore foeni cũ fomẽtabis à spina, armis, et renibus, tepefactumq; diligenter tergendo siccabis, Tunc uino et oleo calido totum perũges, diutißimeq; confricabis: coopertũ deinde locis calidis statues, molliaq; substernes ut dormiat. Quod cũ per triduũ feceris, hac potione refouebis. Mirrae uncias 2. dragãti uncias 4. croci drachmas 4. meliloti unciã unã, anagallici librã, thuris masculi pondus unũ. quae omnia cribrata in puluerem rediges, ex quo duo coclearia cũ aquae calidae hemina, & mellis coclearibus duobus, et olei rosei cyathis duobus potionẽ dabis plurimis diebus, donec sanum fiat. Etiam uulsis haec potio, & tensione laborantibus prodest.

De his qui sanguinẽ per nares mittũt. Ca. LIIII.

SAepe ex cursu nimio iumẽta sanguis infestat, & per nares emanat, qui difficile ueluti ruptis uenis labore & calore substringitur, & uelocißimam etiam postulat medicinã. Succũ itaq; uiridis coriandri, uel si defuerit, porri satiui succũ in naribus periclitantis infundes. pollinis triticei drachmam, thuris puluerizati drachmã 1. anagallici unciã 1. amyli semiunciã, commixta & in tres partes diuisa, ex uino nigro suffundes naribus, sanguinemq; praecludes.

De infestatione sanguinis. Cap. LV.

ANimal sanguine laborare haec signa declarant: Oculi tumebunt, frigidum erit corpus et ceruix, tristitia fastidiumq; iungetur, difficileq; curabitur. Hac ratione curandum. A' cibo potuq; temperabitur, somniq; indulgebitur copia mollibus stratis, tum de matrice quantũ ratio postulauerit sanguis auferatur, nec potionis cura cessabit. Succũ itaq; uiridis coriandri, uel si defuerit, porri sectiui, trixaginis quoq; & centaureae uiolaceae, & nitri aequi ponderis mixtura inungitur. Ex quibus tunsis atq; cribratis diurnũ cochleare ex hemina aquae tepidae infundatur faucibus. Quae potio humores & sanguinẽ, iminentesq; alios morbos purgat, phibet et sanat.

Quę adhibẽda diligẽtia, ut aĩalia sana perdurent. C. LVI.

OBscuras difficilesq; curas prima fronte digeßimus, consequenter ad caetera pergentes: sed necessarium credimus ostendere rationes, ex quibus

quibus incolumitas iumentorum incorrupta seruetur. Melius enim est diligẽti studio custodire sanitatem, quàm ægritudinibus præstare remedia. Diligẽs itaq; dominus stabulum frequenter intrabit, & primũ dabit operam ut stratus pontilis emineat, ipsumq; sit non ex mollibus lignis, sicut frequenter p imperitiam uel negligentiam euenit, sed roboris uiuacis duricia & soliditate cõpactum. Nam hoc genus ligni equorum ungulas ad saxorũ instar obdurat. Fossa præterea quæ lotium recipiat, deductoriũ debet habere cuniculum, ne pedes iumentorum redundans urina contingat. Patena, quæ appellatur, hoc est, alueus, ad hordeum ministrandũ sit munda semper, ne sordes aliquæ cibarijs admisceantur et noceant. Loculi præterea uel marmore uel lapide uel ligno facti distinguendi sunt, ut singula iumenta hordeũ suum ex integro nullo præripiente cõsumant. Nam sunt animalia ad edendũ auidißima, quæ cũ celeriter propria deuorauerunt, partem consortis inuadunt. Alia uero naturali fastidio tardius comedunt, & nisi separatim acceperint, uicinis rapientibus macrescũt. Cratis, quæ iacca uocatur à uulgo, pro æquorũ statura nec nimis alta sit, ne cũ iniuria guttur extendatur, nec nimis humilis, ne oculos contingat aut caput. Luminis plurimum stabulo infundi oportet, ne tenebris assueta, cũ producuntur ad solem uel caligent, uel aciem uisus imminuant. Aestate in apertis locis tã noctibus quàm diebus iumentis libera aura præstanda est. Hyeme uero tepere debent stabula potius quàm calere. nam nimius calor licet custodiat pinguedinem & reficere uideatur, tamen indigestionem facit, & uehementius nocet naturæ. Propter quod diuersa genera morborum ex uapore ipso animalibus generantur. Si producuntur ad frigus insolitum, statim ægritudinem ex frigoris nouitate percipiũt. Curandũ est præcipue, ut siue fœnum, siue paleas, uel manipulos uiciæ pro regionum usu uel copia animalibus præbeas, incorrupta ac bene olentia & munda mittantur. De hordeo quoq; non erit sollicitudo dißimilis, ne aut puluerulentum sit, aut lapidosum, aut mucidum, aut uetustate corruptũ, aut certe recens de areis sumptum, & ipsa nouitate præferendum. Aqua etiam limpida ac frigida, etiam perhennis ac profluens ministranda est. Nã quicqd importunius fluit, uirus non admittit. Bis in die multorum manibus animalia sunt toto corpore confricanda: quæ cura & mansuetudinem docet, & laxata cute pinguedinis præstat augmentum. Hordeũ quoq; non semel nec bis, sed pluribus portionibus præ

bus præberi conueniet. quicquid enim paulatim acceperint, legitima digestione conficiunt. Quod uero semel et enormiter sumpserint, cũ fimo indigestũ integrũq; transmittunt. Vicinum uero stabulũ conuenit esse loco arido, stercore uel paleis mollibus adopertum, in quo ante potum animalia uolutẽtur. Quod exercitium & sanitati proficit, & ægritudinis uitium commonstrat. nam quoties animal, aut non solito more se transuoluit, aut omnino detrectat accumbere, scias illud ex tædio laborare, & ideo separari debere, atque curari. Ad quod opus quoque plurimum iuuat, si sæpius & cum moderatione animalia sedeantur. Nam imperitia rectoris & incessus eorum debilitat, & mores, præcipue seruorum impatientia, qui absentibus dominis ad cursum equos uehementer stimulant, & non solum flagellis, sed etiam calcaribus cædunt, dum aut inter suos uelocitatem cupiunt experiri, aut cum alienis uehementi obstinatione contendunt, nec reuocant aliquando currentes, nec temperant. neque enim de damno domini cogitant, quod eidem contingere gratulantur. Quam rem diligens paterfamilias summa seueritate prohibebit, et iumenta sua idoneis & moderatis hominibus, scientibusq; tractare committet. Post sudorem quoque si æstus sit, pusca os ablui conuenit: si hyems, muria. Vinum quoque & oleum faucibus infundi oportebit ad cornu, æstate frigidum, hyeme tepefactum, ita ut hyeme meri sextario, olei unciæ tres, æstate autem duæ tantummodo misceantur. Nec conuenientium potionum debet cura cessare. nam languor, macies, & tußis, & internorũ dolor facile submouetur, si sulphuris uiui semiunciã. i. ℈ 12. myrræ ℈ 4. redactos in puluerẽ, ouoq; crudo ĩmixtos cũ hemina uini optimi ꝑ os dederis. Est alia sumptuosior, sed accõmodatior potio ad oẽs morbos, quæ et celeriter reficit et cũ intrĩsecus purgauerit, curat oẽs morbos, tußim ueterẽ, phthisicos, uulsos, et quæcũq; uexata sunt in opertis. Ptisanæ sextariũ 1. seminis lini heminã, fœnigræci heminã, croci unciã 1. acronẽ salsum porci pinguis, uel lõganonẽ, uel si porcina defuerint, caput hædinũ depilatũ, cũ pedibus suis, et cordulis intestinorũ mũdis, hyssopi fasces duas, cochleas germanas xv. bulbos xv. ficus duplices xx. rutæ fasciculũ 1. baccarũ lauri cũ uirẽt sextariũ, dactylos xx. allij capita tria, seui caprini uncias 6. pulegij sicci fasciculũ; hæc oĩa purgata leniterq; cõtusa decoques in aqua cisterna, donec acron ille, uel certe caput hædi liquescat et dissoluatur ab oßibus. propter quod aßidue aquã refundis

fundis

fundis ne cõburatur, sed feruẽdo pinguescat, uel succus ipse pinguior efficiatur. Post hæc diligentißime colabis ad colum, tũ draganti unciã 1. in tres diuides partes, ita q̃ exinde in unã potionẽ missurus es pridie infundas in calidã ut inturgescat. tunc addis paßi sextarios 3. & tribus diebus sigulos sextarios dabis, oua numero sex, († in die secundo olei rosati oua plena nũero 2) butyri uncias 3 (In die tertio) anagallici uncias 3. amyli uncias 3. pulueris quadrigarij selibrã, lomenti fabæ selibrã. Quæ oĩa misces, ut dictum est, æquis ponderibus p triduũ diuides, & ieiunũ aĩal potionabis, et horis aliquot deãbulare facies, usq; ad septimã, á cibo abstineatur & potu. Animalia uero macie attenuata, nõ absq; studio diligenti reuocantur ad corporum firmitatẽ. Nã oleo ueteri uinoq; permixtis, & tepefactis in sole, per totum corpus unguntur, & contra pilum multorum manibus perfricantur, ut & nerui mollescant, et cutis laxetur, & sudor erumpat. Quo facto cooperta in pontili strato collocentur. Et si hyems fuerit, condita cũ semiuncia appij seminis trita, & olei tribus uncijs calefacta p os ipsius oportet infundi. Si æstas fuerit, absynthiũ uel rosatum cũ 4 scrupulis croci, & duabus uncijs olei frigidũ p os similiter debet accipere. Quorũ si nõ suppetit copia, uinũ simpliciter conuenit præberi cũ cæteris. Præterea eiusmodi species tpe hyemis cũ hordij modijs 4 misces, fabæ sextarios 8. tritici sextarios 4. ciceris sextarios 8. fœnigræci sextarios 4. erui sextariũ 1. & si meritũ equi uel facultas domini suppetit, uuæ passæ et nuclei sextarios singulos. quæ omnia sollerter cõmista cũ fuerit, unũ modiũ in aqua mundißima pridie debes infundere, et paululũ mane siccare, ex quo equo semimodiũ ante prãdiũ, et semimodiũ ad uesperã dabis p plurimos dies in loco optimo. uiginti uno die ita stabuletur ut intrinsecus bibat. Quod si ultra modum sagina prouenerit, ne pletura noceat auferendus est sanguis á matrice. Præterea graminum radices, quas aratrum frequenter euellit, studiose collige, et quàm potueris longas minutatim concide, hordeoq; cõmisce, et quotidie præbere nõ dubites. Aestate uero, excepto eruo, species illæ quas diximus, pro æstimatione mensuræ ferragnes adinuicem præbeantur, hoc est, hordei uiridis plures maioresq; fasciculos, tritici uel ciceris uel fœnigræci minores & pauci. Quæ oĩa cõtusa oportet apponi. Præcauẽdũ tamẽ ut in lõgiore uectatiõe uel itineribus, iumẽtis urinæ copia nõ negetur. quæ res nõ sine piculo plerũq; differtur. Pedes quoq; eorũ post uiã eruendi sunt diligẽter, ne quid luti

uel sordium in articulis basiq; permaneat. Vnguēto etiam confricādi sunt, quo ungulæ nutriantur, & medicaminis beneficio subcrescat quod itineris attriuerat iniuria. Allij capita tria, rutæ ueteris fasciculum, aluminis scißi et cribrati uncias 6. axungiæ ueteris pondo 2. stercoris asinini recentis manū plenam, quibus cōmixtis atq; decoctis domi, ut uolueris in itinere uteris ad uesperam. Præterea aliud quod ungulas nutrit & firmat. Picis liquidæ libras 3. absynthij librā 1. allij capita 9. axūgiæ librā 1. olei ueteris librā semis aceti acrioris sextarium unum, uniuersa contundes & misces, et decoques, & ex eo coronas uel ungues animaliū confricabis. De palatis singulis mensibus minuente luna sanguis detrahetur. quo facto si qua est capitis paßio releuatur, & ciborum fastidium tollitur. Oportet autem ferramento conciso-rio animalium soleas ramulasq; purgari, quod euaporat atq; refrigerat, & fortiores ungulas reddit. Si animal domi forisq; perfrixerit, calidioribus unguentis, quæ multa sunt, lumbi eidem confricentur & cerebrū, potionibusq; & pigmentis, & herbis quarum feruentior est uis, per os continuo oportet infundi, ut perfrictionis incommodum euincatur atq; pellatur. Nā si in uisceribus permanserit algoris iniuria, diuersos, periculososq; procreat morbos. Si uero dierum canicularium tempore æstu animal fatigabitur, uel aquis frigidis est perfundendū, uel in mare flumen' ue mittendum. frigidis etiam potionibus recreandum, ut neceßitati laboris aut temporis aptior medicina succurrat. Sed in equis non solum utilitas, uerum etiam decoris ratio seruāda est. Nunquam itaq; nisi neceßitas paßionis exegerit, de articulis resecandi sunt cirri. Naturale enim ornamentum pedum natura in illis constituit. Ceruicē etiam ipsam diligens debet ornare tonsura. Multi enim sicut currulibus, ita & sellaribus iumentis preßius colla radunt. Quæ res licet præstare creditur augmentum, tamen sub honesto sessore deformis est. Alij ita tondent, ut arcū uideantur imitari. Nonnulli Armeniorum more crines aliquos in tonsura ipsa per ordinem derelinquunt, Sed gratiora sunt quæ translata de Persis posterior usus inuexit. Nam media iuba ad omnē accurationem ex sinistra parte tondetur, à dextra uero omnino insecta seruatur. Et nescio quo pacto plurimū deceat, quia illud quod naturaliter laudatur Vergilius imitatur:

Densa iuba, & dextro iactata recumbit in armo.

Quod si bicomis fuerit, ut uulgus appellat, mediæ ceruicis setas æqualiter oportet

V. Gesn. de quadr. lib. 1. pag. m. 411. n°. 63. qui ranulas legit, et pag. 531. n°. 70.

portet attondi, ita ut tam dextri quàm sinistri limitis continuata serie iubæ relinquantur intactæ. Quod nihilominus inuētum constat à Parthis, quibus consuetudo est equorum gressus ad delitias dominorum hac arte mollire. nō enim circulis atq; ponderibus prægrauant ut soluti ambulare cōdiscant, sed ipsos equos, quos uulgo Trepidiarios, militari uerbo Tottonarios uocāt, ita edomant ad leuitatem, & quædam blandimenta uecturæ, ut Asturconibus similes uideantur. In sicco itaq;, æqualiq; solo quinquaginta passus in longum, & qnq; in latum plenus cophinis digeritur per ordines creta, ad similitudinē stadij, quod aulicibus asperius sit, tum difficultate coronam uelocitatis optantibus ingerit, in quo spacio cum equus frequētissime exerceri cœperit, in illos aulices necessario offendit, et priores & posteriores ungulas impingit, et aliquādo uel cadit, uel sic offendit ut cadere uideatur, post quod admonitus iniuria, tollit altius crura, & inflectione geniculorum atq; gambarum molliter uehit. Præterea minutos gressus imitatur, ut inter aulices ungulas ponat. nā si extendere uoluerit, offendit in cumulum. Minutim autem equus ambulās commodius uehit, & pulchrius uidetur incedere. Potiones etiam hyemales æstiuasq; conscripsimus, quibus aut conseruetur sanitas perpetua, aut uehemens ægritudo pellatur.

Potio æstiuo tempore danda. Ca. LVII.

DVm æstus incanduit, hæc potio animalibus commoda est, quia humectat & refrigerat: Croci unciā unā infundes in uino ueteri, draganti uncias tres infundes in aqua calida, his adiunges fasciculū uiridis porri I. item fasciculum uiridis apij, herbæ portulatæ succi heminam, lactis caprini sextarios tres, oua septem, olei rosei librā, mellis uncias 3. passi sextariū I. uini ueteris quod sufficiat. Ex quibus omnibus diligenter commistis atq; contritis, ad cornu per triduum sextarios singulos animalibus dabis. Alia quoq; refrigeratoria potio: Vini ueteris sextarium, olei librā semis, oua tria, succi coriandri cyathum I. lactucarum cyathū I. sollerter admisces, & in tres diuides partes, daturus per triduum iumentis æstuantibus salutare remedium. Tamen eo momento quo potionem defusurus es, per singula animalia singulas heminas aquæ frigidæ & recens sumptæ potioni debes adiungere.

Potio hyemalis Caput .LVIII.

HYeme quoq; potio ista præbetur: Vini ueteris sextarios 3. olei selibrã, pipis unciã 1. rutæ uiridis uncias 6. cerefolij uiridis uel seminis ipsius uncias 3. draganti uncias 3. seminis feniculi uncias 3. baccarũ lauri unciã 1. mellis uncias 6 oua quot uolueris, et paßi quantum usus exegerit.

Potio in Autumno et uere præbenda. Ca. LIX.

COsti semiunciã, caßiæfistulæ unciã, celticæ semiunciã, petroselini semiunciã, betonice semiunciã, glicericæ semiunciã, sagapini semiunciã spicæ indicæ semiunciã, saxifragæ, eupatorij, meliloti, irisillyricæ, aña semiunciã, centaureæ, gentianæ, aristologiæ longæ, aña unciã 1. amomi, aristologiæ rotundæ, aña semiunciã, scinoanthos semiunciã, asari, aloe, aña semiun. murræ unciã, opopanacis, radicis draconteæ, aña semiun. croci unciã, dragãti unc. 6. castorei unciã, absynthij põtici fasciculos 2. hæc oĩa in puluerẽ redacta ad. xij. aĩalia p triduũ sufficere credũtur, ita ut cũ uino optio digerãtur.

Potio omni tempore necessaria. Ca. LX.

COsti, meliloti, hyssopi, irisillyricæ, aristologiæ, sampsuci, dracontij, asari, draganti, centaureæ minoris, marrubij, gentianæ, spicæ celticæ folia, æquis ponderibus misces, redactaq; in puluerem cernes. sed si æstiuã dare uolueris potionẽ, cõmisces croci, mellis, et dragãti quod sufficiat. Si aũt potionẽ facies hyemalẽ, addis, piperis, appij seminis, et semis sinapis. utroq; aũt tpe cũ boni uini sextario plenum cochleare miscetur, faucibusq; animaliũ diffunditur.

De difficultate urinæ. Ca. LXI.

DE urinæ difficultatibus ordine suo multa dicenda sunt, sed uiatorium istud, & physicum, & semper paratum te scire conuenit. Lutũ ex cuiuscũq; equi lotio factũ uino pmisces, colatũq; p nares infundes, et confestim prouocat urinã. Itẽ allium conteres et in anũ imcies et ueretrũ, mox egerit lotiũ. Itẽ, Puluerem quoq; thuris cũ ouo uinoq; pmixtũ, addito succo apij et cauliũ, si potionẽ dederis, prouocabit urinã. Itẽ, Betas ac maluas ad tertiã decoques, ex qbus aquã calentẽ ad med. ũ sextariũ cũ melle cõmisces, et p os digeres, proderit minctioni. Itẽ, Cimicẽ quoq; uiuũ in aurem

equi mit

equi mitte, et alterum supra naturam in ipso foramine quo mingit confrica, facillimum certumq; remedium est.

De stropho. Ca. LXII.

ITinerum casibus subuenire cupientes, de pluribus pauca, sed manifesta libabimus. Nã aïalia sub sessore uel onere dolor uentris frequenter affligit, ut uolutentur et procũbant. Semẽ itaq; rutæ syluestris uel hortẽsis si illa defuerit, diligenter tritũ cũ uino calido per fauces oportet infundi. Præterea aquã in qua usq; ad tertiã betæ decoctæ sunt, succũq; earũ nitro trito solerter admisces, oleiq; addes heminã, tepefactaq; in intestinũ per clysterẽ diffundes, cũ prius pronũ aïal statueris, ut iniectũ ad interiora perueniat. quæ si forte defuerit, mel coctũ cũ tertia pte salis triti cogis in pillulas, ita ut collyria ad oui magnitudinẽ facias, similiterq; prono aïali in intestinũ uel qnq; ut septẽ, aut nouem collyria inserere curabis. post soluitur uẽter et mitigatur dolor. Item, physicũ traditur os limacis neq; manu immunda, neq; terra, neq; dente contactum alligare umbilico dolentis curare continuo.

De dorso curando. Ca. LXIII.

PLerunq; dorsum aïalibus aut sarcina lædit, aut sella, propter stramẽti negligentiã uel oneris iniuriã. qđ in itineribus interdũ necesse est eueni re, sed recẽs tumor hac ratiõe curatur: mallonẽ ceparũ uel ipsas cepas in feruenti aqua decoques, et calẽtes quantũ coriũ ualet sustinere, tumori sup impones, et fascia ligabis. una nocte oĩs aufertur inflatio. Præterea sal tritum cum aceto miscebis, additoq; uitello oui, loca quæ tumere cœperint perfricabis, recens indignatio destricta siccabitur.

De probatissima potione diapente. Ca. LXIIII.

CVi cure est aïaliũ salus, potionẽ supius declaratã, quã specierũ nũero diapenten græco uocabulo nũcupãt, Gentianæ, aristologiæ, murræ, baccarũ lauri, rasuræ eboris, paria pondera diligenter trita atq; pmixta, domi, siue in itineribus prius cõdita, habere oportet in promptu, ut quoties mœstũ aut horridũ uideris animal, aut morbi alicuius labe tentatũ, statim plenũ cochleare ex puluere memorato cum sextario uini optimi p fauces diffundas, et p triduũ, etiã equo in labore constituto, digeras, ut aduersus uirus internum subueniat. probata curatio. Tussienti autem cum passi hemina dabis, & statim sentiet curam. Si liber, cui iam ponendus est finis, legen-

tium non offendit auditum, sequenti uolumine inchoantes à uertice usq; ad ungulas ex diuersis authoribus enucleatas animalium publicabimus curas, ut ordo, qui à natura datus est, in medendi dispositione seruetur, ne indigesta ac membrorũ consequẽtiæ repugnãs pagina quærentẽ confundat aut tardet.

FINIS LIBRI PRIMI.

IN SECVNDVM ARTIS VETERINARIAE VEGETII LIBRVM, PROLOGVS.

VLomedicinæ ars iamdudum uitio cupiditatis, et exiguitate mercedis, nullo studiosius discẽte, collapsa est. Nũqd uero exemplo Hunnorum siue gentium aliarũ artis ipsius etiam usus intercidet, dum homines refugientes expensas, barbarorum cõsuetudinem imitari uelle se simulant, & incurata animalia hybernis pascuis, & negligentiæ casibus dedunt? Quæ res nulli cõpendium, plurimis attulit damnum. Primo quod Barbarorum animalium aliæ naturæ, & ad omnem iniuriam durius corpus est. Deinde quod sic instituuntur à paruulis, ut nec potionẽ medicinalem requirant, & hybernis pascuis uigeant, ac sine pernicie frigora pruinasq; sustineant. Nostra uero iumenta & mollioris generis sunt, & tectis frequentioribus assueta, calidissimis etiam stabulis imbuta, cum indignationem ex aliqua necessitate contraxerint, continuo in aliquod genus incidunt morbi. Diligens itaq; paterfamilias, cum mortibus animalium suorum & cum medicinæ expensis atq; mercedibus faciat rationem, intelliget unius uilissimi iumenti pretiũ ad multorũ, quæ sine dubio peritura sunt si curata non fuerint, salutem posse sufficere.

VEGETII RENATI ARTIS VETERINARIAE LIBER SECVNDVS.

DE VALITVDINIBVS CAPITIS. Caput primum.

N VNIVERSO ANIMANTIVM genere caput obtinet principatum, quod eminentius cæteris, dominatum quendam circa loci ipsius conditionem sortitur. In eo est odor, gustus, auditus, ac uisus: quod quantum habet potestatis, tantum sustinet ex labore discriminis. Causas itaq;, ex quibus ægritudines generentur, & signa, per quæ qualitas eorundem poßit agnosci: curas etiam, quarum medela sanitas reuocetur, per ordinem indicare tentabimus. Plærunq; autem in corporibus iumentorum indigestionis uitio sanguis corrumpitur: quod euenit cum ex æstu uel frigore debilitata sunt mēbra, & in capite frixus sanguis uertitur in uirus. Tunc enim repletis uenis cerebri membrana distenditur, & somni salubritatem frequenter excludit. Ex quo necessario dolor capitis, mœstitia, & imbecillitas subit. Quæ ualetudo & prima uidetur, & leuior, si uelox medicina subuenerit.

De Appioso. Caput .II.

CAeterum cum noxius sanguis membranam cerebri & ex una parte pertuderit, & eandē dolore nimio cœperit prægrauare, efficitur animal appiosum: cuius & mens hebetatur, & uisus. Nam cerebri incolumitas, & oculos pascit & sensus. In qua paßione quia una pars capitis prægrauatur, tanquam ad molam uadit in gyrum.

De Frenetico. Caput .III.

CVm uero medium cerebrum corrupti sanguinis uirus infecerit, animal freneticum redditur, ut repente saliat, & uelut effugere uelit, pa

rietibus se tanquam irregibilis impingat, nec poßit ratione aliqua contineri.

De cardiacis. Caput .IIII.

Cordiacus is est, cui cor dolet. Cordiacus autem fit, quoties sanguinis illa corruptio stomachi uel thoracis impleuerit uenas, cerebrūq; percusserit, cor etiam pestiferi humoris labe constrinxerit. Quæ ualetudo inducit mentis alienationē, & corporis sudore monstratur. ex quo difficillime liberatur.

De rabioso. Caput .V.

Quod si Appiosum, simul paßio thoracis inuenerit, facit cōtinuo rabiosum. Ex ardore enim nimio iecinoris & sanguinis, uenæ cordis neruiq; præfocantur, ex qua constrictione fit dolor ipsius loci usq; adeo, ut mordendo se comedat. Ex quibus ualetudinibus si animal fuerit liberatum, & post curationem aliqua pars cerebri fuerit imminuta, uel tumor subcreuerit, ineptum iumentum, pigrumq; redditur. & in illa parte capitis ubi uitium remansit, difficile se gyrabit, & ex eo latere se parietibus iungit, & tarde incedens, non sentiens plagam, ambulaturæ gratiam perdit, et erit submisso capite, & cum stare cœperit cum tarditate se mouet, minus etiam uidebit, nec cibum nec potum recusat. Quem si curare uolueris, cyclo curabis. In omnibus suprascriptis ualetudinibus, primum de temporibus minuendus est sanguis, sed & de matrice aliquando tollendus. Cura aūt penè omniū similis est, cuius ordinem sequentia declarabunt.

Qua obseruatione cyclo curentur animalia. Caput .VI.

Memineris autem omnes ualetudines capitis, præcipue ueteres, periculosos, cyclo oportere curari. Cui hæc obseruātia et ordo est adhibendus: Triduo ab hordeo abstinebitur animal, temperabitur etiā mollibus cibis, post diem tertiam de dextra ac sinistra, prout ætas aut uires, uel ualitudo permiserint, de matrice sanguis auferetur. Quo facto, per triduum uiridi cauliculorum ac lactucarum sustentabitur cibo. Primo uno die à cibo eum sustinebis & aqua. nono autem die offas caulium cum liquamine & oleo optimo temperatas non minus uiginti digeras, cui nihilominus lactu

cam dab

eam dabis in cibo ter in die. post potionē bibere semper incipiat. Si uero uen ter uehementer solui incœperit, cauliū offas dare desistes: sed dabis paleas et furfures, ita ut sequente die penitus nihil manducet, sed solam aquam percipiat ad bibendum, ac postero die inducatur in cellam balnei calidā & sudet. Opus est autem diligentia ut reducatur celeriter de calore, ne intercluso spiritu pereat: tunc extergetur diligenter, uinoq; & oleo largiter perfricatus, accipiet cum nitri puluere folia rafani conspersa, quantum commodum est. Postmodum cum radicibus cucumeris asinini uiridis minutatim concisis oleum optimū misces, & in uase nouo ita decoques ut tertiam perdat. ex quo singulas heminas per capita animalium per triduum dabis, ut potio uētrem resoluat. Sed si ultra modum fluere cœperit, lenticulam et hordeum pari mēsura friges, & de his singulas bilibres per dies singulos cum furfure & paleis dabis. Quinq; itaq; diebus operam refectionis eius impendes, & leuiter exercebis, ut intelligas quantum uires corporis sanitásque profecerit. Post hæc eum pro arbitrio despumabis. Sequēte die caput eius purgabis exorica, uel radice dianaria, quam Artemisiam dicimus: si hæc nō fuerint, ex liquamine optimo cū oleo mixto. cuius caput pedesq; connectis, cum bene purgatum agnoueris, soluito, butyrum ex oleo roseo solutum infundes in nares, ut illo purgationis mitigetur asperitas, ita ut singulæ cotylæ singulis naribus infundantur. Si supradictæ potiones non soluerint uentrem, mellis, hellebori albi pondus unius denarij cum hemina dulcis uini bene tritum in potione recipiat, uel certe scammoniæ pondus duorum denariorum diligenter tritæ cū dulcis uini hemina simili ratione diffundes in fauces. Quod si uenter ultra modum dissolutus discrimen importat, anagallicum succo ptisanæ ad restrictionem ipsius dabis, lenticulamq; & hordeum frixum, singulas bilibres cū paleis & furfure præbebis in cibo. Ad ultimum, partes quæ in causa sunt, sinapizabis diligenter, sinapizatum cautere ferreo, uel quod utilius creditur cuprino combures, usta curaturus ex more. Potionem quoq; ex antidoto polygresto per dies plurimos dabis, & exercebis leuiter, & ad cibaria ipsius aliquid per partes semper adiunges, donec ad pristinam consuetudinem reuocetur. Insanabiles ualetudines cyclo affirmantur posse curari, id est, insani corroborari, caduci cyclo curati uruntur in capite; morbidi uero, dysenterici, coriaginosi, orthopnoici, strophosi, cyclo curentur in renibus.

De cerebro commoto. Caput. VII.

CErebrum plærunq; diuersis paßionibus commouetur, quod his deprehenditur signis: Ambulabit prauus, & frequenter offendet, & toto se corpore commouet. Cuius ista curatio est: Baccas lauri nũero xx. nitri selibrã, rutæ manipulum: quæ omnia diligenter trita, cũ aceto non acro, & oleo optimo rosaceo cõmixta, hyeme calefacies, perunctoq; oleo capite eius & cerebro, uel auriculis, cerebellũ de lauata pelle cõuoluis. Quæ si forte defuerint, farinam hordeaceam resinãq; miscebis, ex quo cataplasma cõfectum cerebro oportet imponi. Præterea ceram oleo cyprino coniungis, & linteolo inter auriculas ad ceroti instar imponis. Sed & reliquum corpus potionibus refouẽdum est. Tres fluuiatiles cancros cõteres diligenter, et cũ duabus uncijs succi cauliũ, addito lactis sextario olei duobus cyathis, pmiscebis, & colatum per os diffundes ad cornu. Quorum si inopia est, mellis cyathos duos, aquæ calidæ sextariũ I. coquito, ex quibus pastillos facies, & in aqua frigida dilues, & dabis in potum. Præterea si hyeme curaueris, farinã triticeam: si æstate, hordeaceam, aquæ frigidæ adinuicem amuli permixtã in potione præbebis.

De dolore capitis. Caput. VIII.

DE capitis dolore multi authores multa dixerunt. Cuius hæc sunt signa: Tumor circa oculos apparebit, pabulum recusabit, lingua eius & palatum labiaq; tumebunt, quanto uehementius increuerit morbus, tanto exoritur amplius tumor: ambulãtes toto corpore uacillãt, umbrãq; suam uelut odorantes expauescunt. Cuius paßionis ex corruptione sanguinis nascitur causa, cum indigestio ciborum naturali meatu interclusso, uel certe derelicto, in eas uenas, quæ circa tempora sunt, defluit, membranamq; cerebri uitiat. Cui sanguinẽ de temporibus oportet minui, & cõtinuo oleo acetoq; permixto caput largiter perungi. Quod si hyems fuerit, hordeum pridie infundes in aquam & decoques, calidamq; in saccellos immittes, iumentorumq; caput fumentando diutius uaporabis. Alij authores tolli de palato sanguinem iubent. Tunc cimoliam cretam ex aceto infusam, & merdã bubulam recentem cum nitro trito miscent, & in cacabo super carbones decoquunt, calidũq; cerebro languentis imponunt, aceto rigantes ne creta astringatur.

gatur ad pilos usq;, cum prius calida fumentauerunt caput. Dolorē capitis propè ad insaniam ista signa demonstrãt: Quoties graue est, & in præsepio se deponit, lachrymæ frequenter oriuntur, auriculæ stabũt, oculi grauiores erunt, anhelitus creber, aridus pilus, tremores frequentes, tristis aspectus. Quem in primis ab aqua abstinebis ne nimiũ bibat, de utraq; parte colli san guinem detrahes, caput sicut scriptum est curabis.

De Distentionibus. Cap. IX.

Distentionis quoq; ualitudo ad capitis præcipue causam refertur. Cuius hæc erunt signa: Impediente caligine obscurabitur uisus, tremor & sudor totius corporis insequitur. Quod uitiũ contingit ex aqua, si sudans iumentum biberit: uel ex indigestione cibi, si non dormiat, uel substrictus manserit. Huic capitis membrana distenditur. Quæ paßio cæterarũ ualetudinum & fons probatur & mater. Nisi enim inter initia curaueris caput ut animal dormiat competenter, fiũt appiosi, insani, rabiosi, frenetici, cardiaci. Igitur cũ aĩal distentiõis ægritudo comprehẽderit, de ceruice eidẽ sanguinẽ tolle pro magnitudine corpis & ætatis. Et si æstas erit, oleo & aceto caput totumq; corpus perunges, & diutißime confricabis, loco refrigerato & opaco inclusum continebis, substernes etiam stercora sicca uel paleas, ut prouocet ipsa mollicies ad cubandum, locum calidum declinabis, nam impedit somnum: furfure uel paleis uel folijs lactucarum reficies. præterea potũ præbebis exiguum: cum cõualescere cœperit, modicis ambulationibus exercebis, ubi idoneum uisum fuerit ad cibaria largiora infusum hordeũ ad pristinam consuetudinem paulatim per incrementa reuocabitur. Si die septimo non profecerit, sanguinem iterum de temporibus emittes, & caput sine intermißione curabis. potionem dabis qua sanãtur appiosi: Nasturcij seminis, appij semis, seminis lactucæ, anagallici, petroselini, aneti, papaueris syluatici seminis uncias singulas, piperis scrupulos 3. croci drachmã unã. Quæ oĩa bene cribrata atq; cõmixta ex aqua temperabis, trochischos facies, ut habeant n minus quàm singulas drachmas. In dieta unũ trochischũ in aqua dissolutum per os digeres. quod quotidie oportet fieri donec sanitas redeat. Si non appetit cibũ, singulos trochischos solutos cum succo ptisanæ quotidie præbebis. Vinũ nũq̃ dabis. Capitis enim ualetudo sumpto mero deterior efficitur.

De Appioso. Caput .x.

SI quod iumentum appiosum fuerit, in præsepio incumbit, oculos tensos habebit, micabit auriculis, uisus caliginem patietur, & gyrat in circulo tanquam ad molas.

De rabioso. Caput .XI.

QVod si etiam fuerit conuersus in rabiem, sic intelliges: Subbito hinniet tanquam sanus, parem suum appetit morsu, uel hominem, præsepia aut ilia sibi mordicãs rodit: quẽ sicut appiosum curabis. Prorsus abstinebis ab hordeo, mollibus cibarijs sustẽtabis. Præcipue tamẽ apiũ uiridem quantum uoluerit præbebis. Sanguinẽ de temporibus aut de ceruice emittes, loco tenebroso statues, caput eidem huiusmodi acopi cõfectione curabis: Opopanacis librã 1. resinæ, terbentinæ atti uncias 2. galbani unciã 1. resinæ frixæ uncias 3. masticis tritæ uncias 2. olei ueteris librã 1. ex hoc ei cerebrum & auriculas confricabis, oleũ tamen solum ac liquidum in aures eius suffundes. cuius tamen prius quã acopo utaris, saccellationibus caput cerebrumq; uaporare te conuenit, & caput apposito cerebello communire. Potiões quoq; ex trochischo supius memorato quotidie præbebis, collyrio acri inungis aßidue ut caligo ex oculis poßit auferri. Quæ cura si non profecerit, caput & tempora sub ipso protocomio semisse inuris cauterio, quod & sup uenas tẽporales facies. Plæriq; tamẽ facies ne deforment iumentũ solo tabulare palati († confecto) sani fieri poßent. Feruor enim foci debilitatem capitis tollit, & membranam menti pristinæ, sanitatiq; restituit. al's † usto.

De Insania. Caput .XII.

ALij authores insanientis iumenti ardentes & sanguineos oculos et humore suffusos, stantes auriculas dicunt uel micantes, ut ad instar indomitorũ nec capi poßit, & captum, parietibus se illidens conetur effugere. terram pedibus fodiet, et multum flegmatis ex ore profundet. quod hac ratione curatur, ut auferatur ei sanguis de angularibus uenis, de palato, & post de cruribus. à cibo eadem die abstineatur & potu. Alia aũt die aquã frigidã dabis ei bibere. Auferãtur stercora quæ in ano eius sunt, p quatriduũ continuato clystere, curabitur uenter, ungetur cerebrum, secreto conlocabitur loco

tur loco, accipiet in substantiam porros, & herbam mollißimã, aut mollißimum fœnũ. His potionibus percurandum: pulueris turis drachmã I. aceti albi sextariũ I. radicis panacis unciã I. herbæ saxifragæ uncias 3 ex aqua mulsa per os dabis. Lactis caprini sextariũ unũ defundis in fauces. quod si defuerit, ciminũ rusticũ pondo duo in puluerem rediges, additoq; olei optimi uno ebulo, ex aqua mulsa diffundis ad cornu. Sed cæteris potio hæc aptior creditur: apij unciã I. iusquiami unciã I. seminis apij unciã I. seminis lactucæ uncias 2. papaueris syluestri unciã. quæ oĩa in puluerẽ redacta cõmisces, et unũ cochlearium magnũ ex aqua dabis, uel si cibũ non accipit, ex succo ptisanæ: obscuro et frigido & laxiore loco statues, silentiũq; præbebis ut dormiat. prius tamen oleo ac pice liquida caput perunges, auresq; complebis, tempora etiã munies cerebellare uel fascijs, mirtam quoq; aridã conteres, & aceto oleoq; miscebis, corpusq; eius totum diutißime confricabis. Solent constringi & obrui stercore ut sudent & dormiãt. Quibus si somnus uenerit, afferet sanitatem. Rabiosum uero iumentum eadem omnia, & maiora ostendit quàm insanum. Nam & alia animalia comedit, & facit ipsa cotagione rabiosa. Plærunq; etiam morsibus intestina sua extrahunt & ineunt fortiter. Quæ ualetudo ex nimia sanguinis abundantia & ardore contingit. Curatur aũt obseruatione & potione superius declaratis.

De Chirurgia. Caput .XIII.

CHirurgia appellatur quodcunq; secatur ferro, uel cauterijs uritur. quæ cum sit omnibus membris aĩalium, præcipue tamen capitis necessaria est medicina. Quodcũq; igitur iumentũ in qualibet parte fregerit caput uel nudauerit casu, sollicite curandum ne indignatio uulneris in neruos cerebrũq; penetrãdo piculũ generet, nec in primo medicamẽtis uti acrioribus cõuenit, sed magis melle curare, cũ ad maturitatẽ uenerint illa quæ fracta fuerant, ossa laxantur, tenta sollerter, et mobili manu uel forficibus eximito. Reliqua fragmenta oßis, quæ asperata sunt ferramentis cædito atq; pradito, ut carnẽ facilius inducãt. Nũq̃ enim clauditur uulnus si non raseris, donec sanguis per os ipsius respõdeat. In quo maior est adhibẽda cautela, qa solet in locis ossuosis et cõmissuralibus fistula fieri. quæ cũ euenerit, parumper iniuria afficit uulnus, per quod non sanies, sed humor liquidus emanat. nec unquam deducta cicatrice solidatur. Quod si euenerit, hac ratione curabis.

Papyrum per ipsam fistulam traicies, ita ut capita papyri, quæ extra fistulã eminent, ex utraq; parte alligas lino ne cadat, et diebus v. uel pluribus, donec callositas fistulæ papyri distentione turgescat, & maius uulneris foramẽ fiat. Tunc ad mensuram uulneris ex fistulari medicamento collyrium faciens, exempto papyro intra fistulam inijcies, ut impleatur ex integro, planè ne excidat munies diligẽter. Post dies quatuor uel quinq; solui. si fistula ceciderit, traumatico curabis, quod uulneri semper immittes, donec spissa sanies & nõ multa in eo loco reperiatur. Cum aũt iam lympidum uideris collyrium, fac pollinem herbi, & thus masculum tritum æquis ponderibus cum melle decoquito, & plagæ ipsi imponito, per dies plurimos quotidie curato ita, ut deprimas ipsas partes uulneris, quatinus iunctæ citius cohærescant. Si grauiter offenderit caput, ut cerebrum uexet intrinsecus, cõtinuo de temporibus sanguinem eidem oportet auferri, & spongiam aqua, si æstas fuerit, oleo roseo, & aceto æqua parte commixto capiti eius imponi, fasciaq; connecti, & cibos uirides præberi. si nec ipsos appetit, quia omnem cibum recusat, fabam moles & conuertes in pollinem, farinam quoq; triticeam pariter admisces, et cum mulsa per cornu ad substantiã animali tam diu faucibus eius infundes, donec cibos uirides appetat, quos aqua marina uel salsa oportet aspergi.

De auribus. Caput. XIIII.

Aurium ut uicinitate proxima, ita periculi non discrepans cura est. Quæ si casu aliquo fuerit à radice contusa, & collectionem fecerit, eam cum maturauerit, scalpello secato, & pus finito fluere. tum linis aceto acerrimo & oleo per triduum, quarta die traumatico curato donec sanetur. Etiam si cartilagnem uexauerit, eiusdem medicinæ obseruatione proficiet. Si uero à radice auriculæ, uel cõmissura capitis tumor magnus cũ duricia extabit, ex fœnigræci & lini semine & tritici polline cataplasma imponito, maturatam collectionem scalpello secato, ita ut inferius plaga spectet, quatinus humor per prona decurrat. Vino, oleo, & sale mixto infusos lemniscos inducis, & uulnus per quatriduũ fouebis post traumatico uteris. sed difficilis cura est, quia fistulæ in talibus locis frequenter oriuntur. quæ si euenerint, suprascripta curatione curãtur. Si tamen ægritudo uulneris ulterius etiã post medicamenta procedat, uicinæ urendæ sunt partes, & cauterio in

ipsis collectionibus infigenda sunt puncta uehementius, ut et cutis et causa perrumpatur interior. post solerter usta curanda sunt. Non enim aurium est negligenda curatio, ne ex dolore nimio generetur insania. Primum purganda est auris diligenter intrinsecus, ut auferatur quod dolorem mouet, aut lædit. Si nihil inuenitur, spongiam nitro & aqua molliter infundes et dilues, unamq; noctem intra auriculam infusam spongiam manere patieris. Die tertio nitro & aqua calida fouere incipies frequēter et diu, donec dolor recedat. Quod si aqua fuerit ingressa, oleū uetus & acetum æquis ponderibus adiecto nitro in aurem mittito, & succidā lanam superimponito. Si uulnera fuerint lyparem auribus inseres & curasti.

De pilis qui nascuntur in oculis. Cap. XV.

QVodcunq; iumentum in oculis tritiacem patietur, id est, ut pili aliam palpebram urentes lachrymas moueant, uisumq; conturbent hac ratione curatur. Non longe a pilis ab interiori parte scalpello plagam dabis in cute palpebræ, post forpicibus per longū ad mensurā oculi fasciolam præcides, et impositis fibulis consues palpebram foris uersus, ut oculus sine deformitate recipiat uisum & gratiā naturalem. Tūc uero optimo oleo, necnon etiam muria infusam spongiam superpones, & oculū fasciabis. Post die quinto soluis, tunc intrinsecus oculum collyrio curabis. deforis uero tetrapharmacum impones, nō prius fibulas ablaturus quā duxerit cicatricem. Nihilominus & cadentibus fibulis, collyrij cura non deerit, ne caro rursus superflua excrescat. Sed plæriq; adhibent cum deformitate cōpendium, ut partem quæ prominet ad mensuram naturæ forpicibus amputēt, pusca quæ frigida sunt propter fluxum sanguinis foueant, oculum collyrio intrinsecus curent, ne indignationis necessitate lædatur.

De suffusione oculorum. Caput. XVI.

SVffusio sicut hominum, ita iumentorum impedit uisum, cuius tria genera ab autoribus indicantur: Stenochoriasis, plotochoriasis, hypochoriasis, græce papula noīatur. Stenochoriasis dicitur, cū constringitur uisus et uires amittit. Quæ hac ratione curanda est, ut sanguis de temporibus auferatur: radicē quoq; feniculi, et herbam celidoniam uel rutā decoques ad tertias, et cotidie ex ipsa aqua quantū manus patitur, oculus foueatur. Inun-

ges etiam collyrio opobalsamo, quod suffusionibus prodesse consueuit. Aduersus infestantes pilos tertia cura est, ut leni tenuiq; cauterio genæ quæ procreuerint inurantur, quo facto, ducta cicatrice conteritur pellis, & palpebra alterius eleuata à pupilla cursu pilorum arcet iniuriam. Platochoriasis autem est cum se ultra naturalem modum pupilla diffundit, & eripit uisum, nec curari ullatenus potest. Nam sicut oui uitellus casu aliquo disruptus in priorem formam coire non potest, ita semel pupilla diffusa recipere non potest usum uidendi. Quod euenit equorum sudore dum membranula quæ cõtinet lumen, indignatione caloris disrumpitur: uel certe sollicitudo longi itineris ad indignationem iumenta compellit, aut læsum oculum dominus curare neglexerit. Quod cum accidit, oculus uidetur incolumis, nullis lachrymis, nullo sanguine, nulla indignatione prodit iniuriam, sed uisus tantum declaratur indicio, quod in pupilla ipsius imaginem tuam tanq̃ in speculo uidere nõ potes. Hypochoriasis autem à capitis humore descẽdit, & in uno oculo sese primo ostendit, postea etiam ad alterum transit, Intelliguntur autem humore uel lachrymis. Continuo sanguinẽ ei de supercilio uel de ipsa parte temporum detrahes, fomentabis ex tepida aqua, in qua radices foeniculi decoctæ fuerint cum ruta. Preterea inunges collyrio opoponato & opobalsamato. Quod si institeris medicinæ per lachrymarum cursum consueuit sæpius caligo sanari. Temporales quoq; uenæ cauterijs inuruntur, & meatum humoris excludunt.

De paracenthesi in oculis. Caput .XVII.

Quod si uis passionis intulerit cicatricem, diligenter attende quo colore sit membrana, quæ apposita pupillæ impedit uisum: si auroso colore fuerit, insanabilem scias. Si candida nimiũ, etiam noueris nõ posse curare ipsam. Si uero spissa fuerit colore oleagino muco similis, per paracenthesim ad hominũ similitudinem, cum fuerit maturata curatur. Iumentum igitur pridie temperabis à cibo, uel potu maxime prohibebis, in loco molli elides, caputq; eius & ceruicẽ apte collocabis, ita patentẽ oculũ facies, ut claudere nõ possit. deinde ab ipsa fronte paracentheriũ inter tunicas oculares subijcito, ne pupillam tangas, aut aliquid lædas interius, sed ipsum albũ de supiori parte ubi hypochisis posita est, capitello paracẽtherij deorsum de-

primis

primis ad palpebrã inferiorẽ subtiliter. Quod si depositũ fuerit, nõ prius pa racentherium eximas, nisi clausum oculum penicello calido diutissime uaporaueris, solet enim resilire. Quod si ita euenerit, reprimito, donec ita componatur ut resilire non possit. Cum itaq; intellexeris claritatem pupillæ sine ullo obstaculo hypochisis, tunc eximes ferrum, & inuenies aĩal uidere. curabis sic. Ex oleo roseo & oui albo anacollima facies, lanam infundes, & super oculum curatum impones, ac desuper fasciabis. Caueto ne ipsa die manducet, & moueat oculum agitatione maxillæ, sed tamen si uoluerit bibat. Altera die solueis & calida fomentabis diutissime. deinde fœnigræci succum in oculo subfundis, & rursum anacollima supradictum similiter imponis, fasciabisq;. Quod cum per triduum, aut quatriduum feceris, oculum solueis, & fœnigræci succo fomentabis, ex melle optimo attico unges donec cicatrix se confirmet & oculus.

De oculo lunatico. Caput. XVIII.

Est aliud uitium eiusmodi, ut interdum oculo album inducat, interdũ lympidet: ex qua passione lunaticum oculum ueteres nominauere. Cuius ista curatio est, ut de ipsa parte temporum detrahatur sanguis, interpositis diebus sub oculo. Nihilominus sanguinem oportet minui. Cotidie quoq; calido fomento oculum curabis deforis, Intrinsecus autem inunges collyrio thermantico et acerrimo per plures dies donec recipiat sanitatem. Si nihil ex hac ratione profecerit, uenas superiores in temporibus supra ipsum locum qui sustinet passionem, diligenter perquires & inures, ut humor noxius possit arceri.

De staphylomate oculi. Caput. XIX.

Quodcunq; iumentum in oculo habuerit staphyloma, incurabile est: talis tamen curatio consueuit adhiberi: De sub oculo sanguinem ei detrahes, & fomentabis calida cum radicibus fœniculi & rutæ decocta, inunges etiam collyrio non ualde acri, si uulnus fecerit & deplanauerit, ex succo fœnigræci fomentabis, & inunges collyrio leni, quod facit ad tunicas ruptas, donec se cicatrix cum planitie claudat, tunc uteris acriori collyrio, & per dies plurimos, donec quæcunque pars æquari

æquari possit ad naturæ similitudinē, cōpleaturq; ut nō deformetur obtutus.

Ad album de oculo tollendum. Caput. XX.

SI casu aliquo aīal oculū impegerit, aut cōfricauerit, uel ex percussura læserit & albū induxerit, etiā si totus oculus præclusus sit, tamen expimētis hac ratione probatū est cito posse curari. Hederam colliges terrestrem & in pila mundissima diutissime contundes, succum exprimes, ex hoc animal inunges; potestate medicaminis q̄uis desperata, consumitur albugo. Sed si terrestrem hederam nō inueneris siue baccas hederæ siue folia contūdes, & succum expremes, & ex eo succo inunges. Si hoc quoq; difficile uidebitur, aut morosum, paululum aquæ frigidæ cū folijs hederæ diutissime cōtundes, succum exprimes, & per siphonem ei in oculum defundis. Quod cum per dies plurimos tam mane quàm ad uesperam feceris, albū omne tolletur. Sed si uinū miseris optimum & recens efficacius curata sanat.

De suffusione curanda per nares. Cap. XXI.

ALiqui authores dixerunt, si dexter oculus suffusionē susceperit, uel album incurrerit, dexteram partem naris, si sinister sinistram diligenter inspiciet: in ipsa callositate narium foramina subtilissima inueniet, quibus tenuis inserenda est fistula, per quam ille qui curare debet os plenum uino insufflet, ut merum per foramen illud penetret. Quo facto oculus incipiet lachrymare. Velocius autem proficiet, quia per interiores uenas meri uirtus ad oculum penetrat.

De diuersis passionibus oculorū. Cap. XXII.

IVmentum in oculo in osse percussum, si tumorem fecerit durum, callosum, & ossillagini similem, hac ratione est curandum: Deiecto animali contra causam ipsam, cutem aperito, & ossis cisorio gingiuulam, uel cartilaginē uel os quod ex se excrescere cœperit, cædito, ut deplanes ad similitudinē partis alterius. Si apte deplanaueris, aceto et oleo linteolis uel licinio addito, locum ipsum comples, & fasciabis. tertia die solues, & similiter curabis p dies. v. donec feruor desinat. post traumatico uteris. Catastolico quoq; medicamēto libraturā cutis consumis, quam diu lympidum uulnus curetur et adæquetur. Quod si ipsum os concarnari non potuerit tam diu cotidie eradicato,

dicato donec sanguinet atq; concarnet, ita ut medicamenta congruentia uulneri imponas. Quod si post sanitatem causa eadem crescere cœperit, punctis cauterio subtiliter urito. Oculorũ epiphora infra oculũ detractus sanguis emendat, si usq; ad sanitatem melle optimo inungatur aßidue. Preterea prodest eidẽ paßioni: myrræ põdus denarij unius, crocodili stercoris semiunciã, salis armoniaci semiunciã, sepiæ oßiũ semiunciã, mellis attici cyathos 2: ex quibus omnibus tunsis atq; permixtis oculũ perunges. Magnæ lippitudini adhibetur tale remedium: Murre troglodittis unciã 1. thuris masculi, croci siculi, limpidis cipriæ, æris usti, aũ uncias 2. teres simul, consparges & cernes, aquæ cœlestis, & falerni uini, mellis attici adijcies quantũ sufficit, in uase uitreo condes, & cum necesse fuerit uteris. Si casu ciliũ ruperit, fistulam dabis & mannã thuris cum ouo impones. Discutit cicatricem oculorũ eiusmodi compositio: Spicæ nardi unciã semis, salis armoniaci uncias 3. catimiæ unciã semis, croci unciã 1. piperis semiunciã in puluerẽ conuertes & uteris. Albi uitia deterget ista curatio: Sepiæ marinæ oßis rasi ℈ decem, croci ℈ duos, salis armoniaci scrupulos 2. myrrhæ, crocodili stercoris scrupulos duos. Item, album siue glaucomata emendat: uini amenij ueteris sextarij tres, gariofili sextarius, mellis unciæ tres, quibus omnibus decoctis uteris. Album tollit si ex humore uel percussura euenerit: Sandaricæ unciæ 2. oßis sepiæ combusti unciæ 4. piperis albi semiuncia, salis armoniaci unciæ 2. cum melle permixtis. Cicatricibus oculorum medetur ieiuna saliua, si cũ sale mandatur in ore, & expuatur in oculum. Sal quoq; tritũ cũ osse sepiæ, & sinapis agrestis semine. Collyrium nardinum; opopanacis scrupulos 2. uiolæ uncias 2. spicæ nardi, caßiæ, marrubij aũ semiunciã, croci siculi unciã semis, olei semiunciam & scrupulos 4. piperis albi uncias sex, gummi scrupulos 5. Item alia confectio collyrij: Eruginem eris & salẽ optimum æquis ponderibus & aceti quantum sufficit musces. Necessaria compositio; rutæ scrupulos 4. thuris masculi, stercoris columbini, murium; olei, croci, mellis, catimiæ, olei rosati aũ scrupulos 4. diligenter trita miscebis & uteris. Si uero oculus ictu uulneris insanabilis redditur, & (ut Mulomedici dicunt) canchremata fecerint, ne periculum mortis incurrat, erui pollinem cum oleo roseo & ouo simul immittito. Cũ purgatum uulnus fuerit, cum melle attico inungito. Sunt & alia multa collyria, quæ quia eandem uim, easdemq; species continẽt, enumerare superfluum duximus.

Dd strumis iumentorum. Caput XXIII.

PLærunq; strumæ, uel parotides, aut scrophulæ iumentorum guttur infestant, & fauciũ tumorẽ producunt. Nã & subrecto sunt capite, et tanquã ab stranguria præfocantur. Hos primũ fomẽtis calidis, et cataplasmate ex polline hordeaceo & resinæ uncijs tribus mero ualido coctis, curari expedit: & cũ collectio fuerit maturata, scalpello secari opus est, & quicquid collectũ fuerit emittere, et aceto, et sale, & oleo infusos lemniscos subijcere. cæteris quoq; diebus traumatico, et medicamẽtis aptis sollerter curare si uulnus pateat, dũ sanetur. Nã in his locis ex præclusione cito solet fistula fieri: quæ si euenerit, ut supra demõstratũ est, papyro & collyrio poterit persanari.

De glandulis. Caput XXIIII.

GLandulæ quoq; aĩalibus, et præcipue pullis, usq; ad periculũ interdũ molestæ sunt, et in morbũ transeũt aliquãdo. quæ inter maxillas inferioresq; fauces nascũtur, et ad silitudinẽ pillularũ maiores, aliæ uero minores cõnexæ ex carne obdurescũt, et tumorẽ sine doloribus faciũt. Quæ inter initia perũctæ oleo, picula perfricari solẽt, uehemẽtiusq; manibus corrũpi, et ita uelut uanescẽdo sanari. Quod si excreuerint amplius, deiecto animali, ita ut per mediũ secentur scalpello subtiliter cũ radicibus eximũtur, ne aliqua uena tangatur. Quo facto, aceto & oleo cũ sale, medicamentisq; superius declaratis sananda sunt uulnera. Plæriq; urenda dixerunt. Sed si paruæ sint prodest, cæterum maiores execandæ sunt ferro.

De pullaribus. Caput .XXV.

DVm caput pullorum calefecerit prima dentitio, inter gingiuas atq; maxillas tumor, collectioq; generatur, quæ pullaria uocãtur. Cuius paßionis tanta tensura est, ut mãducare uix poßint. Sed cataplasmatibus studiosißime maturãda sunt, deinde scalpello aperienda, post sale et aceto & oleo curanda. Plæriq; etiã, cũ ferro exemptæ fuerint glãdulæ, propter sanguinis fluxũ loca uri debere præcipiũt, post sale & oleo octo diebus utuntur, nec nõ ex nitro et aqua calida diluũt. Si nitri inopia est, lotio calido aut lixiuio utũtur, Deinde uinum & oleum & farinã de eruo imponũt per triduum, consequenter de uino ac oleo, & farina hordeacea, et melle percurãt. Addentes, quæcunq; plaga fuerit aut strumæ uel parotidis, glãdulæ, quæ tol

luntur

luntur licio medicamento, uulnera percurari ita, ut de mali granati sicci puluis aspersus, celeriter adferat sanitatem.

De fistula maxillæ, Vel de conficiẽdo collyrio fistulari. Caput .XXVI.

SI ex aliqua huiusmodi curatione iumentũ fistulam in ore fecerit, hac ratione curabitur: papyrum inijcies in fistulam, ut pars eius in ore extet, quam lino diligenter ligabis ne poßit elabi: pars uero foris exeat, quæ nihilominus constringenda est lino ne cadat, triduo permaneat, quarta die papyrum eximes, Collyriumq; ad longitudinem & cauaturam uulneris ad arctum fistulæ subijcies, & ne forte labatur, fasciabis locum, ita ut ad mãducandũ poßit maxillas agitare: tertio die solues. Si fistula ceciderit, diebus septem unguento traumatico curabis. deinde collyrium ex melle & erui polline decoctum subijcies ad plenitudinem foraminis diebus plurimis. Ad ultimum, anapleroticum ipsi uulneri medicamen imponis, donec omnis plaga, ducta cicatrice, solidetur. Fistulare aũt collyriũ hac ratiõe conficies: anisi unciã I. ferulæ unciã I. æruginis æris unciã I. battituræ calcetis unciã I. cimini semis unciã I. teres cũ aceto acerrimo, et secundũ qualitatẽ uulnerũ, cũ usus exegerit, collyria formabis.

De expositione fistulari. Caput .XXVII.

FIstulæ nascuntur, quoties neruus, aut cartilago, aut os negligentia uel impitia curantis, ex plagæ alicuius tabido humore uiciatur. Tũc enim quæ commeauerit adinstar cuniculi carnem indurat & incallat, & fit fistula, quæ nulla ratione sanari potest, nec aliquando coire, nec solidari, nisi penitus eximatur. Huius à diuersis autoribus tradita est diuersa curatio. Alij enim scalpello resecari & apiri iubẽt, et stringotomio decarnari, medicamẽtisq; acerrimis cõsumi, et sic postmodũ uulnus ad cicatricẽ coire. Quod cũ laboris ac discriminis habeat plurimũ, minus tamẽ prodest. Alij uero cauterio omnẽ fistulam inurendã, uicinasq; partes eius punctis feruentibus prærũpendas esse duxerũt, quatinus per ignẽ callositate submota, astalticis medicamẽtis uulnera pcurẽtur. Sed melius est fistulã, sicut supius declaratũ est, papyri iniectiõe curare. qa neq; neruus, neq; uena, neq; cõmissura uexatur. Nã scalpello uel cauterio sæpe fit causa deterior, et piculũ creãt. Collyriũ uero omnem

omnẽ callositatẽ fistulæ de alto à radice eius eximit. Quod si os fuerit uexatum quod oporteat radi patens uulnus, per medicamenti curam nõ potest impediri. Si uero in alto tabes aliqua uel neruus aut cartilago remanserit, ex eodẽ collyrio puluerem facies, & frequenter inijcies. Omnia enim uulnera elympidat atq; persanat.

De tumore faucium uel capitis. Cap. XXVIII.

INterdum ad similitudinem synanches animalibus fauces & caput interius intumescunt, adeo ut bibere aut manducare non poßint. Cuius totum & os & lingua, aqua calida fomentatur, & taurino felle perlinitur. Potio autem datur huiusmodi ad cornu: olei ueteris libras 2. uini sextariũ 1. cõmisces quoq; nouẽ caricas cũ nouẽ capitibus porrorum, decoques, & diligentissime conteres, & in aqua ipsa nitrum alexandrinũ tritũ quantum sufficit misces, & ex his omnibus potionem mane & ad uesperum heminas singulas dabis, ut tumoris ipsius relaxetur ac mitigetur asperitas. Manducet autem herbam uiridem, aut qđ melius est pascatur. Quæ si defuerint, farinam de hordeo facies, cui nitrũ admiscebis, & sic apponis. Fœnũ quoq; mollissimum eliges; quod nihilominus nitro & aqua cõsperges, sanguinem non detrahas nisi forte de palato, despumes, cum cœperit conualescere, nitrum tunsum & cribratum, pulueres de radicibus cucumeris asinini syluatici cõmisces & uini sextariũ, coclearia pulueris ipsius iunge, ut huius potionis ui resoluto uentre purgetur. Alij authores tumorem capitis ac lingue uel fauciũ, etiãsi obdurauerit, ita festinantes propter periculum curare nituntur: lapides molares plures igne succendunt, cum candere cœperint, caput æqui cooperiunt, & uas plenum lotio sub ore & naribus supponunt, & per uices singulos candentes lapides in lotium immittunt, ut ille uapor ac fumus à calore lapidum concitatus, os equi & nares impleat, et fuste transuersum, ut apertum os habeat debet accipere. Quod cum diutissime feceris, aquam marinam calefacito, uel certe salem in aqua dulci miscebis, fouendoq; dissoluis, addito aceto acerrimo, caput eius & os & gingiuas diutissime confricabis. Postea fimũ bubulinũ cum acri aceto miscebis, & tepefacies, ex quo caput totum frontemq; & labia perunges. tunc farinam hordeaceam cum aqua tepida sufficienter pro cibo dabis & potu.

Si ex plẽ

Si ex pletura sanguinis fauces tument. Cap. XXIX.

QVod si ex sanguine tumor ille indignatiõis euenerit, ita intelliges, si uenis tẽsis obturabitur * halitus, et oculi sanguinei apparebũt, cui de temporibus si non tumebunt, aut certe de palato si ibi indignatio nõ erit, sanguinem opportet auferri. cretam cimoliam duabus partibus & tertiam partẽ cretæ nigræ, ex uino austero tẽperabis, & dũ calet illinis caput. al's auditus.

De intomatis. i. de Tuberibus. Cap. XXX.

SCiendum est autem tubera in corporibus iumentis frequenter excrescere, quæ græci intomata uocãt. horũ uariæ q̃litates & diuersa sunt noĩa. Stechatoma est tuber q̃d in se adipem uel pinguedinẽ cõtinet. Melicæris est tuber in quo caro inspissata, quo modo in uerrucis inuenitur. Aneutrisma est tuber in quo sanguis cõspiratus uberis uenæ similis inuenitur. Actero ma est tuber in quo farinosa cõgeries repitur. Ganglion est tuber quod fit ex duplicatione nerui, similis tubero cum dolore immobili. Horum omnium una est curatio. Iumentum colligatum deponitur, & contra locum causæ sagitta aut scalpello in longum dextra ac sinistra pro mensura tumoris aperitur, ita ut media fasciola cutis, quæ supra tuberũ est, intacta permaneat. Post egestis uel euersis omnibus quæ tumorem mouerant, medicamentis cõpetentibus, ea quæ supra declarata sunt, producitur ad cicatricem.

De lingua incisa. Caput. XXXI.

SI iumento lingua fuerit incisa, statim cum fibulis consuito, deinde uino lauato, post gallam tundito & puluerem cernito, ex eo imponis donec sanetur: cui dabis fœnum mollissimum concisum, & pro hordeo furfures. Alij postq̃ fibulas acceperint linguaq; uino fuerit elota, mel imponendum esse duxerunt, ut plagam purget & curet. Ad ultimum ex malo granato puluerem iniecerunt.

De gingiuis & dentibus. Cap. XXXII.

SI iumento loculamenta dentium. i. gingiuæ uel dentes doluerint, hijs dagnoscitur signis: hordeum solidum glutiet, macescit, saliuarum plurimum effundit, gingiuæ intumescunt. Cretam cimoliam cum aceto acer

vino macerato, & calentem extrinsecus maxillis inducito, ne minus quinq; diebus: gingiuas autem interius cum puluere corticis maligranati, & melle tertia die diutissime confricato donec egesta sanie conualescat. Quod euenit, cum humor acrior ex capite, in maxillarum defluxerit uenas.

De osse fracto. Caput .XXXIII.

QVod si animal iuxta collum uel molares, uel alio oris loco os fregerit, ut morsum claudere non possit, et apertis dentibus horreat propendentibus labris, continuo calida fomentabis, & labrum & quæ sunt disrupta componis, fasciola tenuissima aceto & oleo madefacta diligenter unam partē, deinde alteram cōpingis ad locū, & siliter fasciato, ne iterū al. † crumenā dissipetur: Cui & †corbem cōstrictam oportet imponi, ne deprauet dentes & labia. Cum solueris ad curandum, manu quæ ante composueris contineto, furfurem & farinam hordei mixta in cophino ad manducandum dabis, ita ut quamdiu manducat, manus tua à loco quem continet non recedat. Cum iam manducare noluerit, offerto ei aquam ut bibat. Cum biberit curato similiter, ut supra scriptum est. cui et succum ptisanæ conuenit dari, si minus fortasse manducauerit. Quem tali obseruatione per dies quadraginta curatum restitues sanitati.

De cartilagine narium si sanguis fluat. Ca. XXXIIII.

IVmento nariū cartilago si corrupta sit, & sanguis reprimi non possit, spongiam afram & thuris masculi pollinem commixtum impone ad locum qui læsus est, et si uulnus factum fuerit in cartilagine, hac ratione curato. Interdum animal despumatum remissus semel de palato sanguis nō potest reprimi, propter quam necessitatem, sicut suprascriptum est, in loco in quo sagitta ruptum est palatum, spongiam imponis, capútque eius sursum constringe, & aqua frigida renes cerebrumq; testiculosq; perfundis. Quæ res si tardius subuenit acatiam nigram & thuris pollinem æquis ponderibus ex aceto acerrimo temperabis, totumq; caput illinies, donec sanguis ipsa co̅strictione claudatur.

De palato, si uena se nō clauserit. Ca. XXXV.

MAture piculū creat cū incisa uena claudi nō potest in palato, sed cōtinuo sanguis pfluuiū inhibetur, si aut cādēti cauterio fuerit meatus ille cō

tius ille cõbustus, & suspẽsum altius caput. Cũ per nares sanguis defluit, nec potest aliter retineri, coriandrũ uiridẽ sufficienter tundes, succumq; eius expreßũ, substricto equo, naribus infundes, frigore naturali uenas ptinus claudit: chartã etiã et lanã cõbures, ipsumq; puluerẽ p fistulã insufflabis naribus.

De genere & qualitate mucorum qui per nares fluunt. Caput. XXXVI.

MVcorum etiam qualitates, qui per nares effluũt, conuenit nosse, ex quibus genus paßionis ostenditur, & causa cognita facilius curari potest. Mucus lympidus cotidianus est, & nisi minus fuerit, non debet esse suspectus. Crassus autem & candidus à cerebro defluit, & admonet ad medelam capitis festinandum. Rubens, tenuis, frigidus, ueteris perfrictionis prodit iniuriam. Propter quod thermanticis potionibus calefieri animal oportet. Cœruleus. i. fuscus leuis ab interioribus uenit, q indicat febrẽ. et ideo conueniẽs leptiperisis. i. piretran adhibenda curatio est. Crassus autem, spumosus, & pallidus, à pulmonibus nascitur, qui suspiriosos ostendit: quibus difficile, nisi festinatum fuerit, subuenitur. Fabaceus uero à glandulis serpit, quæ celeriter aut eximẽdæ sunt, aut ferro curandæ, ne cõuertãtur in morbũ.

De cuferino. i. cum post cursum sanguis de naribus fluit. Caput. XXXVII.

SAepe sine ictu uulneris animalibus per nares sanguis fluit quod uitiũ cuferion uocant, quod præcipue contingit, si equus ultra uires agatur ad cursum: omni corpore oleo & aceto perungendum est animal, ac loco tepido statuendum, cooperiendum etiam diligenter, dandaq; opera ut molliter cubet, nec ad deambulãdum cogatur, sed cibo diligentius reparetur. tunc erucæ unciam I. cum lacte cõteres & per cornu narribus infundes. Quod si eruca defuerit, aristologiæ unciã I, croci semiunciã cũ uino dulci conterito, & deijcito per nares. Similiter coriandri uiridis succum exprimes & naribus infundes.

De polypo. Caput. XXXVIII.

SI polypus oritur in naribus, præcluso spiramine strãgulabitur, stertet, humidi profluẽt muci, picula paßiõis plurima. hæc medicina subueñit. Si prope polypus fuerit, acutißimo execabitur ferramẽto. Curãdũ his

rebus quibus circuncisa sanãtur. Si uero altius fuerit, cauteriũ plumbeũ quadratũ facies, ex quo calefacto polypũ frequẽter inures, & sic polypũ sanas.

De siderato. Caput. XXXIX.

IVmentum si fuerit sideratũ, his agnoscitur signis: Labia eius & maxilla nec non etiam nares eius deprauãtur in parte, ita ut uix cibaria dentibus inlidat. Quæ etiam humoribus plena reperies, & cum uoluerit bibere, os usq; ad nares demerget in aquam; quia infirma sunt labia, quibus haustus attrahitur: aceto & sale lingua eius & labia diutißime perfricantur, donec sanguis emanat. Tertia die causticum crudũ in illa parte labij imponis, quæ sentit iniuriam, cũ cautela, ut prius alliges linguã, ne medicamẽti uiolentia noceat. Cum medicamento labia perusta uideris, aqua lauabis, deinde aceto & oleo fouebis, sicut alia uulnera, & hac ratione curabitur. Si uero maxillã sideratam habuerit & tortam, hæc est cura: De temporibus partis ipsius sanguinem detrahis, fimum bubulum acerrimo aceto permiscebis, & diutißime decoques, & parti temporum ex qua sanguinem extraxeris, calidũ inducis sæpius, ut exiccetur & curet, hac usus potione: Trixagnem, hyssopum syluaticum, origanum, serpillum, aristologiam, mannam croci pro æquis ponderibus cõtundito atq; cribrato, ex quo puluere plenum cochleare cũ aqua mulsa oleo & uino per narem sinistram ad unam heminã quotidie oportet infundi.

De obseruatione flebotomi. Caput. XL.

COnuenit de ceruicis curatione dicturo, obseruationem indicare flebotomi; quia circa ea loca frequẽter operatur. Detracturus sanguinem animal à cibo abstinebis & potu, æquali loco constitues, tunc locũ supra ceruicem alius teneat et adstringat ad normã, ut uena facilius appareat, Deinde supra laqueũ de sinistræ manus pollice uenã deprimas, ne ludat, tum sagitta tangas. Duæ autem uenæ à capite summo descendunt, & conueniũt se sub maxillis usq; ad gulam, inde à geminis uenis inferius quatuor digitis, ferramentum deprimis, ne in gulam mittas, & bifurcum tangas, & iumentũ occilas. Statim sagittam duobus digitis tenebis, nec plus ferri imprimas, quàm extra digitos eminebat. Nihilominus etiam mediano digito manũ tuã moderãdo suspende, ut sit leuior, ne uehementius imprimas quàm oportet. quia nõ plus debet quàm mucro descendere. Si parum apte profluat sanguis, iumẽto

fœnum

fœnum dabis, aut aliquid quod manducet. Agitatione maxillarum plus sanguinis uena profluet.

De ceruicibus. Caput. XLI.

SI iumentum ceruicem eiecerit, aut laxauerit, aut certe uertibulas eiecerit, uel extorserit, hac ratione curabitur: Deponito iumentũ atq; constringito, & ceruicem eius extendito supra fossam, donec omnia uertibula laxentur. Post oleum uetus & axungiam ueterem tunsam colatãq; permisces, & cum calefacto eodem unguento ceruicem diligenter infundis, in locũ reponis, & fasciã tenuem & amplam ex oleo tepido & uino madefactã alligabis ad corpus. Lanas quoq; succidas ex oleo & uino infusas supra conuertes, post regula soleagnijs nõ minus quatuor digitis, ita ut tantum spacij sit inter regulas alligatas & cõnexas, & lino constringes. Et si æstas fuerit quater in die suffundis; si hyems, bis. Cum modum fecerit, regulas solues. hoc die quinquagesimo & primo, post unctionibus uteris, donec ad sanitatẽ perducas. Si tardius confirmabit uires, regulatim & solenniter usta curabis.

De malandria. i. de uulneribus ceruicis. Ca. XLII.

SI iumento malandria de ceruice auferre uolueris, ita facies; Candentia prius cauteria præparabis, deinde ferramento decarnabis, sic, ne neruos tangas, & uenulas quascunque uideris emittere sanguinem, aduris. ut poßit cruoris fluxus inhiberi. Caue autem ne cauterijs plus aduras, et indignatione neruorũ periculũ facias. Post axungia ueteri ceruicem perfricabis, & fascia munies. Sequenti quoque die cataplasma imponere incipies, ablatáq; († ferunta) lotio calido fouebis, deinde aceto & oleo dilues, & medicamentis aptis curabis. Si iam uideris cicatricem pilos renouare, puluerem ex canino capite combusto, & adipem suillum recentem permisces, & induces; ex quo medicamento & sanitas consequitur, & pilorum redit ornatus.

De distillatione ceruicis. Caput. XLIII.

SI ceruix distillationẽ patiatur, tumidior uidebitur quàm oportet, fœtorem habebit canceraticum cum humore nigro & liquido. Cuius foramina scrutaberis diligenter, ne ulterius inter neruos aut armorsi mum distillationem fecerit. Quod si accidit, pauca hinc difficulter euadunt.

nam his signis discrimẽ ostenditur: stridet de pectore, & per nares humorẽ liquidũ proijcit. hac ratione curabis. Foramina desuper marrubio et sale pariter contuso implebis, atq; calcabis, subter autẽ cataplasmate aposito laxabis. Et si loci cõditio patietur, dieresim dabis ut foras per plagas humor emanat. tertio quoq; die calida urina lauabis. deinde traumatico & pannis lineis lympida & purata iã uulnera sanare incipies, Cuius cõpositio talis est: erui pollinis sextarium, irisillyricæ uncias 2. thuris masculi uncias 2. miscebis, & facies cephalicum medicamentum, quo uteris ad consumptionem medelæ.

De dissolutione scapularum. Caput. XLIIII.

QVod si iumẽto scapulæ fuerint dissolutæ, diligẽter inspicias, ne quas inter neruos & cõmissuras pendignes faciat, quod si inueneris quacũq; parte plagas accipere poterit, cataplasmatibus mollire, & scalpello uel cauterio aperire curabis, ut sanies illa atq; collectio defluat. Foraminibus autẽ traumaticũ & linteola sicca dabis. Si quod inter neruos foramẽ factũ fuerit cautissime curato, ne ulterius aut ferrũ aut cauteriũ procedat, neq; putorem neq; putredinem lauis, sed magis siccis omnibus curare festina. Nã omnis humor distillationi præstat augmentũ, Quum incisa uel usta duxerint cicatricem, pro confirmatione in ultimo causticum imponitur.

De armis læsis. Caput .XLV.

SI armus læsus erit, in medio crure utræq; soluẽtur uenæ, et puluerẽ thuris cum eo qui profluit sanguine copiosissime immisto armi lineantur. Quod si plus profluat q̃ necesse sit, stercus ipsius iumẽti fluẽtibus imponitur uenis & fascijs alligatur. Postero quoq; die quasi apoferesis fit, & ex eisdẽ locis sanguis detrahitur, atq; similis in omnibus cura procedit, Ab hordeo abstinebitur, fœno sustentabitur exiguo per triduum. deinde porri tres cyathos olei heminã miscebis, & per cornu faucibus infundes. Post sextum diem lente ingredi cogatur, & cum ambulauerit, mittatur in piscinam uel flumen aut mare ut natet, cum sparcia & pannis uincto pede, postea firmioribus cibis ad saginam pristinam reuocãdus. Si leuiter dolebit, uino & oleo tepefacto perfricetur in sole: si ualidius dolebit uentum in armũ mittito, atq; pertundito à summa iuba infra digitos octo, ne cartilaginem tangas. Et cũ insflaueris, ferula uel uirga molli armum cædito, sale & oleo perfricato. ipso

die postre-

die postero stracta uteris: cuius hæc erit compositio: similæ sextarios duos, si defuerint pollinis triticei sextarios duos, cum aceto acri & cum tribus ouis miscebis: sed ouorũ solũ albũ mittes: adijcies etiã pulueris thuris unciã semis. Quæ omnia manu subigis, & in armos inducis, & per dies multos armum aqua calida cũ flore fœni fouebis diligenter, ut mollescat, stractam quotidie imponito, de uino puro armum lauato, Additurus unguentum: baccas lauri se librã, olei sextariũ, uini boni sextariũ, nitri uncias 3. sed nitrũ et baccas lauri in puluerẽ rediges, & cribrabis. Ex quo in sole, cũ calida armus fomentatus fuerit, inungatur ex tepido, & diutissime confricetur. Post syncrisma ad curandos armos inducitur, & cum melius habuerit natatum mittito. Quod si eiecerit iuxta consuetudinem ad rotam armum reponito, & supra scriptis medicamentis curato. Si non senserit, ultimum est ut uratur. Armi doloris hæc sunt signa: pedem priorem tantum quasi rigidum a foris extrahit (sed conuenit inspici diligenter utrum ex percussura uel casu cœperit eã) & si ex iectura fuerit, prius locis suis reponenda sunt membra, & sic reliqua facienda. Quod si ex humore uel sanguine armi grauabuntur, sanguinem emittis à pectore uel unctionibus uteris.

De genu emoto uel basi. Caput .XLVI.

GEnu uel basim si semouerit ad tormẽtum rotæ uel macinæ, locis suis eiecta restitues, lanam succidam ex oleo & aceto infusam imponis, et alligabis ex more, tertio die solues fomentabisq;, post resinam inducens & piculam, ad ultimum malagma uteris aut caustico.

De fractura articuli, cruris, uel coxæ. Cap. XLVII.

IMpulsu axium uel rotarũ in circo uel in alijs locis uarietate casuum animalibus crura frangũtur, aut coxæ uel articuli, in qua necessitate si extra cutẽ fractura ossis erupit, hoc est, si † exbercen fecerit, difficilẽ noueris et prope insanabilẽ curã. Similis desperatio est, si coxam fregerit, aut † acroceria, aut supra gambam, insanabilis est casus, quia non recipit ligaturam. Si uero fractura sit sine uulnere in his locis, quæ constringi possunt, hac ratione curabis: Primo fracturam recompones, & fascies, mundis scissilibus infusis ex uino & oleo colligabis, Insuper lanarũ munimenta coniũges et regulas circunduces, iumentũ aũt in cauterio uel in scalis uel in suspenso loco, ut

alĩs. † atrocola.

als.ne fractu ra flebiliter loco, ut fractura uelut leuiter commeet, cui quotidie mane & ad uesperam suffundes, tertio die solues, & expleta curatione ligabis. Quinto quoq; vij. aut ix. die eadem facies, donec corpus inducat. Post hæc adijcies muscum de uitice, aut salicis radicem, & oua cruda quinq;, uerum non regulis, ut prius, sed circunductis ferulis alligabis. die tertio solues & fomentabis, de resina & axungia perunges: ubi cura profecerit, malagma uel causticum inducis, non ante tamen permittis stare iumentum quàm dies quadraginta prætereant. hoc autem tempus est quo diuulsa uel fracta solidantur.

De flegmone, marmore, siue mallonibus. Cap. XLVIII.

PLærunq; in genibus, uel articulis aut phlegmon oritur, aut marmora, aut mallones. Quæ uitia ex malo humore generantur, & passionem cum deformitate tumoris ostendunt; Sed ista distantia est, quod phlegmon tuber est molle, marmor duriciam ostendit ex nomine, mallo inflatus tuber est sine dolore, quibus recentibus potest facilius subueniri. Primo lanam succidam ex oleo & aceto induces, contra aquam frigidam & currentem animal constitues, Post sine ferro hac ratione curabis; Sinapis & salis alexandrini ℥ 4. aceti cyathos 2. axungiæ ueteris selibram, simul conteres & induces, post diem tertium soluis. Si aperturam fecerit, spongiam cum aceto & lasere imponis, uulnera stiptico curabis. Preterea locum, quem curare uolueris, inducto philotro decaluas, Radicem filicis & eruum & ficus aphros contundes in pila & induces in panno, per triduum ligatum patieris manere. Alij radicē filicis & eruum cum axungia ueteri & aceto acerrimo putant oportere misceri. Item cineris quoq; de foco uncias 3. calcis uiuæ uncias 6. uino subigito ad craßitudinem oximellis, & anteq̄ obdurescant, tubercula obline. Quod si aßidue in recenti feceris, paßionis molestia siccabitur: Si uetustiora sint, punctis subtiliter inurantur, ne ui & igne uicientur. Talis quoq; cōpositio spargere phlegmon asseritur. Rhododanes uncias 3. bituminis, nitri an uncias 3. axungiæ ueteris colatæ uncias 3. plæriq; dixerunt cauteria cuprino candenti duobus punctis debere prærumpi, & phlegmon effundi, licineo quoq; intorto cū axūgia, & aceto, & oleo loca, de quibus muscus eiectus fuerit, satiare: per foramina etiam ustionis lemniscū trahi debere, ut quicquid humoris est, egeratur. Post hæc cataplasma et fœnugræco, &

co & uino confectum inducis, cũ usta ceciderint & tumor resederit, lemniscum eximis, traumatico curabis, ad ultimum causticum inducis. Alij sagitta pertuso corio phlegmon effundunt, & lanã madidã cũ aceto et lasare plagis inserũt, sic spongiã cum pusca acri & lasare supra uulnus imponũt: tertia die soluunt, lanam eximunt, & tetrapharmaco curant quinq; diebus uel septem. Si uero marmor habuerit, ex quo ualidius claudicet, & uix flectat articulos, inurẽdus est leuiter. Cui post feruntam malagma, quæ cupressina appellatur, oportet imponi. Ex qua curatione sanitas redditur, & deformitas permanet. Si autem mallon in genibus uel articulis excreuerit, continuo curam adhiberi oportet, ne neglecta passione deformitatem tumor augeat, uel obduratione diuturna conuertatur in marmor. Aperies in pedibus siue genibus dextra ac sinistra uel ferro uel cauterio cuprino, sicut superius declaratũ est, lemniscum traijcies cum aceto, et sale, & oleo, ut supra, cataplasma imponis, donec feruor desinat et saniem faciat. Post purgatis uitijs lemniscos eximis, et traumaticũ imponis, et ternis diebus interpositis solues, et medicamentum renouabis, donec sanetur.

De aquatilibus & ozœnis. Cap. XLIX.

SI aquatilia in articulis uel in gambis fuerint, frigido ferro oĩno nõ sunt tangenda, ne abundantia humoris iumento discrimen importet. Sed utẽdum est scarificatione subtili, et detractione sanguinis, post quæ lauis ualidissimis, tam cum aceto quàm cum optimo sale tunso, et oleo, uel axungia, per dies quinq; colliganda sunt loca. Si tardius hæc cura profecerit, utendũ est feruentissimo caustico ut faciat ustiones. Alia quoq; ratione sanatur, si sletam qua trictores utuntur, et salem pro dimidia parte commisceas, lanamq; succidam ex aceto alliges, post diem tertium soluturus. Si aperturam fecerit farinam hordeaceam ex melle coctam cum lini semine & fœnigræco inducis, ad ultimum malagma crudum impones. Præterea atramẽtum sutoriũ, gallulas minutas, & alumen æquis ponderibus tunsum cum axungia miscebis, addito puluere mali granati, nitro, & aceto: quæ in commune decocta, uitium si adiungatur emendat. ficus siccæ cum sinapi cõtusæ mixto aceto imponuntur. Post diem tertium soluto medicamento, si tardius profecerit, eadem cura renouatur. Cum melius habere cœperit, alliccem impone articulis. Alij opoponacem cum farina hordeacea coctum in modum cataplasmatis impo-

tis imponunt. Nonnulli fabam fractam in aqua decoquunt, & mixto melle deterunt, & in panno inducentes curant. Ad ultimum malagma cupressinum imponunt. Plures calcem uiuam & cineres ex melle & uino commiscēt, et ozœnis frequenter imponūt. Ad ultimū caustico utūtur. Quæ genera curarū et posterioribus pedibus adhibēda ueterū censet auctoritas, usus inuenit, addito sale et aceto cilicijs ozœnas defricare, donec cruor aut tumor emanet. Quæ obseruatio etiāsi nō persanauerit, sequētes tamē adiuuat curas.

De pedibus reumaticis siue uentosis. Cap. L.

INterdum reumatici iumentorum, interdum uentosi sunt pedes: quæ uitia nunq̄ tangenda sunt ferro, sed exiccanda per malagmas uel causticum, et aliquando urenda leuiter per uenas, ut cauterij meatus, qui humorem suscipiūt angustentur, et cōstringantur, ut pro tēpore afferant medicinā. Quia in totū, etiamsi intercisæ & adustæ sunt uenæ, nō poterit talis causa sanari.

De impetiginibus. Caput .LI.

IMpetignes quoque in articulis uel genibus inter neruos commissuralibus locis aliquando nascuntur, & fit uulnus simile ragadio, & non facile sanatur, nisi stalticis uel stipticis rebus, non sine alligatura, uel interdum adustione curetur. Malagmas quoq; conuenientes oportet imponi.

De uligine. i. dulcedine. Caput .LII.

VLignes etiā in pedibus, cruribus, unguibusq; uel sub armis aliquando generantur, quas quidam dulcedines uocant, habent similitudinem scabiei. Quæ cum se diffuderint, pedes exulcerant ad similitudinem lepræ, & urgente prurigne animalia sibi partes illas corrodunt uel alternis pedibus confricando uulnerant. Quod uitium à crudo uel putrido humore consueuit generari, & idem curatur detractione sanguinis, unctionibus, & purgationibus uentris, si radix cucumeris syluatici cum nitri puluere misceatur infusa per fauces, humores pessimos purgat.

De podagra iumentorum. Caput .LIII.

POdagra uero nonnunq̄ solet occupare iumenta, cum hominum uitium transit in pecudes: cuius passionis hæc sunt signa: nec stare potest nec ābulare, sed si cogatur, claudicat, & sæpe se proijciet, sicut indigesta ex

hordeo animalia faciunt, quæ propter dolorem non coquunt cibum, & ideo fit horridum, & corpus eius calebit, uenæ etiam extabunt, natura submissa erit, in pedibus stercus hærebit propter nimiũ eorũ calorẽ, sicut subtritis solet euenire: cui proderit si nõ sinatur accũbere, sed minutim deãbulare & loco sicco, donec sudet, multorũ manibus cõfricandũ est, ut uehemẽtius sudet, sanguinẽ ei detrahes à capite à superioribus uenis, sed nõ multũ. sequẽti die de posterioribus locis detrahes supra talos. tertio de gambis uel de sub ipsis dolorũ locis. Memineris semper parũ oportere detrahere. Aquã calidã dabis in potu, in qua adijcies puluerẽ nitri, & triticeã farinã, pollinẽ quoq; thuris accetabulũ plenũ in uino maceratũ infundis, & triduo per nares singulas cotylas: betas etiã excoques & aquã earũ ad tres cyathos suffundes, & exercebis eum singulis diebus, uentrẽ quoq; eidẽ expurgabis ut auferatur humor pessimus, qui descendit in uenas. Hoc genus purgationis adhibebis: thimi acetabulũ plenũ in uino ueteri dulci macerabis, et singulas cotylas per nares eidem infundis, fœnum uiride adponis. Quod si defuerit, siccum nitro aspersum dabis. Si nihil profecerit, castretur, & uitio carebit nam podagra raro uexat eunuchos.

De orthocolis siue stillosis. Caput .LIIII.

ORthocola etiã iumẽta uel stillosa dicũtur, quæ contractionẽ neruorũ patiuntur in pedibus, & de capitibus ungularum calcant, & sunt rigidi articuli, plenas ungulas in terrã ponere nõ possũt. Quod uitiũ nascitur ex enormitate onerũ & labore cõfragosarũ uiarũ. sed hac ratione curantur: sanguinem ei de subcirro uel de coronis detrahes, ungulas bene compones, pollinem ex hordeo & resina cum axungia decoques, & ter in die perunges: tepida quoq; in qua uerbena decocta fuerit, consuebis, et tota eius crura acopo perfricabis. Post dies quinq; cataplasmabis eũ ex pollline hordei & lini semine & fœnigræco æquis pñbus ex uino decoctis: cataplasma imponis in omnibus cruribus ante acopo perunctis ab auriculis usq; ad genua; quæ loca lanis succidis munies & fasciabis, & ter in die paulatim incedere facies. Si hoc nõ pfecerit malagmã hãc auriculis eius ĩponis: armeniaci, galbani, opoponacis, medullæ ceruinæ lib. 2. resinæ terbentinæ uncias 2. apocimatis librã, resinæ frixæ librã S. oleũ uetus qđ sufficiat, lẽto igne decoques et colabis, ĩpones in alutã per dies plurimos oĩbus pedibus, donec sani

necessaria festinatio est, quia sic solet remanere si tardius cura præstitur. Alij uero urẽdos censent paulatim in articulis, sed raro etiã ꝓdestista medicina.

De pedibus & ungulis. Caput .LV.

ANimalium ungulæ asperitate ac longitudine itinerum deteruntur et impediunt incessum. Ex tortura quoq; si in aspero uel lapidoso itinere iumenta coguntur ad cursum indignationes oriuntur. Postremo etiã si nulla causa præcesserit, ociosa in stabulis ex collectione humorum incipiunt claudicare. Oportet autem solum ungulæ celeriter aperiri, ut per inferiores partes apostema digeratur, ne eruptionem super coronulas faciãt, & difficile ac tardius cura procedat. Cuius hæc sunt signa: Pedem priorem planum ponet, quod si suspẽdere uideris gressum, ut diligentius intelligas causam, ungulam subradis, & locum quem uideris nigriorem, digito pulsabis, si cesserit in dolore et maturum fuerit, aperies, & saniem emittis, pendiginem circuncides ad uiuum, ex oleo roseo, et aceto et sale cum stercore ipsius linteola imponis, animal calciabis, tertio die soluis, si caro excrescit gramen decoques cum oleo et impones. Si uideris carnem ipsam nigrescere, inspicies ne aliquam fracturam habeat, neq; clauum aut lapidem acutum, aut spinam propter quod fomentis & resina utaris, ut possit educi. Cum purum uideris uulnus, traumaticum impone. Post quod adijcies fuliginem siccam. Cum autem compleueris curam, resinam remissam et sulphur imponito. Quod si adhuc in alto apostema fuerit, hordeum uel fabam in aqua decoques, et ex inde fomentabis, ut exinde ad maturitatem possit adduci. Subtritos pedes fomentabis aqua calida, axungiaq; ueteri perunges. deinde testa candẽti decoquis, oleo post & sulphure pariter cõtrito lana candente leuiter ures per triduum. Si uero contuderit, sanguinem de corona emittes, & calida fomentabis, axungia ueteri perunges, ouinum quoq; stercus cum aceto permiscebis, & imponis; quamuis alij caprinum efficacius credant.

Si pulmunculum ad apertură fecerit. Cap. LVI.

SI iumentum ad apertură pulmũculum fecerit, scias totum solum, hoc est assem, hac ratione tollendũ; ungulam subradis, deinde inter commissuram calcis & assis in circũitu incidis, subleuabis a parte priorę & solum calcis retrouersus expelles, ubicunq; pulmunculus fuerit, radis ad uiuũ, & adijcies

& adijcies lanamentum ex oleo, & aceto, & sale, & stercore ipsius impones et calceas, tertia die solues & tollis' post hoc fomentabis: farinam hordeaceam resinā, & acetū decoques, p triduū impones; hoc enim medicamento etiam fracturam curabis, si frequenter apponas. post etiā traumaticum cum liniamento impone, & cum corpus fecerit, coriū maligranati & bitumen iudaicū ex aceto decoques & impones triduo, & cum solueris iterū impone, donec obdurescat in cornu.

Si exungulauerit iumentum, & si suffusionem pedum patiatur. Caput .LVII.

SI exungulauerit iumentum cura difficilis, sed profutura si non egebit industria, papyrum cādelarum purgatam, subtiliter carpis, intingis n oui crudi albumento circa nudatum pedem in circuitum pones, panno & fasciolo superligabis, post diem tertium solues, fomentabis farina frumentacea, resina, aceto & melle pariter decoctis, interdum, Iumentum pro farina mittis Si uulnus non erit purum, uino tepido lauabis, liniamenta cum melle impone; cum purgauerit traumatico uteris. Cum autem duxerit cicatricem corium fabæ cum pelle ceruina cumbures, ex melle temperabis, addito puluere bituminis iudaici & maligranati, cum aceto: alternis diebus medicamentum renouabis, donec cornu ungulam faciat. Ad ultimum sparciam ueterem contundes, ex aceto in olla noua decoques, ex quo ungulam obdurescentē obuolues, & ad plenā reuocas sanitatem. Si suffusiones pedes patiātur, ficus siccas cum sale pro æqua parte contonde & ungulis impone.

De pedibus attritis siue mollibus. Cap. LVIII.

ANimalibus exiguæ ungulæ crescunt, uel attritæ reparantur, si allij capita 7. Ruti manipulos 3. aluminis tunsi & cribrati uncias 7. ax ungiæ ueteris pondera 2. stercoris asinini plenam manum commisceas ac decoques & utaris. Prudentius consilium est pedum tueri sanitatem, quàm passionem curare. Coroborantur autem ungulæ, si iumenta mundissime sine stercore uel humore stabulentur, & roboreis pontibus consternantur. Articuli quoq; uel suffragines post iter calido foueantur uino. Naturaliter autem molles ungulæ solidantur, si hederæ seminis duas partes & alluminis rotūdi unam partem pariter contundas, & calciatis pedibus per multos

dies inducas. Item subtritis pedibus prodest, picis liquidæ selibrã, aceti hemi nam, salis librã, hederæ folijs quantũ sufficit pariter contundis, & laboranti quotidie pedes perunges. Mollissimæ ungulæ hoc uno medicamine, quo potentius nihil est, assolẽt indurari. lacertã uiuũ uiridẽ in ollam nouam mittis, adijcies olei ueteris librã 1. aluminis iudaici selibram, ceræ librã, absynthij tunsi selibrã, & decoques cum lacerto: Cum fuerit resolutũ, calentia uniuersa colabis, abiectisq; ossibus & purgamentis, liquatum medicamen in ollam remittes, & cum ungues indurare uolueris, ungulam subradis, & factum unguentum in cannam uiridem mittes, adhibitis carbonibus, prope feruens, per canam instillas ungulis: prouisurus ne coronam tangas aut ranulas, si his exceptis, in solo & in circuitu solidaturus ungulam confricabis. Meminеris autem ungulas excrescẽdo renouari, & ideo interpositis diebus uel singulis mensibus talis cura non deerit, per quam naturæ emẽdatur infirmitas.

De dorso confirmando. Caput. LIX.

ANimalium dorsa ut laboris plurimum sentiunt, ita diligentius sunt curãda. Exceptis enim his, qui deputati sunt circo, reliquum mulorũ, equorũ, asinorũq; genus sub sellis aut sagmis solo tergo præstat officium. Vnde laudabilior industria est, quæ incolumitatem tuetur, quàm quæ cupit læsa curari. Nam diligentia defendit à uitio, si centones uel saga primũ sufficientia, deinde mollia imponantur, & lota, atque ad tempus diligenter excussa, ne aliquid sordidum aut asperitatis inhæreat quod sub pondere inulceret pellem: tunc sagmarum uel sellarum mensura conueniens, & apta qualitas debet adhiberi. Si enim ista minora fuerint uel maiora, angustiora uel ultra modum lata uel quæ non congruunt, grauiter nocent. Hinc enim collisiones, suppurationes, apostemataq; nascuntur, cum nimis locis in æqualibus premitur pondere, uel discentes tracturam mercurius aut spina deteritur. Ipsorũ quoq; põdere, etiamsi in stratis nulla sit culpa, enormitas nocet, & ideo temperanda est mensura ne inferat uulnus.

De dorso curando iam læso. Caput. LX.

QVod si dorsum sedentis iniuria tumere iam cœperit in recenti statim mallonem ceparũ 1. calamos siccos unde fasces dependent, in aquam feruentissimam mittis, & aliquandiu maceratum, calidum

super tu

super tumorem impones, fascia constringes uel cordiscum super impones, una quoq; nocte manere patieris absq; suppuratiõe palpabitur tumor. Quod si clauum fecerit, farinam hordeaceam cum folijs caulium contundis pariter & tepidã impones. Cinerem quoq; cũ oleo miscebis, & inducis quàm diu clauus cadat: cum ceciderit lyppara utere cum minutißimis pannis, uel mel cũ linteolis; cum ulcus purgauerit, licio percurabis.

Si pulmunculus nascitur in dorso animalis. Cap. LXI.

SI pulmunculus natus fuerit in dorso, difficile est eum medicamentorum appositione siccari: sed si paruulus fuerit, cautere, & præcipue cuprino aperiendus est, ut sanies quã colligerat, egeratur: tunc curandus est sicut moris est usta curari. sed commodius est pulmunculum decusatim ferro secare & eximere, ita ut pellem ad modum præcidas, ne cum cicatricem duxerit, inueniatur epidarmus: oleum, acetum, et salẽ continuo addis in plagam, & ne nimius sanguis erumpat, stercus ipsius uulneri superponis & colligabis, die tertio folia caulium tunsa cum oleo, & aceto imponuntur per dies quinq;. Cum iam ducere cicatricem cœperit, licio curabitur.

Si uulnus fecerit. Caput. LXII.

SI uero fecerit uulnus, indulgebis otium, ut diligentius curetur, & recepta sanitas confirmetur indutijs, nec imponendus est labor qui rescindat adhuc teneras cicatrices. Sanatur autem ulcus si gallas syriacas cõbustas cum melle superimponas. Pulueres quoq; corticum pini & flos calcis uiuæ æquo pondere miscebis, & uulneribus inspergis. Pillulas quoq; cypreßi tunsas, & cribratas, et cortices quercus tritos & in puluerẽ redactos mittis. Præterea ossa sepiarum & testas etiam ostriarum in puluerem redi ges, & ærei quoq; uasis fuliginem pariter miscebis, quæ bene tunsa si frequẽter asperseris, siccatum uulnus ducet celerius cicatricem.

Vt pili renascantur. Caput. LXIII.

QVod si pili tardius crescũt, uiuã testudinẽ supra sarmenta cõbures, et cineres eius in nouũ cacabũ mittes, additis uncijs 3 alumĩs crudi, medullæ ceruinæ qđ sufficit, & uino infuso decoques & diebus plurimis

rinis imponis reuocare pilos creditur. Puluis de fabis cõbustis, uel de lupinis crudis uel de folijs fici cõbustis †seuo cõmixtus superponitur assidue. Quod si nulla præcedẽte causa decidũt pili, Spica nardi, uuas passas pariter tundes & ex aceto decoques, calidumq; medicamentũ glabro corpori impones.

als. † uino

De denigrandus pilis albis. Caput. LXIIII.

SI album pilum nigrescere cupias, atramẽti sutoricij scrupulos 7. odoc laphinis succum scropulos 4. cepi cparini quod sufficit pariter tempe rabis & uteris.

Ita Gesn. de quadr. pag. 444. n. 42. | sutorij rhododaphnes succi sepi caprini

Gesn: ex Tiberio τῶν ἱππιατρικ. pag. 169.

Vt pili nigri albescant. Caput. LXV.

SI ediuerso albos pilos facere uolueris, cucumeris syluestris radicum libram unam, nitri scrupulos duodecim, in pulueres cogis, heminam mellis adijcies, quibus permixtis uteris.

FINIS LIBRI SECVNDI.

IN TERTIVM ARTIS VETERINARIAE VEGETII LIBRVM, PROLOGVS.

VLo medicinæ me commentarios ordinante, ciuium, atque amicorum frequens querela, accepti operis cõtinuationem suspendit, deflentium ægritudines, moresq; clamosissimas boum, cum magnopere peterent publicandum, si quid pro salute tam commodorũ animalium scriptum reperiretur in libris. Cedens itaq; familiarium honestissimæ uolũtati, ex diuersis authoribus enucleata collegi, pedestriq; sermone in libellũ contuli. Cuius erit præcipua felicitas si eum nec scholasticus fastidiat, & bubulcus intelligat. Maximo autẽ incitamẽto mihi fuit ipsorũ boum utilitas & gratia, sine quibus nec terra excoli, nec humanum genus sustentari ullatenus poterunt. Cuncta igitur legumina siue frumenta bobus merito aratrisq; debentur: uinearum ipsarum usus

rum usus periret nisi eorũ adminiculis subuehendis carpẽta sudaret. Quid de diuersorum onerum cõparatione referamus, dum inter mobilia & quic quid grauius est, absq; uehiculis pene reddatur immobile? Reliqua quoq; animalia, ipsæq; cohortales aues & eorum capiunt labore substantiam. Vnde enim equis hordeũ, unde cibum canibus, unde porcis pabulũ dominorũ solertia ministraret, ni pararẽtur boũ labore frumẽta? Et ne longũ faciã bobus debẽt alimẽta quicquid ali potest. Apud alios genus mulorũ, apud alios camelorũ, apud paucos elephãtorũ licet exiguus usus est, nulla potest natio esse sine bobus. Postremo ut ad prouidentissimorũ uirorum scripta redeamus quorũ firmatur auctoritas iusticiã iumentorum cæde uiolenta derelictis terris ad syderum remeasse consortem. Quid potest laudabilius reperiri quàm ut nomen æquissimum, boum fugaretur interitu? quod dum homicidia fierent permanebat in terris. Duplicem igitur solicitudinem oportet impendi, ut sanitas incorrupta maneat, et ægritudo quæ ex casu uel negligentia siue labore contracta est, competentis medicinæ curetur ratione.

VEGETII RENATI ARTIS VETERINARIAE LIBER ~~SECVNDVS.~~ TERTIVS.

DE OBSERVANDA BOVM SANITATE. Caput primum.

VT LONGAEVI ET SANI SINT boues, bubulcum cõuenit prouidere uel dominũ, quatinus frigoribus calidissimo cubili muniantur, & si fieri potest, semper foco uicini sint boues. Quodam enim beneficio naturali eiusmodi animalibus semper ignis commodum est, siue quod inutilis & pestifer humor exudat, siue conceptũ ex pastu uel opere frigus expellitur, siue in flammarum halitu interna curantur. Præsepium oportet extructum esse

diligēter, ne quid pabuli inter pedes animaliū pereat. Bouile autē loco ſicco ſtatuendū eſt, aßiduéq; mundandū eſt, ita quod quotidie pabulū ad edendū inutile ſubſternatur, ut boues ſiccius & mollius cubent. Parum quoq; faſtidium eſt cum boues reuocantur ex opere, ut colla eorū ex uino tepido perfundantur, & diutißime perfricentur. Cum uero de uia uel paſtu redeunt luculentia adhibita, priuſquā deducantur ad bouile, aqua diluendi pedes, ne inhærentes corpori ſordes ulcera generēt, uel ungulas faciant molliores, uel certe moleſtiam manducantibus, uel inquietudinē afferant dormituris. Sed hyeme omni ſolertia frigus eſt prohibēdum, uelut æſtiuis mēſibus pura aura quærēda. Per diē igitur ſub umbra, per noctē ſub diuo boues ſtare conuenit. Nō enim pauciores ſi æſtuauerint, quā ſi alſerint colligūt morbos. Preterea unum ouum crudum cum hemina ſalis et ſextariū uini per ſingula capita ſeptimo diffundi percommodum eſt. Iuuat etiam ſi allium tunſum hircino miſceas ſepo, herbam quoq; uerbenam additam deteras, rutam herbam, etiam pollinem iniungas, & cum uino per os digeras. Cauendū præcipue eſt ne aut curſu nimio, aut longo itinere fatigentur, uel ullis grauioribus certe oneribus affligantur: nimiam enim laßitudinem ſequitur ægritudo, & omne animal eſt debile ſi rumpitur. Aquam quidem iſtius generis animal non requirit nitidiſſimam, nec uſq; adeo læſerit ſi ſordidam biberit. Sed tamen bubulci diligentius eſt procurare ut mundam ſemper & optimam bibant. Maxime autem ſtudendū eſt ut competentibus redundantibusq; ſaturi ſemper habeātur et pingues. Omnis enim ægritudo exordiū ſumit ex macie. Exhauſtū animal celerius labor frangit, æſtus uexat, frigus penetrat. Non ſolum enim æſtiuis menſibus paſcuum ſufficit ubi frondes diuerſi generis addantur, & minuat uarietas ipſa faſtidium. Hyeme non tantum paleis, ſed fœno quoq; et hordeo, & ſæpius eruo ſaginādi ſunt boues. Nullus autem uberiores ciborum repudiabit expenſas, qui conſiderare uoluerit boum per inopiam pereuntium quàm cariora ſunt precia. Aduerſum boum morbos non minor adhibenda eſt diligentia quàm equorum.

De morbis boum, & primo de malleo. Cap. II.

NAm equinū genus morbus q appellatur malleus, diuerſo genere paſſionū emigrans per plures cōtagione cōſumit, boues quoq; idē morbus

bus interficit,ſed à diuerſis diuerſo nomie uocatur,quẽ plærũq; uulgus † ap-
pellat. Hic morbus bouẽ ſi quando tentauerit,iſtis agnoſcitur ſignis;erit pi-
lo horridus et triſtis,ſtupentibus oculis,ceruice deiecta,ſaliuis aßidue per os
fluentibus, inceſſus pigrior,ſpina rigidior, faſtidium maximum, pauca ru-
minatio:cui ſi inter initia ſubuenire tentaueris, diſcrimen euadet:ſi per negli
gentiam adhibeatur tardior cura,uetuſtioris morbi non poteſt ſuperari per-
nicies roborata.Inter exordia igitur tediãti boui aduerſus oẽs morbos potio
iſta ſuccurrerit: tres ſemis uncias ſquillæ minutatim conciſas, preterea ra-
dices teneræ popinum effoſſas & diligenter lotas cõtondes in pila,& tria ex
hijs pondera addito ſextario ſalis in uini ſeptem ſextarios mittes, & per ſe-
ptem dies per os bobus ſingulos ſextarios digeres. Quod ſi toto anno aduer-
ſus oẽs ægritudines deſperatas boues ſtagnare uolueris,incipiente uere.i.ab
idibus februarij quindecim diebus continuis, hanc potionem dabis omni-
bus diebus,quæ uſq; adeo ſalutaris eſt, ut approbatũ ſit integro anno boues
ſic curatos nullius morbi cõtagione tentari. Talis etiã compoſitio & morbis
reſiſtit,& uires animaliũ firmat;folij caprinis,folij mirti ſylueſtris,folij ci-
preßi añ uncias tres diligentißime deteres, infundes in congiũ aquæ,& una
nocte ſub diuo manere patieris, & inde unoquoq; boue tepefacto per triduũ
ſingulos ſextarios dabis:quæ potio ad ſtagnãda aĩalia quater in anno facien
da eſt ultimis tẽporibus ueris,æſtatis,autumni,et hyemis. Morbos ægritudi
nesq́; depellit.tres uncias baccarũ lauri,gentianæ,ariſtologiæ lõgæ,myrrhæ,
betonicæ diligentißime detere et miſce cũ mero,ex quo trinas heminas triduo
iugiter iumẽto ꝑ os dabis. Spicæ quoq; allij tritæ,cũ uino quoq; per nares in-
fuſæ purgãt capita iumẽtorũ.oua cruda cũ melle iumẽtorũ faucibus inſerun
tur,atq; ita faſtidiũ ac nauſia diſcutitur. Expedit tamen ſalẽ pabulis miſceri,
Marrubiũ quoq; tritũ mane cũ oleo uinoq́; diffundere,thuris puluerẽ cũ me
ro ſiue per nares inieceris,ſiue ꝑ os dederis prodeſt. Nec minores medicinæ
bobus horũ copia ſubminiſtrãtur. Nam porros,rutã,apium,& herbã ſaui-
næ ſi quis large deterat,et miſceat uino, ternasq́; heminas præbeat ad potan
dum ægrotantibus ſubuenit. Plurimiq; caulẽ uitis albæ cõciſam atq; ſerpillũ
& ſquillæ partẽ in aqua macerãt,ternasq́; heminas per triduũ digerũt,quæ
potio uentrem purgat,uires quoq; confirmat. Ad interna autem curanda
præcipue amurca creditur ſalutaris, ſi tantundẽ aquæ miſceas,& animal

bibere consuescat. Sed quia licet sitiat, potum fastidiat ignotum. Primo cibi asperguntur, deinde aqua exigua potio medicatur, ad ultimum pro mensura miscetur, & usq; ad saturitatem sitientibus datur. Quocũq; autem tempore, sed maxime æstate, si boues concitentur ad cursum, aut aluus eorum ad pernitiem soluitur, aut febriculæ cõmouentur. Natura enim pigrũ, et labori potius q̃ uelocitati accommodũ, uehementer læditur si ad opus cogatur insuetũ. Periculosum quoq; est, si ad præsepia sues aut gallinæ peruenerint. Nam bos cum gallinæ fimum inter pabula sumpserit, statim nimio uentris dolore torquetur, inflatusq; moritur; cui hac ratione succurri cõuenit: Apij seminis uncias 3. cimini sextariũsemis, et duas lib. mellis cõmisces, et tepidũ p os ĩfundes, ac tam diu ambulare compellis, & confricas manibus plurimorũ, donec uentrem potio moueat. Gisni quoq; cum uino deterere, & per os dare creditur salutare remediũ. Lixiuiũ quoq; ex arbore ulmi, uel cuiuscunq; generis ligni cinerem, dũmodo bene coctum, cũ oleo miscebis, & liquidũ ac tepidũ diffundere per fauces, aduersus stercus plurimũ prodest. Si aũt porcinũ stercus bos deuorauerit, statim pestilẽtiam cõtagionis solius mallei suistinet morbi. Qui cũ semel in gregẽ uel armentorũ uel domitorũ incesserit iumentorũ, statim oĩa animalia quæ leuem suspitionẽ habuerunt, de possessione tollenda sunt, & distribuẽda illis locis, ubi nullũ pecus pascitur, ut nec sibi inuicem, nec alijs noceant. nam pascẽdo herbas inficiunt, bibendo fontes, stabulo præsepia: et quãuis sani boues, odore morbidorũ afflante depereunt. Usq; eo etiam mortua cadauera ultra fines uillæ proijcienda sunt, & altißime obruenda sunt sub terris, ne forte ipsorũ corporum interna sanorũ contingantur & pereant. Uno quidem uocabulo pestilentia appellatur, sed habet plurimas species, quas enumerare non licet (uel riget): facilius ipsa principia à diligentibus intelligi possint. Est itaq; humidus humor, quoties per os et nares humor effluit bobus, & fastidium ægritudoq; consequitur. Est siccus quoties nullus humor apparet, sed animal quotidie macescit & fit deterius, nec iuxta consuetudinem appetit cibos. Est articularis quoties interdum de prioribus, interdũ de posterioribus pedibus claudicant boues, cum habeant ungulas sanas: Est & subrenalis quotiens à posterioribus debilitas appareat, & quia lumbi dolere creduntur. Est farciminosus quotiẽs per totum corpus bobus tubercula exeũt, aperiunt se, & quasi sanantur, & iterum in alijs locis exeunt. Est & sub-

tercutane-

tercutaneus, quoties humor peßimus in diuerſis partibus corporis bobus e=
rumpit & decurrit. Eſt elephantioſis, quoties uelut ſcabies minutæ cica=
trices exeunt extra coriũ, et ad ſimilitudinẽ lẽticulæ. Eſt mania quæ refectis
bobus eripit ſenſum, ut nec audiãt more ſolito, nec uideãt: ex qua paßione ce=
lerrime moriũtur, quãuis hilares pingueſq; uideãtur. Hi oẽs morbi cõtagiõe
ſunt pleni, & ſi unũ animal apprehẽderint, celeriter ad oĩa trãſeunt, & ſic
interdũ aut integris armẽtis, aut oĩbus domitis afferũt interitus. Vnde oĩ ſtu
dio quæ ſemel tentata fuerũt ſegregãda ſunt animalia, et ad ea loca mittẽda,
ubi nullũ animal paſcatur, ne cõtagiõe ſua oĩbus periculũ generet, et negligẽ
tia domini (ſicut ſolet à ſtultis) diuinæ imputetur offenſæ. Euincẽdi tamẽ ſunt,
& exquiſitis remedijs expellendi quãuis acerbißimi morbi. Panacem ſup=
plaſſarijs comparas. Eryngion autem herba dicitur, quæ in littore naſcitur
prope undã maris, florẽ habet quaſi aureũ uel galbineũ, folia eius ſunt qua=
ſi folia cardui ſylueſtris, inter arenas littorum largißime ſpargitur, has effo=
dies, & in umbra ſiccatas ſeruabis, aduerſus morbũ tam equorũ quàm bo=
um plurimũ proſunt. Ex quibus potio cõponitur iſta: Radicis panacis, item
q́; radicis herbæ eryngij ternas uncias, ſeminis quoq; fœni uncias 3. pariter
deteres diligẽter, addiſq́; farinæ triticeæ ſextariũ, ita ut prius frumẽtũ frãgas
et molas: quæ oĩa de calida feruẽte cõſpergis, et cũ melle uel ſapa nouenas of=
fas ſingulis diebus digeres. Præterea ſanguinem marinæ teſtudinis colliges,
& cum uino per os dabis. Quam quia inuenire difficile eſt, uulgariũ teſtu=
dinũ prodeſſe æſtimant. Quod utrũ bene opinãtur, uſus uiderit. Nã auctores
de terreſtri teſtudine tractauerunt. Puluerẽ et caßiæ fiſtulæ, necnon etiam
thuris pro æqua parte admiſces, ex eo unã ſemis unciã cum ſextario uini ue=
teris in die per nares bouis infundis. Quod medicamentũ per triduũ facies.
Morbi quoq; quos ſuperius noĩauimus amari ſunt, & nõ niſi amaris potio=
nibus ſuperantur. Nã cõtraria cõtrarijs potionibus curãtur ratione medici=
næ. Ideoq́; puluerẽ herbæ abſynthij et crudorũ lupinorũ, herbæ quoq; cen=
taureæ uel peucedani æquis põderibus diligẽter miſces et in ſextario uini ue
teris trina coclearia ſingulis diebus, additis uncijs 3. olei, per os dabis. Præ=
ſens quoq; remediũ experimentauerunt: radiculã herbæ cõſiliginis (quã alij
pulmonariã uocãt, alij tantũdem radiculã) ſiniſtra manu ante ortũ ſolis col
lige (quia ſic maiorẽ uim habere creditur) tunc ad acum uel acutũ cuprinum

 pars auri=

ps auriculæ quæ lata est, quasi in circulo signatur, adprematq; ut rupta cute leuiter sanguis exeat. Quod cum ex utraq; parte feceris, medium orbiculũ perforas ad acum, & in eodem foramine inseres: quod ubi exierit, omnis pe- stilentiæ uirus per ipsum defluit uulnus, donec ille solus locus, qui designatus est, putrescat & decidat, atq; ita animal liberetur. Visci folia cũ uino trita de- funduntur in nares, atq; ita singulis bobus, siue uniuersis gregibus cum mor bum incurrerint subuenitur. Suffimenta quoq; plurimũ iuuant, sulphur, bi- tumen, allium, origanum, semen coriandri, carbonibus insperge, & cooperta boum supra uas, in quo suffimenta incẽderis, diutißime continebis, ut fumus os eorum capiat, ac nares impleat, atq; ita ad cerebrum & interna salutari remedio penetret. Sed & totũ suffimentare percõmodũ est, ut ab eodẽ morbo pnicies expellatur, et cætera pestilẽtiæ cõtagio nõ coinqnet. Generalia igitur remedia aduersus morbos generales contagiososq; retulimus, nunc aduersus ualitudines, q̃ singlis aĩalibus accidũt, nec in alia trãseũt, remedia subiũgem9

De cruditate. Caput .III.

CRuditas plurimum nocet, cuius hæc sunt signa: crebri ructus, cibi fa- stidiũ, sonitus uentris, intensiões neruorũ, oculi hebetes: propter quæ nec bos ruminat, neq; linguã detergit ut solet. Prodest itaq; ut duos cõgios ubi bibi poßit digerere per fauces Post quos statim braßicas triginta caules modicas decoques, & ex aceto dabis, suspẽsumq; aĩal ab alio cibo pe- nitus abstinebis. Alij cruditate laborantes, clausos in bouili detinẽt, nec cibos præbent. Præterea lentisci et oleastri cacuminũ pondera 4. deterũt, et cũ lib. mellis atq; aquæ congio miscẽt, quæ una nocte sub diuo mittũt, atq; ita fauci- bus digerũt. Deinde interposita hora, macerata infusaq; erui 4. lib. obijciũt, ab alio quoq; cibo uel potione prohibẽtur. Nã si neglecta fuerit cruditas, uen tris inflatio intestinorũq; subsequitur, exprimit gemitus, cibosq; capere nõ si nit, nec in loco consistere, decũbere & uolutare cogit, caudamq; frequẽter cõ mouet. De expimẽto medicina est caudã iuxta clunes resticula uel lino uehe menter astringi, uiniq; sextariũ cũ hemina olei tepidũ dare p fauces, atq; ita p mille quingẽtos passus bouẽ currentẽ trahere: si dolor permãserit, ungulas eius secare, et uncta manu p anũ fimũ extrahere, & rursus agere currentẽ. Si tardius proficit, tres partes lauri diu cõteruntur, et cũ duplici aquæ calidæ dantur. Si ista nõ ualent, mirtæ foliorũ syluestris duæ lib. tundũtur in pila, & duæ ex

duæ ex calida aqua miſcentur, ac per uas ligneū faucibus infundūtur. Atq; ita ſub cauda quatuor digitis ab ano pcuſſa uena ſanguis emittatur. Qui cū ſatis effluxerit papyro ligata cauda reſtringitur. Poſt cōcitatus bos agitur uſq; dū anhelet. Ante detractionē tamē ſanguinis adhibentur iſta remedia: tribus heminis uini, quatuor unciæ cōtriti olei pmiſcētur, poſtq; potionē cogētur currere; duæ quoq; unciæ ſalis cū decem uncijs ceparū atterūtur: mel quoq; decoctū admiſcetur, ex quo facta collyria longiora nō parum ualida immittunt in anū, ut uētrem reſoluāt: atq; ita bos currere cogitur. Ventris quoq; & inteſtinorum dolor ſedatur, ſi anſeres natantes, & maxime anates animal aſpexerit. Nam anas mulos, etiā equinū genus cōſpectu ſui celeriter ſanat. Sed interdū in illa medicina cōuenit ſequiturq; omniū uitiū, quorum ſignum eſt ſi exuentū † mutoſumq; uentrem ediderit, ſingulare remediū eſt cupreßinæ quindecim, uerbenæ quindecim gallæ diligentiſßime tritæ quantum utræq; ponderātur tanti ponderis uetuſtißimus caſeus, quibus pariter detritis admiſcētur uini auſteri ſextarij 4. & in potu dantur, ita ut lentiſco mixtaq; oleaſtri cacumina præbeantur. Si uenter cœperit fluere, & uideris egere corpus et uires capito plerūq; inutilē reddit, quia ex cibarijs ad mede †
lam bouis nil peruenit, quod ſic uideris per uentrē proijcit quā quod mādu-cauerit. Quæ cū acciderint prima die à cibo et potu abſtinēdū eſt, ita q̄d nec ſecunda die bibere permittatur, cacumina tamē oleaſtri et cannæ ſylueſtris, itēq; baccæ lentiſci et myrti dandæ ſunt, nec poſt triduū etiā poteſtas bibendi niſi perparū cōcedenda eſt. Sunt qui ex folijs lauri teneris librā 1. abrotanum hortenſe pari portione deterūt cū aquæ calide 2. ſextarijs, atq; ita faucibus infundūt, pabulaq; ſupius præbēt. Aliqui uero 2 lib. ex uinaceis ad focū torrēt et cōterūt, et cū ſextario uini auſteris ad b.bēdū dāt, et cūmerata ſæpius cacūina obijciūt. Q̄d ſi neq; proluuies uētris erit neq; inteſtinorū dolor recuſat tamē cibos et prægrauato capite erit: lachrymæ quoq; oculis et pituita naribus currit, uſq; ad oſſa frons media uratur, aureſq; ferro diſcindātur, ſed uſturæ igneæ factæ ut ſaneſcant ueteri urina bouis ipſius cōfricandæ ſunt. Aures uero ſciſſæ picula oleoq; curātur. Periculoſum faſtidiū bobus ranulæ faciūt, quæ aperiēdæ ſunt et allio cū ſale pariter trito ipſa uulnera cōfricāda, ut omnis humor exeat prouocatus. Melius creditur ſi ad acutā cannā execes ranulam, poſt uino os lauatur. Interpoſito unius horæ ſpatio uirides herbæ uel fron-

uel frondes dantur. Tam diu aũt sustentantur mollibus cibis, donec facta uulnera cicatrices ducant. Si neq; ranula fuerit, & non appetent cibum, allium tritum cum oleo naribus infundes.

De Febre. Caput .IIII.

Bos si febrire cœperit (quod ex uenarum inquietudine, & calore totius corporis uel oris intelliges) una die à cibo est penitus abstinendus, ita ut postero ieiuno eidem sub cauda exiguum sanguinem detrahas, atq; interposita hora trigesima paruos aculeos decoques, et ex oleo ac liquamine per os digeres, eamq; escã per dies quinq; ieiuno dabis. Præterea cacumina lentiũ, uel oliuarum, uel tenerrimum quenq; frondem, ac pampinos, si eodem tempore sunt, præbebis in cibo. Labra quoq; eius deterges ad spongiam, & aquam frigidam ter in die offeres ad bibendũ, ita ut infra tectum bos febriens teneatur, nec antequam sanatus est dimittatur in pastu. Febrientis autem ista sunt signa; lachrymæ profluunt, grauatur caput, oculi semiclausi sunt, labra saliuis madida, longior & cum quodam impedimento tractus spiritus, frequẽter et gemitus. Tußis boum non minus diligenter sananda est quàm equorũ: si recens fuerit, sextarius farinæ hordeaceæ cum uno ouo crudo & hemina paßi per os datur ieiuno: gramen quoq; concisum tunsumq; admixta farina fabæ frixæ & pollinis lentis, sextario aquæ calidæ miscetur, agitataq; diligenter per os diffunditur. Veterem tußim sanãt duæ libræ hyssopi maceratæ ex aquæ sextarijs tribus, quod infusum teritur, & cum duabus partibus farinæ miscetur, & per os datur, super quod aqua hyssopi, in aqua decoctum infusum decoctumq; etiam propinatur ad cornu. Porri etiã succus expressus cũ oleo & ipsi febri cum hordeacea farina remedium præstant. Radices quoq; eius diligenter lotæ, & cum farre triticeo contusæ, ieiunoq; datæ, discutiunt uetustißimam tußim. Idem præstat eruum si in pabulis cũ ptisana hordei mollitum, & cum aqua tepida uel mulsa in fauces saliuanti ore dimissum. Suppuratio, quam apostema dicũt, melius ferro aperitur, post cũ expressum pus aut sanies fuerit, sinus ipse, qui eã continebat, urina bubulina calida lauatur, ac linamentis ac stuppis siue linteolis pice liquida et oleo infusis curatur. Quod si colligari ea pars, ubi est ulcus, non potest, lana candente sepum caprinum aut bubulinum stillatur. Aliquãti, cũ uitiosam partem inunxerint, tunc urina ueteri humana lauant, atq; ita æquis ponderibus pice liquida cum ueteri

axungia

axungia incoquunt & liniunt. Sanguis cum ex aliqua necessitate ad pedes uenerit boum, claudicationē affert. Quod cum accidit, inspicito ungulā, inuenies eam ultra solitū calere, & uitiatā partem premi uehementer bos non patitur. Sed si sanguis adhuc super ungulas in cruribus est, ad triduū triti salis perfricatione discutitur. Quod si tantū in ungues descēderit, cultello leniter inter duas ungues aperies, & mundabis deintus, et postea stuppam sale atq; aceto infusam applicabis ad solū, sparta opere calceatur, maxime quae datur operantibus, & in aquam non mittat pedem, sed ubi siccum est ambulet. Qui sanguis nisi emissus fuerit saniem creabit. Quo suppuratio etiam curabitur. Nam primo ferro circuncisus expurgatur ad uiuum. Deinde pannis aceto & oleo & sale madefactis impletur, mox axungia ueteri & sepo hircino pari pondere ferro candenti stillantibus curatur, & perducitur ad sanitatem. Si sanguis in interiori parte ungulae est, nec aperturam facit, & tantū claudicat animal, extrema ipsius ungulae ad uiuum resecantur, & ita remittitur, ac stuppa uel linteolis cum sale et oleo & aceto infusis pes inuolutus sparta munitur. Mediam uero ungulā ab inferiori parte non expedit aperiri, nisi eo loco in quo suppuratio facta est. Si claudicat ex dolore neruorū, oleo & sale genua poplitesq; & crura confricanda sunt calido aceto, & lini semen aut milium detritū infusumq; aqua mulsa imponendum est, & spongia quoq; feruenti aqua infusa & expressa, conspersáque postmodum melle, genibus circundatur ac fascijs alligatur. Quod si humor est cum tumore, fermentū uel farina hordeacea ex passo aut aqua mulsa incocta imponitur, & cum maturauerit suppuratio, scinditur ferro, emissaq; sanie (ut supra docuimus) percuratur. Potest etiā radix lilij uel squilla cum sale, uel herba sanguinalis (quam palaganon Graeci appellant) uel marrubium ferro aperta sanare. Omnis autem corporis dolor, si sine uulnere est, recens fomentis mellinis discutitur. Vetus autem uritur, Et supra uulnus uel butyrū uel caprina instillatur axungia. Scabies anatis trita oleo defricata: Eodemq; remedio rabiosi canis sanatur morbus uel lupini uulnus illatum. Vetus quoq; salsamentum utranq; perhibetur plagam curare. Ad scabiem quoq; praesentior medicina ista est: si cumulāt bubulam sulphurq; conteritur, admixtaq; myrrha cum oleo atq; aceto decoquitur, & cum tepescere coeperit, alumen scissum tritum inspergitur: quod medicamentum candentis olei illinitum prodest.

Vlceribus gallarũ tritarum puluis inspergitur. Succus quoq; marrubij impositus cum fuligine sanat. Infesta pestis est bubulum pecori(quã *magniũ rustici uocant)cum pellis ita dorso hæret, ut apprehensa manibus deduci nõ possit à costis: quæ res non aliter accidit quàm si bos ex languore aliquo ad maciem deductus est, aut sudans in corpore faciente refriguit, aut si lapsus sub onere uehementer est infusus in pluuia: quæ quandoq; perniciosa sunt: custodire debemus, ut cum ab opere redierint boues adhuc æstuantes anhelantesq; uino aspergantur, & offula panis uino infusa faucibus eorum inferatur. Quod si prædictum uitium inhæserit, expedit decoquere laurũ, et cum calida & oleo & uino spinam dorsumq; animalis confricare contra pilum, ac per omnes partes apprehendere pellẽ, & uelut à costis separare. Quod aut in loco calidißimo faciendum est, aut sub diuo sole feruente. Aliquanti fæces uini & axungiæ cõmiscent, eoq; medicamento tepido post fomentũ prædictum utuntur. Et cum grauis pernicies, ut cum pulmones exulcerantur, unde tußis & macies, ad ultimũ uero phtisis inuadit, quæ mortem afferant, radix consiliginis, succus porri, omniũ hemina per mensuram olei miscetur, & bibendi sunt cum uini sextario per dies plurimos. Nonnunquã & tumor palati ciborũ fastidium facit, crebrumq; suspirium. Prodest palatum ferro aperire ut profluat sanguis, cui eruum sine corio maceratum ad manducandum dabis, uiridemq; frondem uel quodlibet aliud molle pabulum dum sanetur. Si in operibus contuderit collum, præstantißimũ remedium est, sanguis ab aure emissus. At si id totũ in tempore quæ uocatur † amati amaticum sale tantum & imposito. Si ceruix mota & deiecta est, considerabimus in quàm declinet, et ex diuersa parte sanguinẽ detrahimus, ex ea uena quæ in aure uidetur amplißima, quæ sarcocata prius uerberanda est, & cum intumuerit ferro aperiatur, effusoq; sanguine postero die ex eo loco emittitur cruor, et biduo uacatio operis datur. Tertio uero die leuis iniungitur labor, & paulatim ad operis consuetudinem reuocatur. Quod si ceruix in neutrã partem deiecta est, mediaq; intumuit, ex utraq; auricula sanguis emittitur. Qui si inter triduum ꝙ bos uitium cœperit emissus non est, intumescit collũ, neruiq; tenduntur, & ita nata duricies iugum non patitur. Tali uitio comperimus aptum esse medicamentũ, ex pice liquida et bubula medulla, hircino sepo, et axungia ueteri, oleo quoq; ueteri æquis ponderibus impositum cõcoquitur,

quo utendũ est cũ bos ab opere disiungitur. et in piscina in quolibet tumore ceruix lauatur, cõfricaturq; diligẽter prædicto medicamento, detersaq; dilui tur. Si ex toto propter tumorẽ ceruicis iugum recusat, paucis diebus requies ab opere danda est, et ceruix cũ aqua frigida lauãda, et spuma argẽti linien da est. Celsus quidẽ iumenti ceruici herbã quæ uocatur ama (ut supra dixi) cõtundi et imponi iubet. Quæ ceruicẽ infestãt minor est cura. Nã facile sanã tur per ardẽtẽ lucernã oleo instillato. Melius tamẽ est custodire ne nascãtur uenæ. Etiã colla caluescunt, quæ nõ aliter glabra fiunt nisi cũ sudore aut plu uia ceruix madefacta est in opere. Quod si acciderit, puluere lateritio trito priusquã deiungatur, bouis colla cõspergi oportet. Et cũ exiccati fuerint, ex inde oleo iterũ infundi. Si talũ uel ungulã uomer læserit, picem durã et axun giam cũ sulphure et lana succida inuoluito, et candẽte ferro supra uulnus im ponito, et ungito: quod remediũ optimũ facit, si clauũ calcauerit, aut acuta testa uel lapide ungula pertũditur: quæ tamẽ si altius uulnerata est, latius fer ro circũciditur, ita inuritur ut supra præcepi. Deinde ex parte calceata p triduũ aceto suffuso curatur. Qđ si uomer intrauerit, lactuca marina, quam Græci cyniolã uocãt, admixto sale imponitur. Subtriti etiã pedes eluũtur ca lefacta bubulina urina. Deinde fauilla sarmentorũ feruẽte calcare cõpellitur, et pice liqda cũ oleo uel axungia cornua eius ungũtur. Minus tamẽ claudi cant si ab opere disiunctis frigida pedes lauentur, et suffragines coronæq; ac scissura ipsius ungulæ, ueteri axungia defricẽtur. Frequẽter etiã uel ab aspe ritate itineris, uel in proscindẽdo duritiã soli, aut obuijs radicibus obuoluta tus cõuellit armos: Quod cũ acciderit, ex prioribus cruribus sanguis emitti tur, si dextrã ex sinistro. Et si uehemẽtius utranq; uitiauerit, etiã in ante rioribus cruribus uenæ soluũtur. Perfractis uero cornibus, linteola, sale, atq; aceto & oleo imbuta ponuntur, superligatisq; per triduũ eadem infundun tur. Quarta die tantum axungia cum pice arida & cortice pini pari pon dere imponitur, & ad ultimum cum iam cicatricem producunt, subito in fricatur. Solent autem neglecta ulcera uermes creare, quæ si mane ex aqua frigida perfundantur, rigore eius cõtracti, decidũt: Vel si hæc ratio nihil pro fecerit, marrubium aut porrum conteritur, admixto sale imponitur, uel calcis uiuæ puluis inspergitur, aut cucurbitæ uiridis succus cũ aceto mittitur. Ideoq; uniuersis ulceribus picem liquidam, oleum uetus & axungiam oportet adhi

beri, & extra uulnera etiam eodem medicamẽto circumliniri, ne infeſtentur à muſcis, uel uermes creent cũ uulneribus inciderint. Serpentis quoq; ictus mortiferus eſt bobus, ſed & minorum animalium noxium uirus. Nã uipera & celicia cum in paſcuis bos improuide ſupercumbit, ſtimulo morſus impri munt. Araneus quoq;, quem Græci migalem appellant, parui quidem corporis, non paruam ſolet inferre perniciem. Verum uiperæ uenenũ depellit, ſupra tumorem, qui inflatur ex ictu, ſcarificatio ferro facta, ita ut herba quã perſonatiam uocant, imponatur trita cum ſale. Creditur radix ſi contuſa conatur, uel ſiler montanum reperiatur, & trifolium ſimoniamũ, quod fragoſis locis efficaciſsimũ naſcitur, odoris grauis, bitumini ſimilis, propter q̃d à Græcis aſphalton appellatur, noſtri autem propter figuram acutum trifolium uocant, nam longis & hirſutis folijs uiret, caulemq; robuſtiorem facit quã pratenſe: huius herbæ ſuccus cum uino faucibus infundatur, atq; ipſa folia cũ ſale trita imponantur in plagam. Quod ſi uiridem minime reperiunt, ſemina eius collecta & trita dantur ad potãdum cum uino. Radices quoq; eius cũ ſucco caulis tritæ, addita hordeacea farina & ſale, cũ aqua mulſa ſcarificationi ſuperponuntur. Eſt etiam præſens remedium ſi fraxini cacumina tenera conteras cum ſextarijs uini quatuor uel olei, expreſſumq; ſuccum faucibus infundas. Itemq; cacumina eiuſdem arboris cum ſale trita læſis naribus ſuperponas. Celiciæ enim morſus tumorem, ſuppuratumq; generat. Idemq; facit muris aranei. Sed celiciæ morſus ſanatur, ſi acu ærea locum læſum compungas, et creta cimolea ex aceto oblinis: Muris uero pernicies, ſi animal ipſum oleo merſum neces, & plagam dentiũ ex eodẽ confrices. Quod ſi nõ fuerit, contritum ciminum cũ picula & axungia, ut ſimilitudinẽ malagmæ habeat, impoſitũ plagæ, perniciem ſubmouet. Quod ſi antequã tumor diſcutiatur ſuppuratio fuerit generata, optimũ eſt ignea lamina uel cauterio collectionẽ apire, qui q[illegible]d uitioſum eſt inurere, atq; ita cũ liquida pice & oleo inlinere. Quidã uiuum mu[illegible]em araneũ creta figulari circundant, & colla boum ſuſpendunt, mo[illegible]ſusq; ipſius beſtiæ ſubmouent. Oculorum uitia plurima in illis ſanantur. Nam ſiue intumuerunt aqua mulſa triticea farina cõſpergitur & imponitur, ſiue album in oculo eſt ſalis foßilis Hiſpani uel armeniaci, uel cũ melle pexmixti uitiũ extenuant. Idem præſtat tritæ ſepiæ teſta, & per fiſtulam oculo ter in die inſufflata. Prodeſt etiam radix, quã Græci ſilpion uocant, noſtri

autem

autem laserpitium, huiusmodi quantum uolueris ponderis cũ decima parte salis armeniaci & cũ fistula oculo insufflas. Quæ radix tunsa et cũ oleo lentisci mixta uitiũ expurgat. Si genæ humorẽ profundũt, lachrymisq; uisus cõfunditur (quam epiphorã uocant) polenta ex hordeo mulsæ aquæ cõspersa super genas superciliaq; imposita reprimit humorẽ. Pastinaca quoq; agrestis, quã armoneaceã uocant, cũ melle trita oculorũ sedat dolorẽ. Memineris uero quoties mel aliósue succos remedio adhibes, ut prius pice liquida cum oleo circũlinias oculos, ne á muscis apibúsue uel uespis infestẽtur, quas dulcedo mellis inuitat. Plurimũq; hirudo, id est, sanguisuga, cũ foris iuxta fauces hæret, sanguinẽ trahit, eam á iumento digitis oportet auferri: sed si interius sit, ut manu detrahi nõ possit, cannã uel fistulã perforatã inserito faucibus, ac per eam calidũ oleũ infundes. Nam eo cõtactu bestiolæ importunitas recedit. Odor quoq; cimini super carbones impositi ubi sangusugam afflauerit, euellet á uulnere. Quod si stomachũ uel intestinũ tenuerit, calido aceto p cornu infuso necatur. Machina quoq; describẽda est fabrica, qua cõclusa cuiusuis generis iumẽta bouesq; curãtur, ut et tutus ad pecudẽ medendũ accessus sit, nec luctando quadrupes aut mẽbra cõuxet, ac sic remedia despuet. Roboreas asses cõstringis, soliũ, quod in longitudine nouẽ pedes debet habere, in altitudinẽ pars posterior duos simipedẽ: Pars uero quæ ad priora animaliũ pertinet quatuor pedes: texũtur ita ut uelũ in caudã ductũ non possit exire. Sed á parte posteriori paululũ latiorẽ, á priore strictiorẽ machinã cõpingi oportet. Cui trãsuersum trigillũ ad modũ iugi confirmandũ est, ad qđ equorũ capita uel boum cornua religãtur. Nam reliquũ corpus ad temones socios uel funibus alligetur, ut iuuamentũ præstetur ad medentis arbitrium. Quæ machina ad omnium maiorũ animaliũ medelã solet esse cõmunis.

Ab initio huius tertij libri usq; huc, nõ habentur in uetustiore codice, et totũ censetur una rubrica (ut ait) quatuor capitum: & propterea subsequens reputabitur caput secundum.

Si uermes animal fecerit. Caput .II.

SI uulnus in dorso, aut quacũq; parte corporis cœperit habere uermes, & timetur ne putredo uulneris transeat in cancrum, nepitã & cedrinã

 siue cimi

siue ciminũ uł cicutã cõteres ex aceto, & imponis. Calcẽ quoq; uiuã ex aceto acerrimo temperatã necare uermes experimenta docuerunt. Si † uermiculus dorso putredinem fecerit, utilißimum est cauterizare subtiliter, postea uiscũ cũ melle & uino cõterere & imponere. Pannos quoq; minutos cũ oleo & aceto uulnera purgare manifestum est. Quo facto si necesßitas fuerit, ustio rursus adhibetur. Ad ultimum cornu caprinum combustum & contritũ uaset, ulceribus superinspergitur, ut recuperetur & sanitas ei detur.

†mercurius

De cura lumborum. Caput .III.

LVmborum quoque cura uicina est. Nam animalia aut cum nimio pondere, aut cum transcẽdere fossam conãtur, si posteriores resederint pedes, aut nimio frigoris dolore renũ cõtrahũtur. Ideoq; aqua calida cũ flore fœni diutißime confouendi sunt lumbi. Inunctionibus etiã calidißimis perfricãdi, et ad ultimũ afro nitro diluti, inducto caustico corroborandi. Qđ si dolor uehementior fuerit, de inguibus soluendæ sunt uenæ, & oleum cum axungia sanguini qui profluit immixta, renibus inlinuntur. Et si necesßitas fuerit, cataplasmis utendum est. Potio quoque renibus subuenit, si pillulas cypreßi incidis duodecim supra carbones, nitri quoq; uncias tres aßi, et utraq; in puluerem redigas, cum uncijs tribus mellis, & uini ueteris sextarijs tribus, & olei boni tribus uncijs, quod per quatriduum æqua parte faucibus digeras. Vitio lumborum medetur hemina seminis braßicæ cum sextario polentæ attusa ex aqua frigida subacta atque imposita dolentibus locis. Sisembrium quoque cum polentæ sextario & aqua subactum medetur. Efficacius tamen est si cypreßi folia ad modum heminæ diligentißime contundas et polentæ sextarium admisceas, acriq; aceto subactis dolenti imponas. Præterea resinæ duræ uncias sex decoquas ut liquefcat, cui feruẽti superaspergas bordeaceam farinã quàm diu inspissetur ad similitudinem pulmenti, & diu subactis, & calidum ita ut manus pati poßit, superillinis renibus. Quod si frequenter renouaueris, & dolori subuenit & tumori. Si uero tanta indignatio fuerit, ut eiusmodi non sentiat curas, aut cauterio cuprino locis oportunis urendo deprimes puncta ne deformetur animal, † aut si uilius est, aut necesßitati aptum, quos decori gratia lares, sicut moris est, uteris.

Quibus signis renũ dolor indicetur. Ca. IIII.

REnum autem dolor his agnoscitur signis; Posteriores ungulas trahit, lum

bit, lumbi uacillabunt, cauda deiecta erit, & foetuleter mingit, ilia dura atque contracta. Interdum tales sunt renes, ut sanguinem mingant, et si nimiũ effuderit incurabilis est paßio. Si parũ cruoris abundauerit, scito posse curari. Cui post detractum sanguinem uel de matrice, uel de femoribus, hanc potionem dabis, uidelicet porri sectiui succum ex aqua.

De internis musculis. Caput .V.

SAepe musculi, qui in renibus sunt, uexantur ex casu, & exteriores facilius curantur, si iustæ medelæ afferunt tarditatem. Optimũ est quoties ceciderit iumentũ loco nõ moueri, & aqua frigida perfundi, & postmodum unguentis uti. Quæ paßio ista cõsueuit ferre indicia: renes obdurescũt, cõtrahuntur testes, coxãq; trahit, & colligere se nõ poterit. Quæ ualitudo nascitur ex itineris longi fatigatione, aut ab infractu cliuosarum uiarũ. Incitatio quoq; cursus, & saltus extensio hanc adferunt causam. Sanguinem igitur ex uisceribus oportet emitti, pro ut qualitas corpis patietur. Vtendũ est potionibus etiã ad ualitudinem necessarijs, molli dormitione animal collocandum.

Si talus exeat animali. Caput .VI.

EX perfrictione nõnunquã aĩalibus exit foras talus, qui hac ratione curatur: Scalpello scarificabis, præcipue loca quæ uidentur eminẽtiora, similiáque uesiculis, scarificatio digitis exprimitur et decarnatur, puluere salis perfricatur, donec cum sanguine actus humor exiccetur. Post calida & sale fouebis, & deprimendo intus remittis, & continuo reuertetur ad locum unde exierat. Altera intus digitis mußis inlita lypparia uel mehloto, donec sanetur. Quod uitium si ferro tangere dubitas, hoc medicamento curabis quotidie: Castorei uncias tres, salis triti pondera duo, salis armeniaci lib. unã, sinapis pontici uncias 6. omnia tunsa et cribrata pariter decoques, impones talo, & alligabis quotidie, aut lixiuio calido fouebis, et medela cõtinua usq; ad sanitatem. Potionibus aũt thermanticis calefiet ægrotũ. Alij in hac paßione cũ axungia ad manus talos fulciri & reponi oportere dixerũt, postea spongia apponi caudam supra alligando. Si tamen diebus aliquot fuerit cura neglecta, prius foueri ad sex ex lixiuio, uel sale & urina calẽnti, & sic reliqua curationibus impleri.

De dolore

De dolore renum. Caput .VII.

Dolor renum animalibus sæpe contingit, his proditur signis: nec incedere poterit, nec cubare, ilia eius inflantur et obdurescunt. quorum ista curatio est. Sanguis de utrisq; femoribus emittitur, postea lotiũ uetus & putridũ in uase supponitur, & lapides molares feruẽtes mittũtur, animal sagis diligentißime usq; ad ungulas operiatur, ut uapore lotij uenæ testium sudent, post aqua calida confouentur, nitrum & alumen scissum pariter conteres diligenter, & admixto oleo testes perunges fricando. Si molares huiusmodi rei proditur † ma lentis heminã unã decoquis, admixto uino mortario teres, cipreßi folia ℈ 4. mollißime pariter trita commiscis, tantundẽ etiã suillæ adipis adiunges, uinumq; uetus desuper sparges, panno inlinitũ testibus apponas, donec sanitas procuretur. Si tardius dabitur sanitas, testes subterstillatis cauterijs urito, uel leuiter scarificato.

De tumore testium. Caput .VIII.

Hordeum cõburito, pulueresq; ex eo trito suillæ adipi misceto, ex quo medicamento mane et uespere testes illinito. Physicum aũt creditur, testes animalium ablutos canino felle sanari. Alij authores aqua calida testes cum dolent fouendos esse duxerunt, suffumigandos etiam uiridibus folijs, cypreßiq; arboris specialiter mederi testibus creditur. Sed si defuerit testes ardentes nihilominus in aqua calida mitti, & inde suffumigari, post cretas cimolias cũ stercore bubulino ex aceto acerrimo calentes induci, & quotidie reuocari, quousq; sanitas subsequatur.

Si natura reuocari non poßit. Caput .IX.

Si natura iumento excedit, & reuocari non poßit, in aqua frigidißima constituendum est, & ibi fouendum, & sublitam manum in anum eius inijcies, & contra uesicam fricabis, post diligenter cooperies ne perfrigescat. Potiones dabis, stercus suillum quotidie ex uino, aut in aqua dulci, donec liberetur.

Si iumentum sanguinem minxerit. Ca. X.

Si iumentum sanguinem minxerit, uel adsellatum fuerit, hac ratione curabitur: De superiori uena sanguis auferatur, aphodilli quoq; herbæ radix teritur

dix teritur

dix teritur, & cum uini albi dulcis duabus cotylis per os infunditur, quæ glutinosa uideatur. Prodest etiam farinam triticeam cum adipe suilla et puluere corticis mali granati decoquere, & non crassas potiones, sed liquidas per os fundere, et non solum à cursibus, sed etiam ab ambulatione abstinendum est, ut glutinetur uena quæ interrupta est. Contingit enim cursu uel saltu, ut intrinsecæ uenæ rumpãtur, quapropter rebus stipticis, & his quæ cõsolidationem faciunt curentur. Super renes hoc anacollima oportet imponi; bulbos tascedeas uiuas contusas, allia quinque, anagallici libram, quæ omnia pariter bene trita commiscis, et renibus eius imponis. Qđ prodest etiam illis, quibus euulsi uel emoti sunt renes. His autem quibus per nares effluit sanguis, pusca frigidissima caput eius fouebis, modicum salis adijcies, post anacollima in capite & in temporibus oblinis, & in medicamento constrictis uenis fluxum sanguinis reprimis.

De dysenteria. Caput .XI

SI dysenteria iumentum apprehenderit, reuersatur eius extalis, quæ ut curetur circumsecanda est cautissime, ne intestinũ, quod præpositũ est extali, frangatur † Procidit intestinũ à cõtactu, uitæ periculũ facit si tangatur: quod semel nõ redit, & sic remanebit, & paululũ exit extalis supra.

Si otiosum animal sanguinem mingat. Cap. XII.

ANimalibus otiosis & pigris contingit expletura sanguinem mingere, cum hoc quod abundat, erumpendi per urinã inuenit uiam: attenuati & exhausti animalis interdũ est in terra sanguinea. Quod accidit, aut ex nimio ascensu, aut labore ponderis, aut nimietate cursus sodalis. Qui ex delitijs aut abundantia contraxerit passiones, de matrice auferunt sanguinem: attenuatis uenas laxare cõtrarium. Vtrisq; tamen salutaris est potio, si lac caprinũ cum à matricibus obolis, & uitiolaris herbæ succo pastillos facias, ex quibus unum per os frequẽter infundas. Certissima quoq; ad ipsorũ salutem potio prædicatur, si draganti unciam semis, mespili ɔ. sterracis ɔ tres, nucleos pini. hos purgatos ducentos decẽ infundis in uino optimo, ac diutissime, post ad magnitudinem nucis auellanæ cum apibus attritos et uini sextario resolutos dabis ad cornu, & faucibus digeres per dies continuos septem, quod etiã omnibus prodest cum fabæ magnitudine cum ouo dedisse.

Si animal sanguinem uomat. Caput .XIII.

SI uero sanguinem uomat, oportet genestæ succum cum uino atq; porri succo lixiuio oleoq; permixto faucibus infundere. Aliquando animalia sanguinẽ uomũt, qbus hac potiõe succurirtur: absynthiũ põticũ et spicã nardi æquis põderibus in cacabo nouo cũ aqua decoques, & dabis in potu.

Si percussa uena claudi non possit. Cap. XIIII.

SI sanguis interdum nimis per uenam cum percussa fuerit ut claudi nõ possit erũpat, remediũ est, stercus ipsius animalis supponere fluentibus uenis: Aut si perseuerauerit, urere cauterio subtiliter ne nerui lædãtur. floccum etiam competenti oleo tinctum uenæ admoueto: etiam assem lineum in uena qua sanguis profluit, ponis, & ligas, præsens est remedium.

De indignatione uesicæ. Caput .XV.

VEsicæ indignatio generatur ex plurimis causis. Quapropter urinæ difficultatẽ, immo præsens discrimẽ inportat. De qua ualitudine diligẽter tractari cõuenit, ut passioni competens medela succurrat: quæ his agnoscitur signis, mingere nõ poterit, omnia crura flectẽtur, dimittitur uenter ad terram. Et si difficulter mingit dysuria appellatur. Sed quando guttas per ueretrũ mittit cũ labore, strãguria dicitur. Quũ in totũ non potest mingere dysuria appellatur, & uicinus est morti. Propter quod extẽsiones & tubercula nascũtur in dorso, & præfocatio circa fauces ex dolore uentris. Cui hac ratione succurris: de pectore uenas pungis, & sanguinẽ quantum uidebitur detrahis, & sic accipitur lauamentũ. Præterea manũ tepidam cũ oleo in anũ mittis, et si qua stercora ĩueneris intus, quia inpedimentũ præstant, attrahis. Post cũ libra olei, salis triti plenũ acetabulũ misces, & calefactum inijcies in anũ, iumẽto in locis pronis posito, ut facilius ad interiora descendat, dulcedo enim sequitur ac solutio uẽtris, & dolor mitigatur. Quæ remedia si tarde subuenerint, manus & brachia perungito, & cũ magno sensu atq; cautela manus inijcito, et in partẽ dextrã et in partẽ sinistrã, et sic manũ plenã leuiter præmito, ut incipias in hac procedere, & sic liberabitur. Valde spinæ est cõtrariũ. Ex his causis passio ita descẽdit, si iumentũ in ope aut cursu magna pte duci cogatur, et urinæ facili spaciũ denegatur, et à uesicæ meatu

usq; ad

uſq; ad ueretrũ naſcitur tumor, & cũ dolore egeſtionis foramẽ anguſtatur. E diuerſo, ſi iumentũ exerceri ſolitũ, diebus plurimis ſteterit, indigeſtione naſcuntur ſpurcitiæ, & humores efferũtur uſq; ad ueſicã, cõpunctiones etiã et morſus urinali fiſtulæ præſtant, ex quo ſtranguria plerũq; cõtingit. Ex perfrictione & indignatione dyſuria ſolet uenire, cum nimio rigore meatus intumuerit. Et ideo calefactionibus diuerſis à frigore ſoluenda eſt iniuria celeriter. Interdum & indigeſtione hordei, & cum aquam frigidã auidiſsime biberint, dolores uentris animalia patiũtur, & propter uicinitatẽ commota ueſica ſtranguriam ſuſtinent. Aliquando & ſtercus pullinũ, & alia noxia in cibo ſumpta, cum inflationem fecerint, impediunt minctionem. Beſtiolæ etiam quæ appellãtur uulpeſtres, araniæ ſimiles, cum deuoratæ fuerint animal præfocant. Aqua quoq; cœno uel limo turbida ſi bibatur, meatus impedit minctionis. Vermes quoq; uel lumbrici in inteſtinis cum ex ulcere uenerũt, ueſicas lædunt, & dupliciter animalibus diſcrimen important. Quod his deprehenditur ſignis: animal quod tardius mingit latera ſibi ſcalpit uel terrã mordet, ſcias eum uermibus uel lũbricis extorqueri. Cui hac ratione ſuccurris: braſsicæ folia ſubtiliſsime cõtundis & cõmiſcis boni uini cotylas quatuor, et per ſiniſtrã narem infundis: laſer quoq; ſyriacũ & nitri puluerem cum uino decoquis et per os digeris, Inambulationibus et leni curſu exercebis in loco molli uel herbido, uel ad aquam leuiter abeuntẽ ad urinam inuitabis. Si ubi aliquod aliud animal minxerit, teneatur, facilius prouocatur. Quæ præmittuntur ut ueniatur ad curas: aqua enim calida diutiſsime lumbi fouebuntur & renes, tunc hauenam agreſtem ex uino dulciſsimo duabus cotylis decoquis, & per ſiniſtram narem infundis colatos humores: ficus præterea optimas decoques in aquæ cotylis quatuor, mixtoq; nitri puluere ſimiliter diffũdes. Alliũ quoq; cum uino decoctũ, & per ſiniſtrã narem infuſum producit urinas. Memineris ſtatim cum in paſsionẽ ceciderit, hordeũ eis ſubtrahendũ penitus & potus, herbas uirides uel farragines ad ſuſtentandum dandas. Sarmatarũ autem æquitatus ueteres plurimũ ualuerunt, uſus inuenit, ut animalia à collo uſq; ad pedes inuoluantur de ſagis, ſuppoſitisq; carbonibus uiuis, addito caſtoreo, ſuffumigentur, ut totum uentrem teſticulosq; eorum caſtorei fumus euaporet, & confeſtim detractis carbonibus cooperti deambulant, & mingunt. Allumen ſalſum, & ſale fricato admixtoque oleo,

& melle collyrium longum & tenue facito, & in ueretri ipsius foramine inserito, continuo prouocabitur. In ano panacis quantum digiti minoris extremitas est, dabis. Alij cepas acerrimas & leuiter contusas tres aut quinq; ponunt in anũ, & sic deambulare faciunt. Ad urinas inuentus est qui affirmat & ungulam equi ipsius radi & teri cum uini sextario, & per nares infundi ad celerem mixtionem. Si non tali ratione prodesset, betas & maluas decoques, & aquam earum calentem cum melle ad unũ sextariũ naribus infundes. Si tempus uirides denegat cibos, fœnum mellicrato aspersum præbebis; uel succum ptisanæ hordeaceæ cum mellicrato similiter dabis. Aliquanti rosmarinos decoquunt, & ex ea calida fouent. Alij cimices tritos in nares animalis mittunt, & aliam super naturam qua mingunt cõfricant. certißimum dicitur. Porros decoques, & succum eorum exprimes ad sextarium I. et cũ uini ueteris et hemina olei acetabulũ permisces, & per narem dextrã dabis, deambulãdo ducis. Vulgare et uerũ est remediũ, lutũ de uia ex lotio cuiuscũq; equi factum, uinoq; permixtum & colatum naribus infundas. Apij radices aut mellicrato decoctas præbebis, puluereműq; thuris ouumq; crudũ cum uino dulci permixta & calefacta supra renes & ilia inungens confouebis. Ex melle quoq; decocto & sale collyria longa & tenuia foramini immittuntur quo emanat urina. Musca uiua & loco ipsi immittitur, uel mica thuris apponitur, & de bitumine collo inseritur, ut prouocetur urina.

De fluxu uentris. Caput .XVI.

QVibus modis strictus uenter solui debet sæpe prædictum est, Nunc exponendum est quemadmodũ, si solutus, postea restringitur. Etenim hoc animalibus periculosum nimis est, nisi uelox medicina subuenerit, cuius neceßitas de experimẽto principali tenendũ est. † Clistere unciam ex uino austero dabis, caryotas tundis & gallas syriacas, & exinde datur potio salutaris. Talis quoq; subuenit cõpositio: ceræ uncias 2. lardi librã unã, piperis unciã semis, piculæ semiunciã diligẽtißime tundes, caßiæ unciã semis trita pariter conspergis, offas facies, solito more intinges in cera cũ remissa est. Sic quoq; digeres stercoris ouis libram, & in aceti et mulsæ sextario per cornu dabis, herba rubea restringes, si dederis in uino spongiam. Offam intinges in pice liquida, post cõbures, farinãq; eius cum uino austero defundes,

defundes, farinæ triticeæ heminas quatuor pariter cõmisces & digeres. Nitrum quoq; , si potest fieri, uirgineum diligntißime tritum & in puluerem redactum, cum aceti semiuncia diligentißime tritum dabis heminam. Puluis ex pumice datus cum uino in potu, mox medetur.

De uerrucis. Caput .XVII.

ALijs quoq; partibus corporis nascuntur aliquando uerrucæ, & uitium difformitatis important, hac ratione curandæ; lino subtili constringentur ipse uerrucæ, in causticum crudum imponitur & sponte decidunt. ferro etiã præciduntur, & de cauterio leuiter adusta sanantur.

De uitijs coxarum. Caput .XVIII.

MIsera fit coxa, cui de uenis femoris sanguis emittitur, & in uase diligenter excipitur, admiscetur etiam puluis sulphuris, nitri, baccarũ lauri, simul tritis, & contra pilos diutißime perfricatur, & per triduum sic permanere permittitur. Aqua etiã, in qua uerbenæ coctæ sunt tepida (datur indie) fomẽtabis: pedes quos sanos habet glante ferreo, uel si defuerit, spartea calceabis, cui lemniscos subijcis, et addita fasciola diligentissime colligabis, & suppositiciam facies parti illi quæ misera est, ut planas ungulas poßit ponere, incrisma etiam perunges in sole non minus quàm hora, contra incisuras quatuor foraminibus cautere pertunde, & pannos uel lemniscos ex aceto sub cute per foramina traice per triduum, post traumatico illinitos pãnos diebus nouem per eadem foramina traicies, uel calida uerbenatia utaris, et siclẽ niscos subijcias. Vndecim† quoq; lemniscos inducis et incretas locũ ut cutis ad pulpas adhæreat. Cũ cicatrices se clauserint, causticũ imponunt. Hac ratione emota uel læsa coxa sanabitur. Vel si coxa se læserit, uel à Mulomedicis dicitur filius læsisse, certior & facilior curatio inuenta docetur, & probata. Nã dudũ claudũ aĩal in sole ponũt, uino & oleo calefacto calefaciũt ipsum, hoc est, iuncturas coxæ diutißime confricant, donec sudẽt. Tunc animal capistro trahunt, & sensim currũt, alius lorũ uel funes tenet, lassus sequitur, & subito dum animal currit, recta ad se coxas ipse cum impetu trahit, si sonuerit, scias loco suo redisse, paululumq; cessabis, post sensim deambulando tentabis. Si ad locum suum redierit, retractos pedes ponit, & minus claudicat. Vlterius annimal non conuexabis, sed per triduum fomen-

tabis calida uerbenatia, post causticum induces. Quod si prima die iunctura componi non potest, secunda die simili ratione coxas sæpius trahis, donec reuertatur ad locum. Quicquid autem uexatum uel remotum fuerit uel ictu rotæ, aut quocunq; alio casu, in prioribus uel posterioribus partibus, uel articulis, uel genibus, hoc anacollima constringit & consolidat. Bulbos rufos triginta, cochleas uiuas triginta, anagallici libram I. plantaginis uiridis manũ plenam diligentißime contundis & misces, additis tribus ouis, cũ stuppa imponis, & colligas. laxata constringet, & tumefacta sedabit.

De laccis gambarum. Caput .XIX.

SI iumento laccæ enatæ fuerint in gambis, his agnoscitur signis: Dextra ac sinistra ad siſitudinẽ uesicæ inflabitur cutis. Curãdũ est aũt hac rõne qua flegma in genibus diximus oportere curari. Est & alia medicina. Lentes quæ supra aquã natãt colligis atq; cũtundis, additaq; ueteri axungia colligabis. Vitiũ exiccare prohibetur. Si gamba uel armus aliquo loco ex ictu aliquo tumere cœperit, cretã cimoliã & lubricã ex aceto acerrimo misce bis & oblinis.

De gamboso. Caput .XX.

SI gambosum factum fuerit aĩal, & recens paßio est, de tibia sanguinem emittito, lanã succidã circũligato. Caue ne fomentis aut cauterio tangas, utrũq; enim in tali curatione contrariũ est. Malagma cruda uteris, tertio die semper soluis & curas. Cũ uideris aĩal profecisse, causticũ inducis. Si quod iumentũ coxã fregerit, aut supragambã, scias nõ posse curari q̃a partes istæ ligaturas tenere non possunt.

De his quæ læduntur à rotis. Caput .XXI.

SI iumentum aut rotæ, aut axis ictu fuerit elisum, in recenti lanam succidam ex aceto & oleo colligabis per triduũ, post ficus duplices & nitrum pariter tritũ imponito, die tertio soluito ac renouato. Si nihil profecerit, malagma tetrapharmaci imponito per triduũ. Si & ipsa tardauerit, imponito malagmã quæ dicitur meliacinus, usq; dum sanetur.

De Syrmatico. i. quod coxã subito trahit. Ca. XXII.

s Yrmaticũ iumentũ his agnoscitur signis: Prodiẽs de equili, uel de loco ubi steterit, coxã trahit, & trãsuersum ungulã inflexis coronis terræ

superim

superimponēs ostendit, & syrmaticū (et ragidorū paleis quæ trahūtur) dicitur. Sed quāuis alienata horū, uel emota coxa uideatur, si super (temparieris pedes cessis) compellātur, continuo emēdabitur gressus, & sine claudicatiōe rectus incedet. Ex hac aūt ratione contingit, si cōmissurā uertibuli ex corruptione corporis, uel perfrictione natus humor intrauerit, tunc se defundit ad neruos, & eos reddit immobiles, & uelut alienatos. quæ hac ratiōe curātur: Sāguis ei de subgamba detrahitur copiosus, in quo admisces sal, sulphur, marinas cochleas, mannā thuris, fæclam, nitrū, baccas lauri, æquis pōderibus, cōtusa oīa atq; cribrata, uino quoq; ueteri et oleo miscebis cū sanguine ipsius: q̄ unctiōe præpata, post inflationē illinis. coxas calida in qua uerbenæ decoctæ sunt, interposito triduo, diutissime cōfouebis, post unctionē renouabis. Si ex hac re plenā nō recepit sanitatē, uulnus uris cauterio in ipso uertibulo. Similiter scyaticis fieri consueuit. Quæcunq; aūt de ozœnis, cæterisq; uitijs articulorū, uel de ungulis priorū pedū nunc dicta sunt, scias etiā in posterioribus debere seruari.

al's. si super ipsum cess.

De morbo alienato, ex quo infecta animalia moriūt. C. 23

ALienatum morbum authores uocauerunt, quoties hæc signa procedūt: Patentes oculos animal habet, nec sentit hoīs aduentū, qbus et labra, & ipsa orificia intumescunt quasi ab aliqua bestiola cōtacta. Quē morbū alij authores orabum nūcupauerūt. Est aūt nequissima passio. Primo q, pestifero transitu contagionē spargit in plurimos. Deinde q, impitos decipit specie sanitatis Nā refecta et bene curata animalia ex hac passiōe subito inflata moriūtur. Alienatus aūt uocatur q, aīalibus eripit sensus, Malleus, qd pestilētiæ internociuū contagiū facit. Plærūq; autē uiscera interius uermibus cōsumit Quorum morsu pertuso aqualiculo aīalia suffocata subito moriūtur. Sed si uelocior medicina succurrat hac ratiōe saluātur: de ceruice sanguinē detrahis, potionē cōponis huiusmodi: Gallici lib. unā, hysopi librā 1. abrotani librā semis, aristologiæ rotūdæ lib. semis, mānæ succari uncias 3. trixaginis uncias 3. Quæ omia cōtundito et cernito, ex aqua mulsa copiose decoques, et aīal diebus pluris potionabis ægrotū. sed qa plærūq; huius ægritudinis pestilētia trāsit in pximos, totū gregē si inciderit, ut aut singulas heminas singulis digeras pōtionare te cōuenit. frequētissimis etiā suffumigationibus, stagnare piter & curare, sicut in malleo superius constat expositum.

Quibus

Quibus usqueadeo mutanda sunt pascua, ut si fieri potest, in alias trãsmittenda sint regiones. Nam qua transeũt in † lanis & in ipso anhelitu inficiunt uniuersa. Velocius autem curabuntur, si separata fuerint atq; translata.

als † labore

De roborosis. Caput .XXIIII.

Roborosa paßio dicitur, quæ animal rigidum facit ad similitudinem ligni, cuius hæc sunt signa: Totum corpus astrictum, extensæ sunt nares, & aures frigidæ, immobilis ceruix, os constrictum, caput extensum, colligati armi uel crura, pedes etiam constricti ut nulla cõmissura flectatur, cuius caput si erigere uolueris, non poteris, oculi præcludũtur, spina præ rigida, & ideo difficile erigit caudam, ut eam flectere & mouere non poßit, dura ilia, astricti sunt renes, cubare penitus non potest. Cõtingit autem hæc paßio ex nimia perfrictione uel spasmo neruorum, uel tremore, unde contetanici dicti sunt. Plerunq; in hanc ualetudinem incidunt, qui cum ab igne castrati fuerint negliguntur, & inambulantes frigore læduntur. Quorum nerui recenti dolore & frigore compelluntur, & spasmum patiuntur, & obdurescunt in robur. E diuerso etiam altius quàm expedit in pedibus usta iumẽta, uel quocunq; alio loco contactis neruis patiuntur spasmum, & robur incurrunt. Ex nimia quoq; pruina, uel si in nimio frigore sudabunt, uel è calidis stabulis producãtur in frigus, fieri adsolent roborosi. Sed si à posteriore parte fuerint comprehensi, ut morbus desinat in lumbos, opisthotoni fiunt, calefactionibus tamen, unguentisq; curantur. Si quod uero robur à priori parte comprehenderit, ita ut os aperire non poßit, desperanda sunt. quia constrictis dentibus, fame perire coguntur. Quæ autem ex toto corpore æqualiter periclitantur, ita ut ex aliqua parte os ualeant aperire, tam diu unctionibus calidißimis perfricanda sunt, donec sudent, coopertaq; sagis copiosißime, loco calido statuuntur, ignisq; iuxta ea fieri consueuit sine fumo ut amplius sudẽt. Surculos quoq; laureos ualidiores in os eorum inter malas mittito, ut rodendo eos exagitent maxillas & calefiant. Fabas quoq; solidas cum baccis lauri mixtas ieiuno dabis. Aquam quoq; calidam offeres ad potandum. Ventrẽ ipsis cum mulsa calida, admixto castoreo, clystere purgabis: oleum quoq; optimum cũ succo ptisanæ mixtum per narem sinistram defundis. hordeũ emolitum cum furfuribus admixtum dabis ad substantiam, donec sanetur. Ali-

quanti

quanti dixerunt oportere eos aere candenti, in arẽna fluuiali uel martima
colligatos obrui, ita ut caput eorum extet & nares, & tam diu deteneri do-
nec ſudẽt. Sed ex ſupraſcripta cura ſæpe plures conſtat eſſe ſanatos. Quod
ſi ex hac re non profecerint, ures eius ceruicem dextera ſiniſtraq; decuſa-
tim, ſaccellationem ex furfuribus ſupra totum tergum calidum imponis per
triduum, & hac unctione quotidie uteris in ſole ſi caluerit, uel in calidiſ-
ſimo loco; Ceræ libram, affronitri libram, reſinæ terbẽtinæ ſelibrã, galbani
librã, caſtorei ſelibram, opopanacis libram, piperis unciã, medullæ ceruinæ
uncias duas, olei ueteris uncias duas, & ſemis, uini ueteris optimi quantum
opus fuerit admiſces & uteris. Præſens tamen experimento remedium eſt,
ſi picem liquidam cum oleo & uino ueteri decoquis, calẽtiq; medicamine iu-
mentum perungis. Ex qua unctione & auriculas cum oleo tepefacto opor-
tet infundi, ut ſanitas matura proueniat. Sed ut uenæ eorũ caleſiant intrin-
ſecus, & conceptum frigus exudet, neceſſaria potio eſt, quæ roboroſos, teta
nicos, & epiſtotonos ſalubriter curat, clabi † ſeminis uncias 2. cimini alexã † al's dauci
drini uncias duas, agallici, caſtorei, abrotani uncias ſingulas, trixaginis un-
cias duas, mannæ croci unciã unam, ſuccari unciam, hyſſopi unciam unã,
piperis albi ſemiunciam, quæ omnia diligenter tunſa atq; cribrata redigan-
tur in puluerem, ex quo bina cochlearia laßis & periculoſe ſe habentibus
cum ſucco ptiſanæ tepidæ propinãtur: forcioribus uero cum uini ueteris ca
lida hemina defundũtur in os, nunquã tamẽ ſine oleo propter leniendã potio
nis auſteritatem, & cannalem faucium mitigandum. Alij auctores eiuſmodi
paßionem hac dicunt ratione curandam: De temporibus ſanguinem detra-
hes, excipieſq; diligenter, iniecto nitri puluere, ſale, atq; caſtoreo, animalia
perfricari, & loco calido ſtatui oportere, atq; hanc offerri potionem: lac ca-
prinum, rutam, baccas lauri, piper album, oleum, et fabas ſolutas: hordeũq;
etiam datur ut agitet edẽdo maxillas, die tertio de cauda ſanguinem tollunt,
& renes calidis unctionibus fouent. Interdum etiam in balnea intromittunt
animalia, ut diligentius conualeſcant. Dant etiam quotidie potiones. fuſtes
quoq; uel de ſalice, uel de robore in os mittunt, ne maxillarũ uſus indormiat.
Si melius habere cœperit, poſt duodecim dies coopertũ exercebis ut ſudet.
Si iſta non ualuerint, uteris ſuperius declaratis. Plæriq; aſſeuerant, ficul-
neas frondes roboroſis oportere præberi, quæ naturaliter calent. Potionem

quoq; per os dandã: opopanacis uncias 2. ſtoracis uncias 3. gẽtianæ uncias 3. mãnæ ſuccari uncias 3. myrrhæ ſcrupulũ 1. piperis lõgi ſcrupulos 2. cum uino ueteri tepido, atq; ad cornu digerere. Hac etiã unctione ad curandũ robur uel expellẽdum frigus utuntur: Ceræ librã, reſinæ terbentinæ uncias 8. opopanacis uncias duas, medullæ ceruinæ uncias duas, ſtoracis uncias quatuor, baccarum lauri ſelibram, olei pini prout opus fuerit: quæ omnia in unum adiecta in aqua decoquunt, & perfricantes inungunt.

De hydropicis. Caput .XXV.

HYdrops nõ leuius animalia quã homines frequẽter infeſtat. In talibus namq; uitijs cũ digeſtio ciborũ plena non prouenit, humor noxius perniciẽ corporis, tumorẽq; cõſueuit inferre. Quã ualitudinẽ hæc ſigna demonſtrãt: Turget uenter & crura, teſticuli, ſcapulæ, latera et tergus inflãtur uſq; eo, ut nec ĩ capite eius apareãt uenæ. Cui cũ ſublinguã tetigeris ſubtuſsiet. Hunc ambulationibus breuibus opertũ grauioribus ſagis donec ſudet exercebis in ſole, et aduerſum pilos per totũ corpus poſt modũ cõfricabis. Cibũ daturus radices cũ folijs ſuis, quia & purgationẽ faciunt & uitio medentur: fœnũq; cõſperſum aqua nitroq; præbebis, die ac nocte maceratos lupinos in aqua, rurſumq; ſiccatos, præbebis in cibo. Radicẽ quoq; cucumeris ſyluatici uel folia, quæ uentrẽ moueant, eidẽ dabis ut purges. Quæ curatio ſi tardauerit ſanitatem, euocandus eſt humor. Quatuor itaq; digitis ab umbilico ad ueretrũ uerſus ſagitta pungis, & periconũ ipſum pungas, ſed caue ne inteſtina tangas, et an malia perimas, ſubijcis fiſtulã centimalẽ et patieris humorẽ currere quantũ æſtimaueris neceſſariũ, quẽ in uaſe excipies. Cum fiſtulam abſtuleris duo uel tria grana ſalis in plagã inſeris, ne claudatur. Inſuper & paſtillos imponis. Alia uel tertia die apoſpreſim quaſi facturus, denuo fiſtulã appones, humorẽ eijcies, donec partes totas exiccet. tunc uulnus curãdũ ſolẽniter, potiõesq; catharticas p o. dabis frequẽter. Interdiu uſq; dũ ſudet exercebis. Quãto fortius eſſe cœpit, tãto diligẽtius eſt curãdũ, et ſemper abſtinendũ à potu, ut tepidũ et modicũ ad ſuſtẽtationẽ bibat tantũ.

De ſarcoſtis. Caput .XXVI.

SArcoſtis quoq; talis eſt paſsio: Iumentũ cũ biberit inflatur & ſufflat. hac eum ratione curabis: cineris uel lixiuij ſextariũ unũ, ſeminis plãtaginis unneias s. cõteres & cum uino dabis & oleo celeriter, uſq; quo reſideat in-

ſtatio. Alij auctores aſſerunt ab umbilico duobus digitis cōtra pectus plagā fieri debere, & fiſtulā poni, & educi humorē uel aquā noxiā uſq; ad ſextarios tres, uel amplius ſi maior eſt tumor. Sed cautius eſt per partes ſæpe tollere, ne repētina exiccatio periculū faciat. Potionibus utēdum eſſe dicunt, quæ urinas moueāt, frequēter etiā cōfricandū eſſe ut ſudet, pro fœno gramen accipiet & pro hordeo ciceres infundi. Prodeſſe etiam dicunt ſi inter pigmentarios frequentißime deambulet animal: quia diuerſi odores latenter pulmonibus proſunt. Potionem etiam huiuſmodi dant: Petroſilinum & mala granata cōtundunt, et cum uino ueteri per os digerunt. Apium quoq; quantū† appetere uolueris offeres ad edendū. Aſparagi ſylueſtris radicis uncias 2. cū † al's apponere
uini ueteris ſextario decoquis, ut ad tertiā redeāt, et ad heminā p os digeres.

De tympaniticis. Caput XXVII.

TYmpaniticus quoq; hydropico ſimilis eſt, ſed alijs agnoſcitur ſignis; uenter quidē eius creſcit ut hydropici, & ceruix fit rigidior, ſed nec teſticuli, nec crura intumeſcūt. Cōuenit itaq; tympanitico calidū cinerem cū liquamine optimo in panno, uel linteolo umbilico uel uentri ſubponere, & faſcijs colligare, ſed à pluribus aīal tenendū eſt ne luctādo moueat ligaturas. Radicē panacis ſil. gallicū pariter cōteres, et cū oleo uinoq; tepefacto p cornu faucibus digeres. Preterea tymū ſylueſtrē & etargiū in uino decoques, et ſingulas heminas per triduū dabis. Tympaniticū hæc ſigna demōſtrāt: ciborū bibēdiq; faſtidiū, exiguus ſomnus aut nullus, ſi p nares mucos cœperint emittere deſperandū eſt, ſi mūdas nares habuerint hac ratiōe curabis: cremorē ptiſanæ et defruti binos cyathos p triduū dabis tepidos. Præterea hyſſopi uncias 4. alei uiridis manū plenā, palmas numero uiginti, fœnigreci cyathos ſex, aquam ciſterninam & uinum odoratum uetus pariter miſces, diligentißime decoques, & in potionem per triduum dabis.

De lienoſis. Caput .XXVIII.

LIenoſi ut manifeſtū eſt periculum, ita manifeſta ſunt ſigna. Nam oculi inuertuntur & ſuffuſi ſunt ſanguine, tardius ambulant, collum habent extēſum et fit deterius et rigidius. Quæ paßio principiū indicat roboroſi, quorū latera intumeſcūt, ſiue ceruicis media ſpina ad ſimilitudinē aluei fit cōcaua, aſtringūtur aliquādo maxillæ, quod uitiū cōſueuit inferri

ex nimia perfrictione, cũ animalis dorsum aut frigore, aut pluuia, aut grãdine cæditur, aut nubibus. Cuius ista curatio est: De cauda parum sanguinis demis. Nam si amplius tuleris infrigescet, & rigori additur rigor, admisces in eum merum, & oleum, & calefacies, & statim hac dorsum & ceruicem perunges, saccellum quoq; ex surfure calidum impones, ut totam spinã tenere poßit & lũbos, altera die extergebis diligenter & unctione eadẽ perfricabis, supra quam similiter cum furfure calentem saccellum imponis, hoc usurus unguento: medullæ ceruinæ libram unam, mannæ thuris uncias quatuor, depli uncias tres, castorei uncias tres, opopanacis uncias tres, resinæ frixæ uncias 3. apoximæ uncias 3. resinæ terbentinæ uncias 2. ceræ librã semis, olei laurini uncias 8. (sæpi caprini libram) olei glaucini sextariũ 1. ex (olei cyprini) his sicca quæ fuerint tundis & cribras, cætera super carbones soluis, quibus cretã admisces, & leuiter decoquis in uase nouo, uncturus cũ neceßitas postulauerit, reponis ac seruas. Hac quoq; potione intrinsecus curabis: absyntij unciam 1. aristologiæ uncias 3. betonicæ uncias 2. petrosilini unciã 1. et semis, trixagnis unciã 1. thuris masculi uncias 3. castorei uncias 2. mãnæ succari uncias 2. contundis piter et cernis, et ex aqua mulsa et oleo diffunde ꝑ fauces, absq; dubitatiõe curabis. Alij auctores asserũt sanguinẽ de brachiolis auferendũ, et aĩal abstinendũ ab hordeo, oleũ, nitrũ, marrubiũ, sanguinẽ de brachiolis æquis ponderibus tritũ cum absynthio pontico & uino austero per os dandũ, & cum biberit deãbulet, & spongijs calidis foueatur, & pressa manu diutius perfricetur. Si uentris permanserit tumor, pectus cauterijs inurendum est. Post quinq; dies ternos digitos subijcis hac atq; illac inurendum est iterum, obseruabis autem ne uenas forte comburas.

De implecticis. Caput .XXIX.

IMplecticus autem quia similem sustinet paßionem, perfricandus est unctione superius memorata, & si neceßitas postulauerit inurendus.

De phragmatico. Caput .XXX.

SI phragmaticum erit iumentũ, his agnoscitur signis: febricitabit, oculos introrsum reducet, aures tensas habebit & rigidas, terram pedibus tundet, quod hac ratione curabis: Sãguinem detrahas de matrice, adiunctoq; oleo & uino tepefacies, totumq; iumentum contra pilos diligentißime confricabis, loco tepido statues, & curasti.

De eo qui aquam timet. Caput .XXXI.

ALiquando iumenta aquas timent, quæ dicuntur, hydrophoba. Signa huius hæc sunt: uenas omnes habebit extensas, sudabit suffusis oculis, tremorem frendorem'que patietur, illidet se parietibus: ex qua paßione conuerti consueuit in rabiem. Cui hac ratione succurris: Sanguinem ei de femoribus detrahes, à cibarijs abstinebis, in loco sic clauso ut lumen uidere non poßit constitues, magno silentio aquam in situla uel alueo ita apponis ut non audiat sonitũ, manipulum rutæ deterito, et baccas lauri xv. olei rosati librã, aceti unciã i. commisceto, caput & nares diligentißime perunges, & sanabitur.

De Spasmo. Caput .XXXII.

SPasmum certũ est animalia sustinere. quæ neceßitas his declaratur indicijs: Subito concident, & articuli eorum extensi sunt, & toto corpore palpitant, aliquando etiam de ore spumam emittunt. Quibus escam dabis pusca nitroq; conspersam, cucumeris quoq; syluatici puluerem, & nitrũ tritum per septẽ dies in potione dabis ut purget. Sanguinis quoq; marinæ testudinis dimidiam cotylam, aceti tantundẽ, laseris aliquantulũ pariter misces, & suffundis in nares. Vtile dicitur terga eorum oleo & aceto & nitro frequentißime confricari.

De Epilepsia. Caput .XXXIII.

QVadam ratione lunari animalia sicut homines frequenter corruũt, & intermoriũtur. Quorum ista sunt signa: iacentia contremiscũt, saliuæ per os defluunt, desperata pro morituris (frequenter) consurgunt, & pabula appetunt. Cartilagnem naribus eorũ digito tentabis, quãto frigidiorem inueneris, tanto plus casurũ scias. Si minus frigida fuerit, rarius cadet. Cuius ista curatio est: De ceruice eius copiosum sanguinem tolles, post quintũ diem de temporibus, loco calido tenebrosoq; constitues, totũ corpus thermanticis confricabis unguentis, cerebrũ quoq; eius & auriculas pice liquida cũ oleo laurino admixto largius perunges, & mittes intrinsecus, caput etiam aluto & cerebellari cõmunies, potionẽ aũt catharticã dabis eiusmodi: Radicis uncias 2. panacis radicis unciã i. diagridij unciã i. cũ cucumeris syluestris uncia. quæ omnia bene trita cõmisces, cũ mellis sextario i. decoques,

Al's (repente)

ex quo cochleare plenum in aquæ calidæ sextariū, et olei drachmas 3. mittis & per os defundis. Caput quoq; eius sæpius curabis. Radicē dianariā, id est herbæ artemisiæ, in puluerē rediges, et p fistulā naribus insufflabis. Radicem quoq; laseris tunsam si naribus defuderis, eadē ratione proderit. Si aūt paßio perdurauerit, caput eius ures, ut apioso fieri consueuit.

De eo qui aquam reuomit. Caput .XXXIIII.

ANimalia sæpe aquam reuoment quam biberant. Quæ paßio ē nimia perfrictione descendit, cū stomachus paralysim ex frigore sustinuit. Sed hac ratione curantur. Sanguis de ceruice detrahitur, potiones thermanticæ propinantur, unctionibus calidißimis armi pectusq; confricantur, purgatur p nares caput, & si necessitas postulauerit, etiam sinapizantur.

De Sideratitio. Caput .XXXV.

SIderatitia iumenta dicuntur, cum uenas uacuas percusserit frigus, aut æstus, aut impleuerit cruditas, aut ieiuna bulimū fecerit. Redditur enim stupidum animal, & titubans ambulat. Quod mollibus cibarijs, lenibusq; potionibus curari oportebit, ita, laseris unciā 1. & heminā mulsæ, succumq; ptisanæ miscebis. Et si ex frigore causa est, cum uino & oleo tepido dabis. Si ex æstu, cum rosato præbebis. Si ex cruditate, abstinebis à cibo. Si de bulimo, ciceres offeres largiores.

De percusso à sole. Caput .XXXVI.

SOl quoq; canicularis ardentior, animalia pcutit in cerebro, quibus de temporibus sanguis emittitur, & simili ratione curantur. His aūt ostenditur signis, quia deiectum caput portare coguntur.

De Cruditate. Caput .XXXVII.

CRuditas iumentis generat ægritudinem, quæ hac ratione dinoscitur: modo in unā partē, modo in aliā ambulātes inclinant. Quorū ista est medicina: Sanguis eis de ceruice detrahitur, à potu et cibarijs abstinē-
al's (cōpellēte) tur. Si æstas est, refrigeratorias accipiāt potiones, nō parū natura cōpellitur.

De Bulimo. Caput .XXXVIII.

BVlimum animalia sustinent frequenter ex fame, frequenter ex laßitudine

dine. Cuius ista sunt signa: Anterius fugiunt, incertius effusus, tremebit. Quæ hac ratione curāda sunt. In primo omniū defricetur ex uino oleoq; tepefacto, cum † mūdis mollem partem uino infundis, & cū eodē confricabis. Si ilion fecerit, per cornu digeres & reparabitur. Quod si permanserit bulimus, similæ heminas cū sextario uini infundes, & per cornu digeres. Quod iter † agerit inciderit bulimus, ubi necessaria desunt, terram faucibus infundes, aut offas facies, & per os digeres.

De Anhelitu. Caput .XXXIX.

QVod si ex anhelitu inflationes cōtigerint, cuius causæ rationes reddi non possunt, puscam calidam cum spongia cerebro eius apponis & pectori, in aures eius oleū laurinū mittes, frigidissimo loco eū cōstitues, nares quoq; titillabis ut frequētius sternutet. quo facto, statī exhilaratur.

De æstu. Caput .XL.

SI æstuauerit animal & defectionem patietur, brassicæ folia cum apio cōtundes, & cū uini sextario permiscebis, & per narē sinistram infundis. Si uero fortius æstuauerit, petroselini, daucij, (silis) gallici, abrotani, spicæ nardi, sinoantis, æquis ponderibus tundūtur, & cū aqua mulsa data, æstū releuant. Quod si his ita membra defecerint ut cōcidant, quibusdā placet abstineri eos à potu, et sitiētes in aqua frigida una hora stare, et cōtinuo repari. Alij dixerūt hordeaceā farinā cū uino p cornu faucibus infundi. Plæriq; experti sunt triticeā farinā cū aqua frigida datā continuo profuisse. Vel certe tria oua cruda cū pulegio & pusca, oleoq; permixto faucibus infundunt. al's (similis)

De Paralytico. Caput .XLI.

PAralysim ad similitudinem hominum iumenta patiūtur, quæ his ostenditur signis: Ambulabit (pronus) in latere ad similitudinem cancri, ceruicē incuruabit ut solent habere quibus fractæ sunt, rectos pedes nō ponēt (sic ægri parietibus se illidūt) cibū et potū nō recusant. Hordeū aūt ipsius udū semper apparet. Hac ratiōe curabitur: Sanguis ei de temporibus pte cōtraria nō qua contractus est tollitur, unctionibus thermanticis pfricatur, ceruicesq; eius constringuntur usq; eo, ut cretellis ex lignis impositis constricta ceruice prauitas dirigatur. Loco autem calido stabulatur sicut roborosus. al's (prauus)

cui ipsæ potiones dantur. Si parum in totum ista medelarũ adiumenta profecerint, ceruices eorũ uruntur, non qua contractus est, sed ex parte contraria de cautere accipit palmas ab armo usq; ad ceruicẽ, auriculæ et in tẽpore uritur ad mensuram semißis. In alia autem parte temporis quasi stellam paruam cauterio facies, & in parte renum usq; ad mediam spinam uirgulas dabis solemniter, & curasti.

De intrinsecus rupto. Caput. XLII.

IVmenta nimio saltu, uel cursu aut ruina, cum aliquid ruperint, uulsant, quorum ista sunt signa: Stranguriam patientur, excreabunt etiam purulentum, & quoties uolutata fuerint non reuoluũtur, nec se excutiunt. Si recens ruptura fuerit, sanguinem magis excreabit quàm pus. Quæ curantur glutinosis & lenibus cibis. Talem etiam accipiũt frequentißime potionẽ: Thuris masculi unciã I. opij unciã I. heliotropij unciã, quod intybum agrestem uocamus, rutæ unciã I. quæ oĩa diligenter trita cũ uino austero quatuor mensuras adijcies, & per dies singulos dabis ad cornu, donec quæ intus rupta sunt glutinentur.

De Insania. Caput. XLIII.

SEd animal nonnunquam inuadit insania, ut præsepium frangat, seseq; morsu laceret, impetus etiam in homines faciat, auribus micat, oculis attentis & splendidis, & ex ore egerit spumam, quem caute ne medentem lædat, diligenterq; cõstringito. Sanguinẽ ei de ceruice & de cruribus trahito, rursumq; in tenebris contineto, donec appetat cibum. Cum cœperit ad patientiam reuocari, succum cicutæ uno acetabulo, & aquæ unã heminã admisces, & per os defundis. Post rutam conterito, & supra cerebrum ponito, caputq; lanata pelle constringito et curato, et cũ profecerit calide stabuletur. Talis quoq; potio equis subuenit rabiosis: baccas lauri nouem, & alei purgati grana uiginti & unũ, diligenter conteres, & cum uino ueteri candido p narem sinistram inijcies.

De Pletura ex hordeo. Cap. XLIIII.

SI animalia dum sudant hordeum comederint, uel ipsum hordeũ nouũ fuerit, quia uehemẽtius calet, uel copiosius quàm oportet ociosa pascuntur, absq; dubio indigestio & pletura comitabitur. Quæ paßio his agno

scitur

scitur signis: Sudabit, ligati erunt armi, ambulabit incertum: Sanguinem ei de ceruice detrahes, aceto oleoq; permixtis totum corpus diligentißime cõfricabis, leuibus ambulationibus exercendum est, & ab hordeo penitus abstinẽdum. Cui eiusmodi subuenit potio: braßicæ folia cõtundis, succumq; ex primis, & myrrhæ puluerem, & parum liquaminis, & uinum uetus optimum misces, quod per triduum per os defundes, ita digestio & sanitas consequetur. Aliquanti præcantatione tentant afferre remedia, quæ uanitas ab aniculis solis diligenda est: cum animalia sicut homines non inanibus uerbis, sed certa medendi arte curentur.

De passione pulmonis. Caput .XLV.

Pulmone ut integri præstant substantiam uitæ, ita uitiati periculum afferunt mortis, quorum dolor manifestis declaratur indicijs: stertet, tußiet grauiter, et excreabit purulentũ. Si ægritudo longior fuerit, de prioribus claudicat pedibus, grauem fœtorem naribus expellit, difficile se collocat, sed febriens præsepio incumbit, corruptum assellabit. Aliquando in corpore ipsius similia furunculis tubercula nascũtur. Quorum ægritudo difficilis est, sed hac potione curanda: thuris masculi uncias tres, hyssopi uncias 2. folij unciã 1. mannæ croci unciã 1. murræ uncias 2. diligẽter tundis et cribras, ex quo puluere unũ cochlear cum tribus ouis & aqua temperabis et diffundis per os. Si cibum non appetit, pro aqua lac caprinum miscebis, & addito mellis cochleario propinabis. Succum quoq; ptisanæ cum oleo rosatio, & puluerem superius comprehensum cũ ouis per os dabis ad cornu. Offas quoq; ex duobus sextarijs farinæ triticeæ, & uno sextario erui pollinis facies, quibus admiscebis ex suprascripto puluere quinq; cochlearia. Sed septenas offulas diebus singulis digeras, quas quotidie ad substãtiam dabis, donec cibos tentet appetere. Cui omnem escam propter fastidium uiridem oportet offerri, et contrario, lenticulam cum tritico uel hordeo torrefacto, cum palea dabis, ut quicquid ex diuersitate ciborũ uoluerit eligat. Lac tamẽ recens cotidie ei conuenit dare. Deambulet plurimum, ubi cœperit conualescere ad exercitium reuocandũ est. lac si defuerit, aquã in qua eruum prius lotum die ac nocte permãserit dabis in potu. In causa pulmonum de ceruice uel de palato his sanguis aufertur, quibus (nec) fastidium euenit, sed fortiora sunt corpora. Cineres quoq; ulmi loti & infusi aqua cum uino ueteri optimo

odorato heminas singulas misces et dabis. Quod si uehementius uexatū ægritudine, trāsiuit in morbū: Radicis lētisci drachmā, thuris uncias 2. murræ drachmā, succari semiunciā, cōtere diligēter, & cū uino suffunde. Sūt et ista remidia: Vua alba in os equi frequēter exprimatur, semen radicis datur in uino, amygdalæ frixæ cū aqua offeruntur. Sed est alia efficacior potio: Cardamomi uncias 2. caßiæ unciā, storacis unciā 1. quæ omnia si ualidior & sine febre erit cum uino, si febriens cum succo ptisanæ per os dabis.

De orthopnoico. i. plagio rigido. Cap. XLVI.

ORtholistophicum iumentū his agnoscitur signis: etiamsi trahatur ambulare detrectat, anhelat grauiter, frequēter suspirat, rūchos ducit, ilia suspendit, dū manducat tußit. Ex quo uitio difficile liberabitur, licet in longū protrahat uitā. Pulmo enim eorū contrahēdo se cōburit, unde & macies cū morte insequi consueuit. In recenti tamen hanc curā festinānter adhibebis: Sanguinē de pectore detrahes, & mero oleoq; pmixtū atq; calefactū punges. Lixiuiū quoq; cineris diligētißime cretū, cum oleo optimo temperabis, & per nares diebus quinq; cōtinuis eidē digeres. Potionē quoq; dabis postmodū: Sinapis alexandrini frixi, & sulphuris uiui, & murræ cardamomi species, æquis ponderibus contundis & cernis, et cū melle (optimo) de coquis. Ex quo medicamēto ad magnitudinem nucis cū uino nigro calido dilues, & quotidie per os potionabis. Alij uero myrrhæ uncias 2. sulphuris unciā 1. nitri semiunciā, picis liqdæ pusillū deterūt, additoq; melle et uino uetere odorato, candido, p nares sæpius infundūt. Curabis autē ne algeat, tempabis exercitatiōibus ut sudet: et nō solū in potiōe, sed etiā in fœno nitrū cū mellicrato aspersum semp accipiat.

al's (attico)

De Epistotono. Caput XLVII.

EPistotoni quoq; similis paßio declaratur. Orthotonicus qui totus est rigidus, Epistotonus cui in posterioribus partibus morbus insederit. Cuius ista sunt signa: Aures (rigidas) habebit, collū extēsum, oculos minores, tensa pellis in facie, labia grauia, ut oscitare et apire uix poßit, cibū potūq; fastidiet, cauda rigida, gressus incertus, mēbra distēsa, difficile progreditur, et frequēter in posteriorē ptē cōcidit, unde Epistotonus noīatur. Qđ genus paßionis hyeme curare difficile est, æstate aūt si diligentior fueris obtinebis.

al's (frigidas)

Que

Quæ paßio p æstatẽ his nascitur causis, si iumentũ ardẽtißio fuerit sole pcussum, uel si in itinere priore claudicãs pede, coactũ fuerit ambulare uel currere, & uehemẽtius sudauerit, et ex sudore uel armũ læserit, uel supra ipsum iacuerit ut armus indormiat. Hyeme aũt cũ de itinere uel de exercitatione uenerit, et cũ sudore steterit sub diuo in frigore, aut in loco (recenti) uel humecto aut marmorato, aut tessellato, uel si frigore maxillæ obdormierint, tũc ista ægritudo cõtrahitur. Cui hac ratione tentabis succurrere: Adipis porcinæ ueteris lib. 2. resinæ terbentinæ selib. piperis triti drachmã, ceræ librã, olei ueteris sextarios 2. pitter decoques, et calidißime totũ aĩal perũges. Multi cruum decoquũt, calentẽq; aquã capiti ipsius languẽtis imponũt. Alij in stercore ipsorũ calido obruũt ægrotãtes, ut lãguor exudet. Plæriq; colligatis iumẽtis cõmodũ credũt renes sole feruenti bene cooperiri. Hæc quoq; potio traditur salutaris: Piperis triti grana xx. cedri põdus denarij, nitri unciã 1. mixturæ lateris tyrrhenici globulũ ad magnitudinẽ fabæ, trita atq; permixta, addita liquaminis floris hemina, & uini ueteris summi sextariũ bis in die per os diges. Exptũ dicitur, sanguinẽ bubulinũ calidũ et fumantẽ, sed moderate p cornu faucibus infundis. Quod si forte defuerit, thuris cribrati & salis triti ternas uncias cũ uino optimo prodesse dixerũt. Calidis medicamentis aĩal expedit dum sanetur perungi. Adipis quoq; porcinæ recentis coctæ quantũ existimaueris cum oleo optimo & uino summo & melle commisces, & ad carbones semper decoques, ac per nares infundes. Malagma quoq; de calidis speciebus in carbonibus cum oleo cyprino uel communi, sed ueteri, abluitur, & perungitur. Post curam operitur sagis, & in sole calido exercetur à sessore, & repedens dum sudet. Post sabanis ualidioribus abstergetur, & denuo unctum operitur, pice quoq; liquida admixto oleo perungendum, nõ tamen nimia pix sit, ne corium lædat. Nõnulli iã ualidioribus de ceruice sanguinẽ detrahũt. Plæriq; in balneũ ducunt, calidißimis potionibus curãt, id est, lasare & cymino, aniso, oleo, baccis lauri, ex quibus quotidie aliquid cũ uino ministrant. Vnctionibus quoq; istis utuntur: Ceræ lib. resinæ uncias 4. opopanacis unc. 2. medullæ ceruinæ uncias 3. olei storacini uncias 3. olei laurin. unc. 4. quæ oĩa decoquũt, et in sole aut in loco calido perungũt. Alia quoq; unguẽti compositio talis est: Baccarũ lauri sextariũ 1. cymini sextarios 2 sulphuris uiui unc. 3. resinæ unc. 1. galbani unc. 3. olei sextar. 2. q̃ oĩa decoques et uteris.

De lethargico. Caput .XLVIII.

LEthargici quoq; iumenti ista sunt signa: Iacebit semper & dormiet, neq; cibum appetit neq; potum, cum excitatum fuerit continuo aggrauatur, & se proijcit, & macescit, & quancunq; ei dederis potionem tanquam dormiens uix suscipit: quem hac ratione curabis: Substernito in stabulo ubi stat, ut bibat ibi, cui caput fomentabis ex calida pulegio decocta, postmodũ perũges oleo cum adarce trito, ita ut caput eius et aures infundas, ea usurus potione: camomillam illyricam, (idem nos trace) & herbam artemisiam in aqua decoquis, ex qua quotidie ei binas cotylas propinabis. Cui & pedes priores frequenter fomentabis calida. Solet enim hæc paßio adstrictius ad rectum pedem contingere. Est quidem periculosa paßio atq; curatio: cuius ista sunt signa: Oculi eius lachrymabunt quasi lippiant, in præsepio dormitãs incumbit, à posterioribus ambulans nutat, & totum grauatur. Cui sanguinem detrahes de pede priori dextro, & de femore sinistro, ex quo eum perunges. Herbam artemisiam contundes, & cribratam dabis cum lixiuij sextario, & olei cyathis duobus, per triduum. quarta die intermittes. Quod si cibaria non appetit, (bolũ ex melle) & aqua tepida comedat, & aquam bibat. Si minus profecerit, lini semen cum aqua in olla decoques, & heminas singulas per dies singulos dabis ad cornu, addito melle quãtum sufficiat. Quæ potio etiã febricitantibus prodest. Lethargicũ animal frequenti exercitatione prohibendum constat à somno. Aßidua quoq; iniungenda est deambulatio si anteriores pedes eius miseris in fomentum. Nam furfures sale et aceto permisces, & calentes ungulis imponis. farinam quoq; triticeam cum tritis salibus & puscæ sextario uno, faucibus infundes, herbam artemisiam tunsam cum oleo & modico lixiuio dabis ad cornu, abstinebis ab hordeo, fabæ solidæ sextarium porrigis ut uiglet, donec duriores edomet cibos. De ceruice sanguinem ei detrahes. Depletum hac ratione curabis: Afronitri uncias tres, gallæ syriaticæ uncias duas, spicæ nardi uncias 2. radicis capparis uncias duas, tunsa & cribrata permisces, et terna cochlearia in sextario aquæ tepidæ dabis in potu. Nunquam frigidam nec nimium calidam, sed tepidam ad bibendum semper accipiat. Aßidue flagello excitandum aut uoce, ut uitium timore deponat.

al's (eruũ mellitum)

De morbo

De morbo Regio. Caput .XLIX.

SI quod iumentum morbum regium habuerit, his agnoscitur signis: utriq; oculi uirides sunt, & ceruicem inclinatam habebit, dextra parte & pede dextro (etiã sinistro) uidebitur claudicare. Cuius curatio est ista: loco tenebroso, ubi lumen uidere non poßit, clauditur, et operitur sagis ita, ne oculi eius aperiãtur in die, oleo et uino tepido ungetur atq; fricabitur, lapides molares nõ minus pondera quinq; in ignẽ imponuntur, animalis caput copulatur ad pedes, cum bene cãduerint, sub eius naribus apponuntur, perfusi oleo suffumigatur os, nares, & oculi, ut morbi uirus exudet. Quod per septem dies cõtinue est faciendum. Tali etiam ratione succurrimus: sanguine caprino et lacte ouillo, anagallico, costo, oleoq; pariter admixto potio conficitur, quæ per dies duodecim datur.

De bili, idest, coleribus. Caput .L.

SEd interdum biles, quæ coleræ appellantur uulgo, solent iumenta uexare. Quæ paßio his declaratur indicijs: cõmouetur ac uolutatur ut strophosus. Sanguinẽ de ceruice emittis: Daturus eiusmodi continuo potionem: herbæ trixaginis nigræ unciã semis, mannæ succari unciã unam, nitri uncias duas, altei uncias 2. uini optimi sextarium unum, conteres, ex aqua mulsa heminam unam per sinistram narem infundes.

De bili arida. Caput .LI.

QVod si aridam bilem habuerit, myrtum agrestem cum uino contritam per narem dextram deffundis, pro hordeo far triticeũ dabis. Potionem ipsam temperabis ex aqua.

De coli passione. Caput .LII.

COli paßio grauißimos cruciatus iumẽtis cõsueuit inferre, ita ut cardiaci aut strophosi esse credãtur, sed his agnoscitur signis; Cũ stat repente cõcidit ut arreptũ putes, si satis suspensum fuerit dolor subsequitur, & iacet nõnunquã: cum frigidã aquã acceperit tremit, sudat, anhelat. Cui hac ratione succurritur. Anisi pontici unciã 1. petrosilini unciã 1. feniculi seminis unciam, piperis nigri uncias 2. marrubij unciã 1. abrotani unciam 1. anethi uncias 3. libistici 3. 4. centaureæ minoris et maioris uncias 2. (cametris semiunciã) eupatoris 3. 4. gingiberis unciã semis, pulegij semiun-

ciā, rutæ unciā, apij unciā semis, pariter cōtūdes et cernes. tūc mellis optimi pōdera duo cocta et despumata cū oībus misces, ex quo medicamento ad magnitudinē nucis auellanæ cū aquæ tepidæ sextario dilues, et per os infundes, certißima medicina est. Qđ si dolor pseuerauerit, feniculi seminis cochlearia v. bene trita cū uino syncero sed cibario sextariū dabis. Prætereа (panis) aliquantulū et pellicula de uentre pulli siccata in furno et trita cū uino dabis.

als (piperis)

De uomica. Caput .LIII.

VOmicæ plærūq; animalibus nascūtur intrinsecus. Cuius paßionis signa sunt ista: cū accubuerit difficile surgit, os ei grauiter olebit, in cū bet in eo loco à quo uexabitur, tußiet, et purulētū excreabit interdū. thuris uncias 2. aristologiæ uncias 2. in uno cū uino tepefacto per nares diges. Item sulphuris uiui uncias 2. aristologiæ unciā semis similiter dabis, cibo autē maxime sustētandū est ut habeat corporis nutrimentū, et cū rupit uomicam cauterijs circa pectus aduris, ut facilius prouocatus humor emanet.

De coriagine. Caput LIIII.

PAßio quā græci ecedermiā uocant, latini coriaginē appellant. Cuius ista sunt signa; macescit, et sine febre nō erit, coriū illius adhærebit costis, spina fit durior, in dorso eius nōnunq̄ furunculi exire cōsueuerūt, magis etiā quā adsueuerat appetit cibos. Cuius ista curatio est; thymū & sales cum uino rubro cōteris, & tubera, si qua in eo sunt, cōfricas. Parabis etiā aliā unctionē: picē, cerā, resinā cabialē, & thuris pollinē ex oleo ueteri temperabis ac decoques, totū animal cōfricando diutißime perūges. Sed parum est unctione corio mederi, nisi potionibus & intrinseca curentur; piperis albi triginta grana, myrrhæ semiunciā, uini odorati ueteris cotylā, olei uiridis cyathū unū admiscebis & per os digeres. Itē fasciculos rutæ uiridis atq; purgatæ opopanacis & cotylā uini & olei uiridis cyathum admisces et dabis in potu. Quod uitium ex perfrictionis iniuria, aut ex coactione alicuius necessitatis descendit. Aliquanti suis nō uetulæ sed nouellæ sanguinē uino permixto ad cornu faucibus digerunt, ignorantes si plus sanguinis fuerit cōtinuo animal interire. Cautius est hac magis potione curare: cepas germanas et semen rutæ pariter admisces, & deteris, ex quo uncias tres, cum uini cotyla per dies singulos dabis, usurus curationibus quæ conueniunt roborosis.

De stomacho

De stomachico. Caput LV.

Syntaxin animalia patiuntur & homines: quæ ualitudo his declaratur indicijs: cotidie tenuãtur, et macie ossa eminẽt, multũ manducãtia esuriũt semp, quicqd inuenerit tentãt fame cogẽte corrodere, durũ stercus emittũt, trahũt longã ac miserabilẽ uitã, ut nec surgere ualeant. Sed iacẽtia fatigata, multumq; manducãtia fame moriũtur. Omnis enim esca quã sumpserint ad stercus, & omnis potus cõuertitur in urinam, nullus ex his succus, nullum alimentũ peruenit ad medullas. Propterea quod stomachus eorũ nimio rigore perstrictus, nec coquere poterit, nec epati aliquid propinare, in quo tota uirtus ad nutriendum corpus per dispensationem ciborum sanguis præparatur. Tabescit semper, iecurq; eius minuitur ad similitudinẽ arboris, quæ radicibus ex maiori parte præcisis, cum à paruulis aliquandiu sustentata portauerit frondes, celeriter exarescit. Quorum manifesto periculo hac ratione tentatur occurri. Inter principia facies unctionem, ceræ libras duas, resinæ terbentinæ libram, medullæ ceruinæ libram, axungiæ ueteris sine sale libram, propulegij selibram, irisillyricæ libram, samsuci libram, olei lauri ni quantum satis fuerit, decoques carbonibus lentis, & ad ceroti molliciem perlocabis, cui adhuc tepenti misces puluerem irisillyricæ & cretæ cimoleæ, donec infrigescat agitabis. Ex quo medicamento totum iumentum perunges, & multorum manibus confricabis, donec calefiat & sudet. Quod interposito triduo conuenit fieri, ita ut coopertũ animal sit, & cotidie paulatim exerceatur, ut digerat. Cui hæc præparabitur potio: abrotani uncias 4. santonici uncias 4. trixagnis uncias 4. camepiteos uncias 4. gentianæ uncias duas, murrhæ uncias 2. opopanacis uncias 2. eiusdẽ radicis, succari semiunciã, rutæ aliquãtulũ, oĩa bene tundis & cribras, ex quibus duo cochlearia in uino ueteri decocta cũ succo ptisanæ in qua (atro) decoctũ est, admiscebis, adiunges etiã erui pollinis cochlearia duo, quæ cũ p nouẽ dies continuos dederis, intermittis aliquãdiu ut uires colligat, et resumat, et per singulos (periodos) alternis curabis. Nec cessabis donec sanitas redeat. Diebus autem uacuis offas ex farina triticea in lacte conspersa ad substãtiam digeris, furfures quoq; triticeos & paleas dabis, hordeum non dederis nisi fortaßis infusum, denegabis etiam herbam uiridem donec reparare cœperit corpus.

als (acyo)

ala) hebdomadas)

De icterico

De Icterico. Caput .LVI.

ICterici ista sunt signa; Oculi uirides, de quibus profluet lippitudo, ad similitudinem fabæ indurescit corium, fit horridum pilis, insequitur fatigatio, ambulans genibus claudicabit. His sanabitur medelis: Panacis syriatici et apij seminis singulas libras contundito atq; cribrato, & cum mellis attici libra misceto, tūc aquæ, in qua lupini crudi fuerint decocti, sextario, ex medicamento superius descripto, quatuor cochlearia miscebis, & in potione dabis per dies v. Si tardius adiuuat, uini sextarios 3. in pultario nouo, canini stercoris albi uncias tres admisceto, & ponito sub diuo, ex qua potione quinque diebus per os digeres. Præterea aquam in qua ciceres decocti fuerint, & stercus caninum simili ratione præbebis.

De Stropho. Caput .LVII.

STrophi diuersæ causæ, & diuersæ sunt curæ. cuius ista sunt signa: Volutatur, patitur torsiones, ilia sibi respicit, stercus durum assellat, terram pedibus tundit dolore cogente, intermissis horis refrigeratione sentit & requiem. Hac potione curandū est; acori, anisi, opopanacis singulas libras pariter contundis & cernis, ex quo puluere duo cochlearia in uini ueteris sextario & olei pondo semis admisces, & tepidum per os dabis triduo. Si strophosus fuerit & non facit uentrem, caudā inter coxas suas mittet, & ad uentrem suum conuersus attendet. cui puluerem de semine rutæ syluaticæ cū uino per os dabis. Præterea cepas decem ueteres, ficus siccæ 9 8. nitri scrupulos 5. stercoris colūbini scrupulos 4. ex quibus addita urina collyria facies, & bina uel terna in anum immittes. Si uero fortius uenter induruit, conuenit adhibere clysterium, sed prius uentrem aqua calida perfouebis. Tunc succum (cantabricum) in quo fuerint bletæ maluæq; decoctæ, cum nitro & hemina olei, & columbini stercoris quatuor scrupulis, pronum constitues, & per anū inijcies iumento, ita ut post clysterem inambulet aliquantulū. Alij fimum leporis cum nouem cochlearibus mellis, & quindecim granis piperis addito caulium succo per os salubriter defundunt.

De dolore iecoris. Caput .LVIII.

IEcoris dolor solet infestare iumenta, cuius ista deprehēduntur indicia; Cibi fastidium, potus appetentia, uentris inflatio, macies. Cui primo cremo

rem pti-

ris ptisanæ sextariũ i. cũ olei rosatij tribus cyathis per os digeres. Si paßio permanet, alia potione curabitur. Apij seminis uncias 3. hyssopi uncias tres, abrotani unciã i. olei uiridis quantũ sufficit, uel succi paulominus. Si uiridẽ abnegat tempus, ex uino optimo ad tertias decoques, per aliquot dies potionẽ dabis. Similis quoq; huius paßionis est ratio. Sine febre enim animal nõ erit, nec facile cibũ conficiet, testiculus dexter tumebit et indurescet, cui ista subuenit medicina: fœnigræci cyathos quatuor mittis in aquæ fontanæ sextarios quatuor (.i. grana triginta) & decoques ad terciã partẽ. hemina per os data potione curabis. Nõnulli turis drachmas 2. tritas, cum uino quantum sufficit miscent, & inde totum corpus multorum perfricatur manibus, saccis cooperiunt ut sudet.

De inflatione uentris. Caput .LIX.

INflatio uentris interdũ iumenta (sine dolore) conturbat. Cuius paßionis ista sunt signa: testes eorũ sudabunt, alternis pedibus terrã tundunt, subito inde alterna parte se cõuertũt, caput ad ilia sua ponũt tanquã qui locũ doloris ostendãt, gemitus interdũ & tremor totius corporis insequitur. Hunc paulatim deambulare facies, manum unctam in anum mittes, & stercus extrahes. deinde sale & melle mistis in anum infundes, ut assellandi augeat uoluntatem. Si hyems fuerit, oleo & pice liquida lumbos & auriculas illius saturabis, hanc daturus potionem: Laurum uiridem uel baccas ipsius, piper & cyminum, petrosilini & feniculi semen, semen agrij & nitri, quæ pariter admixta, tunsa & cribrata cum uino, & oleo tepido, & calidæ aquæ paruula portione potionabis, & deambulare compellis moderate, donec dolor cesset.

De intestini uexatione. Caput .LX.

INtestini quoq; uexatio, quod colon uocatur, & inflationes et dolores cõsueuit inferre. Quæ his agnoscitur signis. Cum ambulare cœperit, prioribus pedibus transuaricat & dolores subglutit, & crebras deãbulationes & calores stabuli, si diligenter etiam operiatur diligere consueuit. Cui per nares suffundes laser & cyriacum in uino tepido solutum.

De tussi. Caput .LXI.

FRequẽter omni genere deforme uitium, eo q maximæ aĩali ũ parti accidit, tußis est

dit, tußis est, quæ interdum sponte desinit, interdum medicamentorum rõne curatur, interdũ insanabilis penitus inuenitur. Difficultas aũt curationis emergit, quia causæ ex quibus tußis euenerit, à medẽtibus nec discernũtur, nec intelliguntur interdum. Quam paßionẽ uniuersis authoribus euolutis, quanto crebrius accidit, tanto studiosius credimus exponendam.

De tussi quæ uenit si quid faucibus hæserit. Ca. LXII.

EXasperatio, aut iniuria faucium grauißimam commouet tußim, quoties aut puluis, aut arista, aut os, aut surculus, aut lapillus, aut aliquid inhæserit gutturi. Quæ res adeo periculosa est, ut nisi celeriter subueniatur, aĩalibus per impatientiã doloris insaniã generet. In sole igitur diligẽter inspicito, si quid hæserit euellito. Ex tepida etiã, addito nitri puluere, infusa spongia tergito. Deinde oleo rosatio tepido cũ lana obturato locũ qui indignationem sustinet. Post diẽ tertiũ lanam eijcies, eadẽ ex aqua calida fouebis & tale medicamentum imponis: succari ℈ 4. aluminis colati ℈ 1. ex tepido uino infundis, & sic exasperata sanabis.

De tussi ex perfrictione. Caput .LXIII.

EX perfrictione quoq; nascitur tußis. Cuius ista sunt signa: cum tußierit, caput deorsum mittit usq; ad terram, & cũ biberit, aqua ei per nares currit. Quam hac ratione curabis: Machinam ori inseres, manũ planam inijcies, cõperies in parte superiore quasi uesiculã, quam unguibus rumpis. Deinde tres pillulas bene cõtusa axungia mollißimas facies, quos in subtilißimo lomento, hoc est, farina fabacea, conuolues, & per os digeres. Deinde per triduũ (uenaculo) & sale perfricabis, & pastillos cum speciebus calidis & uino in potionibus dabis.

als (una duina uel brutillo)

De tussi à colibus. Caput .LXIIII.

TVßis à colibus si fuerit, his signis agnoscitur; coles iniuriæ pleni sunt ac tumebunt, dum bibunt continuo ruminant. Ouum in aceto acerrimo mutis, resolutaq; testa, ita ut integra membrana permaneat, pice liquida perunges, & faucibus digeres. Post alumen, axungiam, salem in uino cõteres, offas facies, & ex melle deijcies, ita ut aqua calida, & si facultas supp tit, cum euisco decocta aßidue fomentare non desinas. Hanc quoq; potionẽ

adijcies

adijcies: myrrhæ uncias 2. piperis albi semiunciam, nuclei pini purgati sextarium semis, uuæ passæ sextarium semis, mellis uncias tres, pastinacæ unciam unã, cariottæ uiridis selibrã, decoques pariter ex aqua, & addito uino tepido quinq; uel sex diebus potionare non desinas.

De tussi ab interioribus. Caput .LXV.

AB interioribus grauior & penè insanabilis tußis est, quæ hac ratiõe dinoscitur: nares iumenti præcludit, ut spiritum readere non poßit, tũc ilia ei inspicies, quæ si spißis pulsibus duxerit, scito esse tußim ex causa iecinoris, pulmonis, uel præcordiorum, uel (recentem) si lentis pulsibus ilia duxerit & uentrem, indicat tußim de interioribus, hoc est, de bis locis, in quibus intestina iumentorum ligantur, quorũ tensione & iniuria cõpellũtur tußire. Nã si cursu nimio uel latiore saltu cõuexata ilia fuerint hæc nascitur causa. Ex nimio quoq; æstu, uel intolerabili frigore interiora uitiantur, & faciunt tußicos. Vnde uulsi appellãtur. Siue igitur ex suprascriptis, siue ex alijs causis interioribus nata fuerint uulnera, etiãsi post sanitatẽ duxerint cicatrices, strictius tamen cõtrahendo se et asperitatẽ faciũt, & aßidua titillatiõe ppetuã excitãt tußim. Quæ causæ lenißimis medicamẽtis adiuuari uel suspẽdi aliquatenus possunt, p sanari omnino nõ poßũt. Hinc est quod in herba uiridi uel pascuis uulsorũ uitia celãtur. Sed omni tpe hæc cõpositio est salutaris: fœnigræci heminã, seminis lini heminã, traganti unciam 1. thuris masculi unciã 1 myrrhæ un. 1. succari, erui pollinis añ unciã 1. tunsa et cribrata in calida infusa permaneant, altera die ex aqua tepida singulas cotylas dabis ad cornu, cyatho olei rosati permixto, per plurimos dies. Ex qua cõpositione recens causa sanabitur, uetus sentiet leuamẽtum. Ad quæ uitia nunquam dederis austeriorem potionem, ne exasperet & decidat: sed leuem & simplicem, & refrigeratoriam. Cauendum etiam est ne in tali paßione unquam sanguinem detrahas. Plærunque tracanton ex oleo debere dari per biduum, Tertio dei decoctos raphanos atque contusos propinare cum uino, refrigeratorium pastillum addentes in æstate. Ad tußim diuersæ sunt potiones, quas proprie omnes inserere necessarium duximus, ut pro qualitate paßionũ, medentis arbitrio remedia cõmodentur: Farinæ fabæ frixæ sextarios 2. infundis in paßi sextarijs 3. et in mortario diutißime cõteres. piperis triti grana trigınta, sepi hircini libras 3. pariter admisces & omnia

tusa & cribrata per os ad cornu per triduũ dabis. Nõnulli uero duobus sextarijs, cõditi fabæ frixæ heminã ante triduũ fundũt, post deterũt diligenter, & æquatis partibus per triduũ digerunt. Alijs placet farinæ fabaceæ sextarium unũ, tribus sextarijs, uini ueteris infundere, additaq; olei optimi libra pariter deterere, ac dare per cornu. Si tußis ex ruptura uel uulsione prouenerit, anagallicum primo tundes, post herbam paritariam pro duabus partibus teneram admisces, adiunctaq; axungia ueteri conteres diligenter, & pastillos facies, quos impari numero & imparibus diebus cum resoluto butyro ac melle diffundes. Ad leuem tußim uiatoria sunt (expeditaq;) remedia, porros decoquere, & cum herba paretaria bene tonsa miscere, factisq; pastillis in ouo resoluto & oleo roseo, necnon & passo & melle conuoluere per triduum deijcere, succũ ipsius iuris in quo decocti sunt porri, insuper dare per cornu. Itẽ laser. i. opiũ syrenicũ ad magnitudinẽ fabæ, cũ uino ueteri deteres et p cornu dabis. Tußi et grauedini capitis medebitur oleum roseũ uel certe simplex & uiride cum aqua calida per narẽ dextrum per triduũ diffusum.

dts (experta)

De uulsis. Caput .LXVI.

VVlsis glutinare creditur, si dragãti uncias 2. pridie infundas in calida, fœni quoq; greci heminã, lini seminis heminã, separatim infundas, die postero in cacabo decoquas & pariter teras, post medullæ ceruinæ uncias 2. sepi hircini librã, radicis tracontiæ unciã 1. gentianæ unciã 1. centaureæ unciã 1. sepi taurini unciã 1. cõtundes, & illis quæ prius parata sunt addas: quæ oĩa in mortariũ mittes, & diutißime cõteres. Ad ultimũ paßi sextarios tres & aquã in qua fœnigrecũ uel semen lini fuerat infusum adijcies & decoques, ac per triduũ ad cornu dabis. Grauiter tußientes & uulsi hac potiõe recreãtur: De masculo pinguis porcinus acro decoqtur, donec omnis caro soluatur, abiectisq; oßibus uniuersis cũ iure quo deferbuerãt & tribus sextarijs (paßi) succidi: Deinde rursus in cacabũ mittis glutis taurini semiunciã, aceti acerrimi hemina dimidia cõiungitur et feruet ut quilon fiat, tragãti uncias 3. lini seminis et fœnigræci unciæ singulæ decoquũtur extrinsecus et terũtur: adiũges etiam medullæ ceruinæ et sepi hircini uncias 3. quæ ad ultimũ cũ omnia pariter calefacta fuerint & colata, facies potionẽ, ex qua per cornu dabis animalibus diebus septem, aut nouem curaturus, aut tepefactam digeras ut inspissentur, adiecto passo & aquæ illius copia in qua

dts (ptisanæ)

qua cocta sunt semina. Praeterea aliquãti caput agninum tam diu decoquũt, donec omnis cõpago soluatur, abiectisq; oßibus terunt, adiectoq; ad ius ipsius melle, diebus septẽ ad cornu digerunt. Quod si tußis ex faucibus ueniat, myrrhae uncias 3. cardamomi unciã 1. nuclei sextariũ, uuae passae sextariũ, deteres diligenter, additoq; melle agitando lentis carbonibus decoques, cum intepuerit, pastillos ad nucis magnitudinem facies, quos ternos cum butyro diebus quinq; uel septem digeres. Item si ex faucibus causa est, occisum pullum palpitantem aperies, & tollis eius uentriculum, quẽ cum suo stercore calentem & integrum in melle conuolues, & per cãnalẽ digeres. certißimũ ac uerum remedium est. Si exasperatio gutteris mouerit tußim, murrhae uncias 2. piperis uncias 2. seminis lini frixi & contusi sextarium, cardamomi semiunciam, uuae passae sextariũ, nuclei sextariũ, mellis pondo duo, diligenter trita cõmisces ac decoquis, pastillos ad nucis magnitudinẽ facies, ternos in die digeres.

De tussi quae generatᷣ ex humoris acerbitate. Ca. LXVII.

TVßi quae ex acerbitate humorum prouenit, tali ratione succurritur: In primis purgandum est corpus tußientis. Cucumerem itaq; syluaticum uel radices eius cum nitro Alexandrino conteres, & diunctoq; uino uetere per os dabis ad cornu. Quae potio cum laxauerit uentrem, post diẽ tertium squillae ualidioris ℈ quatuor contundes, & optimi laseris quantum fabae patitur magnitudo commisces, uiniq; odorati sextarium, & olei ueteris librã addis, & cum diligenter omnia cribraueris, triduo per os defundes ad cornu. Item alia. Istis quoq; suffimentis nõ minus quàm potiõibus adiuuabis: Sandarici uncias 3. asphalti uncias 3. allij & ceparum uncias 3. quae cum pariter trueris, in tres partes aequaliter diuides, & per triduum cooperto ori uel capiti subiectis carbonibus suffumiges, ut odor impleat nares. cuius tamẽ oculos prius ligabis ne medicamenti acerbitate laedantur. Herbae quoq; marrubij fasciculum quàm magnum uolueris deteres, et cum ouo & uino succido admisces, addita adipe ceruina, uel si defuerit, uerbenaceam cum cera resoluis, & cum tepida ad cornu digeris. Grauißimae subuenit tußi si pillulas cypreßi decoquas, & purges diligenter, addita axungia, & argallico, & folijs tenerioribus herbae paritariae, cõtundas in pila, et pastillos ad nucis magnitudinẽ facias, quos quotidie impares cum melle & oleo et uino passo, ouis intinctos deijcies. Si placet pro pillulis etiam folia cypreßi cõtusa miscere cum omnibus supra

bus suprascriptis poteris, picis liqdæ facere potionē, et dare p cornu. Ad oēs tusses talē dedere plæriq; potionē: draganti, myrrhæ, spicæ nardi añ unciā 1. detriuere sollerter, & cū duobus sextarijs paßi per triduum diffudere.

Ad tussim siccam, uel suspirium. Ca. LXVIII.

AD arteriam exasperatam, et ad spasmū: hyssopi librā, fœnigræci selibrā, seminis lini, tracanti, anagallici, rutæ uiridis singulas selibras, salis heminam dimidiam conteres, & usq; ad tertiam decoques cum passo, tußienti per triduū, uulso per nouem dies dabis. Alij petroselini macedonici unciam 1. semis, dauci unciam 1, myrrhæ, spicæ nardi, costi, tracanti, singlas uncias, prius in mulsa tepida diffusas, acori, pipis, succari añ unciā 1. guttæ armeniacæ uncias 2 caßiæ unciā 1. pariter deterunt, pastillos ex mulsa faciunt, post cū passo deijciunt tedianti. Ad tußim ueterē, & ad suspiriū, ul' anhelitū, & ad synanchen, Si mox dederis storacis rubeæ uncias 3. murrhæ troglodutis uncias 2. opopanacis unc. 2. irisillyricæ uncias 2. galbani unc. 2. resinæ terbentinæ uncias 3 herbæ simponiacæ unciā 1. pariter commisces & deteris, pastillos facies cū melle. Præterea axungiæ librā semis, caricas quindecim (pineam) combustā, et in puluerem redactam, liquaminis optimi heminam, mellis librā cum cauliculis excoctis, offas faciūt & cum passo digerūt. Aliquanti hederæ folia, itē populi albi folia, æquo pondere deterūt, et cū uino albo per nares defundunt. Alij rutæ folia cū melle deterūt,, et cū uino optimo p nares defundūt Alia. Cucumeris syluatici folia fœno miscēt, radicēq; ipsius contundūt, & cū lini semine & hordeo cōmixta offerunt. Experimēto probatū est tußim suspiriūq; sanare. Alia. Sulphur uiuū & rosmarinū cū melle et uino ueteri per sinistram narē digeris. Aliquanti panacis radicē detritam cū uini optimi hemina, et tribus cyathis olei, per cauernas naris sinistræ infundunt. Præterea rosmarini ℈ 4. myrrhæ scrupulos 2. cū uini ueteris sextario, olei hemina, per nares triduo defundūt, ita ut in die detur hemina. Aneti acetabulum, irisillyricæ acetabulū, rutæ scrupulū 1. olei heminā dimidiā per os digerūt. Suspirium quoq; ac tußim releuat, si radicis mori scrup. 1. herbæ heliotropij uncias 3. diligenter cōteras, & cū hemina uini candidi per os defundas. Recens quoq; tußis expimēto curationis sedatur. Lentis sextariū semis emolis, farinaq; mollißimā facies, ex qua singulas heminas cum singulis heminis aquæ per os per triduū digeres. Vetus aūt tußis aboleri creditur, si cyathis

al's (raueam)

cyathos tres ex succo porri cum hemina olei pluribus diebus per fauces defundis. Tußientes ac uulsi hac potione curãtur: panacis radicis uncias 2. sulphuris uiui unciã 1. thuris masculi uncias 2. myrrhæ triglodytis unciã 1. commixta in puluerem rediges, ex quo duo cochlearia cũ duobus ouis, addita uini ueteris hemina, diebus quinq; uel septẽ per os dabis. Expertũ dicitur, ulmi cinerem leuißimũ. i. fauillã aqua tepenti pmiscere, & olei boni æquã mẽsurã addere, iunctisq; tribus ouis, diebus quot uolueris dare per fauces.

Ad uomicam & tussim. Caput .LXIX.

Validißima contra tußim & uomicas compositio est: succi marrubij expreßi heminam, caricas siccas XXV. mellis attici uel cymini sextariũ semis, in olla noua ad mediũ decoques, post myrrhæ troglodytis uncias 2. dauci unciã 1. caßiæ fistulæ unciã semis, cinnami semiunc. thuris masculi unciã, aristologiæ uncias 2. opopanacis unciã, irisillyricæ unciã semis, radicis panacis unciã, uniuersa cõterito atq; cribrato, & supra medicamẽto in quo mel et ficus coxeris mittito, et studiose agitans feruere facito paulatim carbonibus lentis, post in pixidẽ plũbeam uel ligneã cõdito, ex qua bina cochlearia cũ hemina uini p os quotidie digeres. Vulsis uel tußiẽtibus prodest singulos sextarios lentis, fœnigræci, & lini seminis frigere separatim et puluerem facere, et de singulis speciebus singula cochlearia cũ succo anagallici, et succo plantaginis quantum uolueris addito uino per os dare.

Diuersæ potiones uulsorũ & tussientiũ. Cap. LXX.

Vt diuersæ causæ sunt, ita et difficiles curæ. Quapprer studiose quæ expimẽtis nostris uel aliorũ pbata cognouimus intimamus. Ad unũ itaq; aĩal talis potio præpatur: fabæ frixæ sextariũ sine sale cũ aqua decoqs quẽadmodũ hoĩbus cõsueuit apponi. præterea fœnigræci sextarium sepatim mittis in cacabũ, et cũ feruere cœpit primã aquã fundes, post addis aquæ sextar. v. caricas XX. liqritiæ unc. 2. tantũ ferueat donec 4. sextarij remaneãt, tũc fabã istã coctã, et fœnigræcũ, cũ caricis uel liqritia in mortario diligẽter deteris, addis insup butyri, sepi hircini ã unc. 2. ad calorẽ diligẽter resolutas. q̃ cũ oĩa miscueris, addito iure in quo fœnigr æ. decoxeris tepefacta p cornu plus q̃ singłas hemĩas diebus singłis faucibus digeris. q. si spißiorẽ uideris potionẽ, tantũ paßi addis ut poßit p cornu exire. Barbarorũ usus aduersus tußim inue

inuenit salutare remedium. Radicē herbæ, cui nomē est enula, quā cāpanam plæriq; appellant, colliges, in umbra siccabis, postea deteres, in puluerem rediges, ex quo terna maiora cochlearia in singulos sextarios uini ueteris pridie infundis, & cum bene agitaueris claudes, ne odor herbæ salutaris exhalet, per os triduo, uel quot uolueris diebus digeres. Item alia. Lentis alexandrinæ, fœnigræci, lini seminis heminas singulas decoquis, addisq; ei tragāti unciā semis, pridie in tepida infundis, & anagallici uncias 3. diligentißime resolutas, quæ cum omnia in mortario triueris, in cacabo nouo cū tribus aquæ sextarijs decoqs, exinde tertiā partē cum sextario paßi tepidū per os dabis triduo. continuo sanare creditur uulsos. Si iumentum ex uulneribus faucium tußis urgebit, irisillyricæ unciā 1. piperis nigri semiunciam, succari ℈. 1. myrrhæ troglitis semiunciā, thuris pollinis semiunciā, traganti prius infusi & triti unciā 1. oua quinq; cum paßi sextario cōmisces, & triduo per fauces digeris ad cornu. Post mel, butyrum, axungiā, salem & piculam cōmisces, offas facies, & in passo intinctas digeras. Si ab internis tußierit, succi ptisanæ heminā, defruti cyathū misces, & per triduū dabis. Si grauius tußierit animal, fabæ frixæ & coctæ sextariū, seui hircini uncias 3. allij capita tria pariter decoquis, & in mortario deteris, & cum passo dabis. Curat aūt uulsos & ruptos, fœnigræci sextariū 1. cum xx. caricis. fasciculo apij, & fasciculo rutæ in aqua ad mediū decoquis, ita ut postmodum traganti resoluti uncias tres, & anagallici contusi uncias 3. allij tres addātur, & oīa cōterantur, offulisq; ad nucis magnitudinē factis, ternæ, qnæ, septenæ p triduū digerūtur

De Scabie. Caput .LXXI.

Scabies iumentis deformē paßionē, et interdum periculum generat. Cōtagiosa nanq; est, et transit in plures. Cui nascenti medicamentis nō oportet occurrere, ne præclusa cute in uisceribus residens cōuertatur in morbum. Sed ut eruperit foras, primo purgatio uentris adhibetur, si puluerē ex radice cucumeris syluatici cum uino faucibus aīalis infundis, uel certe si radicem cōcisam copiose cum hordeo subministras. Quod cum ex ratione processerit, interposito triduo, aliquātulum sanguinis, si caput et collum scabies infestat, de ceruice detrahes. Si uero scapuli uel armi aut pectus in causa est, de brachiolis sanguis emittitur. Cum spinā, uel lumbos, aut coxas pabulis æstuans contagio peruaserit, de femorū uenis sanguis emittitur, Asphaltum,

sulphur

ſulphur uiuũ, picem liquidam in butyrum æquis põderibus pariter deteris, & in ſole diutißime cõfricans totũ iumenti corpus perungis, aceti acris ſextariũ, piculæ uncias 4. cedrinæ unc. 4. pariter decoquis, ſcabioſum aĩal ex lotio humano et calida permixta diligentißime perfricaturus, tunc penicillo in fuſte ligato medicamentũ inducis in ſole, aſphaltũ et ſulfur æqualiter conteris addita adipe porcina, & olei ueteris tantundẽ, quæ cũ decoxeris, perunges in ſole. Adipis librã, ſulphuris uiui uncias 2. bituminis unciã 1. olei ſelibrã, picis liquidæ cyathos 2. omnia conteris & decoquis, & perungis ſicut ſupra ſcriptum eſt. Lotij ueteris humani fecis ℈ 4. ſtercoris ouilli ſelibrã, olei heminam, ſulphuris uiui uncias 3. picis liquidæ cyathos 3. oĩa contere & decoque & in ſole calido animal ſemel in die perunge. Bituminis pondo duo, ſulphuris uiui ſelibrã, ceræ librã, mãnæ thuris ſelibrã cõmiſces in oleo in quo prius faſciculus aricuſæ decoctus eſt, & perungis in ſole. Alia. ſi minus habeat integras uires, Ranas in aqua decoquis, unctamq; earũ colligis, & cum polline lenticulæ, adipe et oleo permiſces, tepefacto perungis. Itẽ alia. cucumeris ſyluatici radices lauas & tundis in cacabo nouo cum oleo quãtum ſufficit decoquis et uteris. Sulphur quoq; cũ uino decoctũ ſimiliter iuuat. Si uetuſtate ſcabies occalluit, prius obradenda ferro uel teſtis ad uiuũ eſt, inſuper humano lotio cũ aqua marina uel ſalſa mixto confricandum eſt, poſt ſulphuris, bituminis, picis liquidæ, axungiæ ueteris, ſepi caprini, ceræ, aluminis ſpißi ſingulas libras contũdis, miſces, & decoquis, & ſic aĩal perungis in ſole. Folia de rodedafnes cum oleo uetere decoques, addita pice liquida, & aceto, et cera, certum eſt de experimento remedium. Memineris tamen in omni unctione, contra pilum iumentum in ſole diutißime confricandum.

Si animal fœno malo lædatur. Caput .LXXII.

VIciatum aliquoties uel modicum fœnũ ad ſimilitudinem ueneni aĩalibus nocet, quorum iſta ſunt ſigna: Oculos habebunt uagos & ſemp micantes, ipſe gradus eorũ erit incertus. His de matrice auferendus eſt ſanguis, de brachiolis flebotomandi ſunt, & potionandi ita, Caricis in uino odorato decoctis, rurſum detritis, abſtinendi ab hordeo & fœno. dandæ etiam duriticiæ potiones.

Si hordeo malo lædatur. Caput .LXXIII.

SImili obſeruatione curãtur, quæ nimio hordeo aut malo læduntur. Sed

hæc etiam in aqua frigida aduersus torrentem diutißime detinentur. Vtrique remedium est, pelliculam de uentre pulli siccatã fumo deterere, additisq; octo scrupulis piperis, & quatuor cochlearibus mellis, & uncia pollinis ex thure, cum sextario uini ueteris tepefacto per os dare.

Ad Fascinum. Caput .LXXIIII.

FAscinatum animal triste est, grauatur incessu, macescit, & nisi subuene ris incidet in morbum. Bituminis igitur & sulphuris parũ cũ granis lauri ex aqua defundis p nares. Præterea coriandrũ uel semẽ ipsius cũ sulphure & teda carbonibus circũferes, ex aqua feruenti animal consperges suffumigabis. Vniuersis quadrupedibus remediũ præstat ista suffumigatio, curat atq; morbis resistit.

Remedium contra omnes morbos. Ca. LXXV.

ADuersus uniuersas infirmitates & morbos equorũ uel boũ, ubi pri mũ cœperint ægrotare potio ista succurrit: Radix scyllæ, radices po puli, quæ græce appellatur rhamnos (nã est fuscior & nubellula) & sales cõmunes quãtũ sufficit mittes in aquã, eãq; aĩalibus usq; ad sanitatẽ dabis in potu. Quod si desperatas ualetudines præoccupare uolueris, ne unq̃ accidãt aĩalibus tuis, incipiẽte uere hãc illis præparabis potionem, & per xiiij dies continuos dabis in potu.

Si aĩal læditur cũ accipit potionẽ. Cap. LXXVI.

(calent) OStendendũ aũt est potiões ipsas oportere curatione defundi. Siqdem frequẽter euenit, ut dũ aĩalia potionãtur tußiant (sudẽt) grauiter, et tremorẽ mosculorũ oĩm patiantur, follientes, & submisso capite se sustinere uix possunt. Qđ accidit si quando per imperitiã artis dantis, potio in arterias & spirituales partes pulmonis resilierit. unde fit & piculũ præsens. Quare obseruandũ est ne tußienti iumẽto et pendenti adijcias potionẽ, sed statim eã soluas, paululũq; deambulet, & magis ei alia potione subuenias: aquæ tepidæ oleũ rosatũ cõmisces & agitas, & per os sæpius dabis. Pusca quoq; puleiata nares eius fouebis, & emendabitur culpa. Obseruandũ quoque est, ut subtracto hordeo, & negato potu digerit animal potiones.

Si aĩal mordeatur à uenenatis bestiolis. Ca. LXXVII.

Plærunque

PLærunq; à nociuis aïalibus .i. à colubris, scorpijs, sphalangijs, & muribus cæcis aïalia feriuntur, & in periculũ ueniunt. Cuius ista sunt signa: fastidium ciborũ, pedes trahuntur, & cũ producuntur succũbunt ad singulos gressus, per nares defluet sanies, grauedo nascitur capitis, ita ut deijciatur ad terrã, ad surgendum uel incedendũ deficiũt corporis uires. Generaliter curatio ista succurrit: Locus qui percussus est ante oïa fumigandus est succensis testis ouorũ gallinæ, quæ prius infundes in aceto, addito etiã cornu ceruino uel galbano. Post fomentũ loca ipsa scarificabis, & sanguinẽ ex his emittis, Vel certe candenti ferro comburis loca uenenata quæ pestis attigit. Obseruare aũt debes, ne aut supra articulos aut neruosis in locis in quacunq; paßione unquam cauterium imponas. Adustis enim neruis uel articulis, perpetua debilitas consequetur. Sed diligenter considera, ut aut superius aut inferius pusillum quàm nerui aut articuli sunt, cũ neceßitas fuerit, appo nas cauteria. Animal aũt quod uenenata bestiola tetigerit expedit ut sudet et calidis coopertorijs inuolutũ deambulet, & farinã hordeaceã in cibo sumat, additis frondibus fraxineis & uitibus albis. (credo) In plaga aũt mel atticum uel cyminũ in uino ueteri mixtum calefactũ oportet imponi. Nõnulli stercus suillum recens & mel atticũ cum uino miscent, et calefactum quasi cataplasma inducunt, addentes urinam humanam.

Si bustrepem aïal comederit in fœno. Ca. LXXVIII.

EQuus si bustrepẽ comederit in fœno uel in pabulo, hæc signa statim sequuntur; Venter ei inflatur, à cibis resilit, & stercora minutatim et frequenter reddit: qui statim sternendus est, et cogendus ad cursum. Post ei uena tangenda est de palato leuiter, ut sanguinẽ suũ defluentẽ transglutiat, aßidue deambulet, triticum cum passo infusum & porros adferes ad cibandum. Vinum autem tepefactum cum uua passa diligenter contritum ad cornu dabis eidem in potu.

Si uipera animal percusserit. Cap. LXXIX.

VIpera si momorderit iumentum, ex morsu eius pus con ueuit exire. Nam si prægnans erit, totum rũpitur corpus. Ad morsum tamen uiperæ, uel sphalãgij, aut muris aranei, cõe remediũ est, terrã formicarum cũ uino miscere et dare per fauces: Vel certe de ipsa terra frequẽtißime

uuluã cõfricare. Ad quas causas etiã terra talparũ creduntur posse prodesse. Quod si in itinere aut in locis ubi desit copia fumẽtorũ necessitas ipsa contingit, piperis grana xxx cum sextario uini ueteris tepefacto faucibus digeres, & herbam thymũ tritam cum uino si dederis prodesse creditur. Morsus uiperæ uel cuiuscunq; serpẽtis ostenditur, si humor putidus de plaga incipit currere. Præsens remedium est, si hedum uel gallum uel agnum in recenti occideris, & calentes pulmones eius cum sanguine, uel corde, uel iecore uulneri apposueris, diligenterq; constrinxeris ut omne uirus educat. daturus continuo potionem: acori pontici semiunciam tritã cum uini ueteris sextario, salis triti heminã pariter misces, & tepefactum faucibus digeris. Si perseuerat tumor, uitem albam syluestrem copiose comburito, et ex cineribus eius lixiuiũ facito, & in potionem triduo ad unum sextariũ dato. Cinerem quoq; ipsum cũ aceto in modũ cataplasmatis uulneri imponito. Si nihil profecerit, cauterijs urito, usta solenniter curato. Farinam quoq; hordeaceam cũ uino & sale, oleoq; decoctam in cicatricem oportet imponi.

Si araneum comederit. Caput .LXXX.

IVmentum si in pabulo araneum comederit, hæc erunt signa: Totum corpus tumebit, sed circa auriculas, & oculos, & nares inflatio cũ indignatione maior apparet, cui hac ratiõe subuenis: De palato sanguinem tollas, eumq; exceptũ cũ sextario aceti & hemina salis miscebis, et circa plagã uel loca tumentia punges, diligẽterq; operies ut sudet. hac rõne sanabitur.

Si sphalangius percusserit. Caput .LXXXI.

SI sphalangius iumentum percusserit, his apparebit indicijs: Stat ei uetrum præ dolore, & uidebis uelle mingere, cui ista ratiõe subuenies: piperis unciam I. piretri unciam, uuæ syluaticæ unciam, terito, & cum uino ueteri per fauces dato.

De mure araneo. Caput .LXXXII.

MVs araneus pestis uenenata, & tam equis quàm bobus noxia, atq; ideo cum captus fuerit mersus necabitur in oleo, ibiq; in putredinẽ uertitur, ex quo medicamento cum animal mordetur, plaga linitur, & curatur animal. Vel si inuentus non fuerit, cyminum tritũ cum pice liquida.

quida axungiaq; miscetur, ad spißitudinē malagmatis coquitur, impositūq; à periculo liberat & sanat. Quod si in suppurationē fuerit plaga conuersa, lamina ferrea candenti aperiēda est, & quicquid uitiosum est inurendū, atq; ita pice liquida uel oleo curādum. Ne aūt mus araneus aīal mordeat, ipsum animal uiuū de creta circundabitur, quæ cum indurauerit, suspēditur in collum, & non contingetur à morsu certißimum est. Aduersus morsum comprobatur, allium tritum cum nitro, & si nitrū defuerit, cum sale et cymino permiscere, atq; ex eo puluere loca, quæ morsu contacta sunt, cōfricare. Qđ si eruperint uulnera uenenata, hordeum combustū in puluerem rediges, & diluto aceto uulneri inspergis, & hac ratione sola curabis. daturus potionē, pollinem tritici, hordeū, cedriam, & uini sextariū per fauces digeres. Quod si prægnans mus araneus fuerit qui percusserit, his agnoscitur signis: Pustulæ per totum corpus exeunt, sed simili, ut supra scriptū est, ratione curabitur.

Ad ictum scorpionis. Caput. LXXXIII.

SCorpius si iumentum percusserit, his agnoscitur signis: Genua cotrahuntur, claudicat, non manducat, de naribus fluent pituitæ uirides, ut accumbit uix resurget. Simili ratione curatur sicut serpētis ac uiperæ morsus: stercus tamen asininū uelocius in plagam oportet imponi.

De morsu canis rabidi. Cap. LXXXIIII.

CAnis rabiosi morsus & iumentis, & hominibus exitium inferre consueuit, usq; eo ut ipsi qui contacti fuerint hydrophobos faciat, & conuertat in rabiem: qui hac ratione curatur: Locus qui morsus est, ferreis, uel quod utilius est, cuprinis cauterijs uritur, in loco tenebroso eum cōstituito. Sic etiam eum adligabis in tenebris ne quicquam uideat. Quod si canē ipsum occidere poteris, iecur eius decoctum dabis ad manducandum, uel detritum faucibus digeres. Fœni quoq; flores combures, & cum axūgia ueteri deteres, & ad morsum appones, salutare remedium est. Sed specialiter prodest, si radicē cynorhodon, id est, herbæ quæ appellatur rosa canina effoderis, & lotam prius atq; cōtusam diligenter, siue homini siue animali, quod rabiosus canis momorderit, in plaga apposueris, contritamq; cum uino ueteri propinaueris quotidie ad bibēdum. Hac enim sola ratione nec hydrophobus fiet, & imminens crimen euadet. Canis rabidi morsibus subuenit, si tres oni

tri, iudaici bituminis scrupulum unũ tritum cum hemina uini ueteris tepentis triduo per os digeras. Samsuci quoq; grana uel succũ de folijs aut de cortice exprimes, & cum uino ueteri dabis in potu. Sed tunc efficax est hæc potio, si de eo samsuco dederis, quæ nõ in terra, sed in alia arbore fuerit innata.

Si stercus gallinæ animal comederit. Ca. LXXXV.

SI fimum gallinarum animal in hordeo comederit, uel fœno sumpserit, quasi à uenenatis bestijs percussum cruciatur continuo, internorum dolor & inflatio subsequitur, ad similitudinem quoq; strophi et uolutatio ac tussis asperrima. Aduersus quã necessitatem, apij seminis deteris uncias 2. & cum uini ueteris sextario, & hemina mellis temperas, & per os defundis, & tam diu deambulare cõpelles, donec potio uentrem moueat. Quod si nimius dolor etiam obroboratio fuerit subsecuta, baccarũ lauri librã, nitri selibram, aceti sextarios duos, olei sextariũ, diligenter trita permisces, & ad focum calefacies, & in loco calido per triduum unges, & contra pilum diligenter fricabis, certissimum daturus ex sudore remedium. Aduersus huiusmodi casum physicum remedium experimenta docuerunt; Pullum si occideris uel gallinam, uentremq; eius crudum & adhuc calentem cum stercore suo equo uel mulo inuolutum melle digerere per fauces, optimum creditur. Tres pillulas gipsi cum uino ueteri deterere, & tepidum per os dare, eadem optime sanare firmatur. Lixiuium quoq; de arbore ulmi, uel cuiuscũq; generis ligni cinerem, dummodo bene cretum, cum oleo miscere, ac liquidum & tepidũ defundere per fauces, physicum & salutare laudatur.

FINIS LIBRI TERTII.

VEGETII RENATI ASTIS VETERINARIAE LIBER QVARTVS.

DE NVMERO ET POSITIONE ossium. Caput primum.

IVMENTVM IGITVR HABET in capite ossa duo, à fronte usq; ad nares alia duo, maxillaria inferiora duo, dentes quadraginta. i. molares xxiiij. caninos iiij. rapaces xij. In ceruice autem sunt spondili vij. spatulæ renũ sunt octo. à renibus usq; ad anum septem, muscarium habet commissuras duodecim. In armis prioribus sunt ragulæ duæ. Ab armis usque ad brachiola duo. A' brachiolis usq; ad genua duo. In genibus parastaticæ duæ, à tibia usque ad articulos duo, bases quæ appellantur numero duæ, usq; ad pumices ungulæ ossa minuta sedecim, in pectore unum, Costæ tamen in interioribus triginta sex. Item à posterioribus à (cumulari) usq; ad molaria duo, à molaribus usque ad uertebras duo, costales duo. Ab acrocolefio usque ad gambam duo, à gamba usq; ad cirros tibiales duo, minuta usque ad ungulas sedecim. Et sunt ossa omnia centum septuaginta. a'l's (columellari)

De numero & qualitate membrorum. Ca. II.

NVnc mensuras numerũq; membrorũ oportet exponi. In palato gradus sunt xij. longitudo linguæ habet pedem semis, labrũ superius habet uncias sex, inferius uncias quinq;, maxillæ singulæ uncias denas, à cirro frontis ad nares habet pedẽ, auriculæ singulæ cõtinent uncias senas. In oculis aũt singulis unciæ quaternæ. à cirro ubi desinit ceruix usq; ad mercurium continẽtur calculi octo, Spina continet subterspatulas triginta duas, à commissura renũ (quod cumulare dicitur) usq; ad imũ muscariũ cõmissuræ sunt xij. Sagulæ longicia uncias xij. ab armis usq; ad brachiolũ uncias vi. à

brachiolis

brachiolis usq; ad genua longitudo cõtinet pedem. Ab articulis usq; ad ungulas uncias 4. In longitudinem uel prolixitatem pedes sex. Hæc eumetria equi conuenit staturæ honestæ ac mediæ. Cæterum non dubitatur in buricis minora ista, & in primæ formæ equis esse maiora.

De numero & qualitate neruorum. Cap. III.

NEruorum quoq; numerus, qualitas, ac mensura pandenda est. A' medijs naribus per caput, ceruicem, ac mediam spinam, usq; ad imum muscarium descendit filum duplex, quod continet pedes duodecim. Duo nerui in ceruice palmarij continent pedes quatuor. Ab armis usq; ad geniculũ nerui duo. à geniculo usq; ad basim uerui quatuor. In prioribus sunt nerui decem, in posterioribus decẽ. A' renibus usque ad testes nerui quatuor. fiunt in se omnes nerui trigintaquatuor.

De qualitate uenarum. Caput. IIII.

COnsequenter uenarum quoq; indicandus est numerus. In palato uenæ sunt duæ, suboculares duæ, in pectore duæ, de brachiolis duæ, de subcirris quatuor, de talis duæ, de coronis quatuor, de feminibus quatuor, de femoribus uero duæ, de subgambis duæ, de muscario una, uenæ matricis in ceruicibus duæ. fiunt pariter uenæ xxix.

De indicijs & ætate equorum. Cap. V.

AEtatem iumentorum ex dentibus alijsq; signis oportet agnosci, ne uel amentis imperitiæ subeamus incõmodum, uel curantes ægrotantis ignoremus ætatem. Quia sicut hominibis, ita & equis, aliud conuenit, cum iumenta sunt feruida, aliud cum senectute iam frigida. Manifestum est autem notas corporis cum ætate mutari. Pullis enim bimis & sex mensiũ medij dentes superiores cadunt, quos lactantes uocant. Cum aũt quartũ annum agere cœperint, decidentibus his qui canini appellãtur, alios supponẽt. Deinde intra sextum annũ molares cadunt. Sexto anno quos primo mutauit exæquat. Septimo omnes explentur æqualiter, & ex eo cauatos habere incipiunt dẽtes, nec postea quot annorum sint scire ad fidẽ nullus potest, nisi signis alijs, quæ usus edocuit. Decimo nanq; anno tempora cauari incipiũt, & supercilia nonnunquã canescere. Duodecimo anno nigredo in medietate dentium

dentium apparet. Plæriq; adserunt, domitis et freno assuetis animalibus rugas, quæ in labris sunt superioribus computandas, ita ut ab angulo ubi cœperit morsus incipientes, usq; ad extremũ labrum perueniamus. quia annorũ numerũ, rugarum ostendit. Postremo, rugarum multitudine, tristitia frontis, deiectione ceruicis, pigricia totius corporis, stupore oculorũ, palpebrarumq; caluicie senectus ipsa se prodit.

De signis quibus cognoscitur patria. Cap. VI.

IN permutandis equis uel detrahendis, maximam fraudem patriæ solet afferre mendaciũ. Volentes enim charius uendere, generosissimos fingũt. Quæ res cõpulit nos, qui per tam diuersas & longinquas peregrinationes equorũ genera uniuersa cognoscimus, & in nostris stabulis sæpe nutriuimus, uniuscuiusq; nationis explicare signa uel merita. Nam ut uiliora ministeria taceamus, equestribus usibus uel maxime necessarios cõstat prælijs circeis, uel ad bellum hunnuscorum longe primo docetur utilitas patientiæ, laboris, frigoris, famis. Toringos deinde & Burgundiones iniuriæ tolerantes. Tertio loco Frigiscos, non minus uelocitate quàm cõtinuatione cursus inuictos. Postea Epirotas, Samaricos, ac Dalmatas, licet contumaces ad frena ac uiles, armis ac bellis asseuerant cruribus. Capadocũ gloriosa nobilitas Hispanorũ par uel proxima in circo creditur palma. Nec inferiores propè Sicilia exhibet circo, quamuis Aphrica hispani sanguinis uelocissimos præstare cõsueuit ad usum sellæ. Persis prouincijs omnibus præstat equos patrimoniorũ censibus æstimatos, tam ad uehendum molles & pios incessibus, nobilitate pretiosos, sequuntur Armeni atq; Saphareni, in qua nec Epirotas Siculosq; despexeris, si mores ac pulchritudo nõ deserat. Hunuscis grande & aduncũ caput, extantes oculi, angustæ nares, latæ maxillæ, robusta ceruix & rigida, iubæ ultra genua pendentes, maiores costæ, incurua spina, cauda syluosa, ualidissimæ tibiæ, paruæ bases, plenæ ac diffusæ ungulæ, ilia cauata, totumq; corpus angulosum, nulla in clunibus aruina, nulli in musculis thori in longitudine magis quàm in altitudine statura, propensior uenter exhaustus, ossa grandia, macies grata, & quibus pulchritudinem præstet ipsa deformitas, animus moderatus & prudens, & uulnerũ patiens. Persis & statura, & positione à cæteris equorũ generibus nõ plurimum differt, sed solius ambula

turæ quadam gratia discernuntur à cæteris, gradus est minutus et creber, et qui sedentem delectet et erigat, nec arte doceatur, sed naturæ ueluti iure præstetur. Inter colatorios enim, & eos quos totonarios uulgus appellat, ambulatura eorum media est, & cum neutri sint similes, habere aliquid creduntur ab utrisq; commune sicut probatum est. In breui amplius gratiæ, in prolixo itinere seuior patientia, animus superbus, & nisi labore subiugatus, aßidue aduersum equitem contumax mens, tumens, prudens, et quod mirum est, in tanto feruore cautißime decoris est obseruantior, incuruata in arcum ceruix, ut recumbere uideatur in pectore.

De temporibus uitæ. Cap. VII.

AEtas longæua Persis, Hunnicis, Epirotis, ac Siculis: breuior Hispanis ac Numidis. Frequens opinio est Barbaricis nulla adhibenda medicamina, quod usq; adeo naturæ beneficio ægroti cõualescant, ut eis nocitura sit cura. Sed falsa erat ista persuasio. Nam quanto fortiora membra sunt, tanto diutius uiuunt, si ex aëre uenientibus medela non desit. Spadonibus tamen inter authores constitit sanguinem de matrice nunquam, nisi forte ex nimia & extrema neceßitate, tollendum: propterea quod caloris maximã partem cum testibus amiserunt. De palato tamen si non impediat negligẽtia, omnibus propè mensibus tam spadonibus, quàm testiculatis, minuendus est sanguis. Admissarij uero si cohibeantur à uenere, ubi dematricati fuerint, cæcari sæpe dicuntur. Quamuis eo anno quo admissum faciunt, non sit eis uena laxanda, ne generationi intentum corpus cura geminæ neceßitatis exhauriat. Studiosis equorum, quæ cura stabuli, qui alimentorum cultus, quæ obseruatiõis sollicitudo præstanda sit, primus ac secundus indicat liber. Nũc decursis omnibus his, quæ huius artis doctrina poßidet, ad compositiones necessariarum potionum medicamentorumq; descendimus, in quibus & explorata congeßimus, & ea quæ non tam ad utilitatem curandi, quàm ob caritatem emendi Mulomedicorum cupiditas instauerat submouimus. Constat nanq; non tam multis neq; pretiosis speciebus, sed paucis, et ad causam de qua agitur accommodis posse sanari. Primum igitur ut pinguia sint iumenta tam in currilibus quàm in sellaribus decet, deinde ut sana permaneant, post ut ægrota curentur, confectiones (ut dictum est) medicaminum proferemus

electas ex authoribus multis, de experimentis manifestißimis approbatas.

Potio ad reficienda animalia. Ca. VIII.

TRaditur Chiron ad reficienda iumenta uel curanda, hanc ædidisse potionem, qua internos extergeat morbos, qua tußim reprimat, uulsos ac tußicos curet: Ptisanæ sextarium, lini seminis heminam, croci unciã unam, intestinum porcinum recens, quod longanonem uocant, prius diligenter lotum, uel acronem; quæ si in præsentia forte non suppetunt, hedinum caput cum ped bus & intestinis ac uentre, & diligenter quasi ad hominum usus curatum, in cacabum mittis, addes superioribus hyssopi fasces duos, cochleas germanas purgatas quindecim, bulbos quindecim, ficus duplices uiginti, rutæ fasciculum unum, baccarum lauri sextarium unum tritum, dactylos uiginti, allij purgati capita tria, sepi caprini uncias sex, pulegij sicci fasciculum. Quæ omnia trita decoquis in aqua cisternina uel cœlesti, donec liquefacta carne defluant ossa: sed aquam sæpius adijcies ne medicamentum ustura constringat Sed cum spissum uideris, colabis, abiectisq; excrementis & oßibus, tracanti uncias tres pridie calida infusas ut inturgescat & solui poßit, adijcies, paßi sextarios tres, oua cruda sex, olei rosatij oua plena sex, butyri resoluti uncias tres, anagallici uncias tres, amili uncias tres, pulueris quadrigarij uncias tres, lomenti fabæ .i. farinæ sextarium: hæc omnia ita temperabis, ut per cornu defluant, & sextarios singulos ieiunis animalibus per triduum dabis. Et si uolueris septem diebus interpositis repetis & das à capite potionẽ. Iumenta à morbis uindicat & custodit: Gentianæ, aristologiæ rotundæ, myrrhæ trogloditis, rasuræ eboris, & baccarum lauri æquis ponderibus puluis immixtus, ex quo grade cochleare plenum sumis, Addes hyssopi triti scrupulos quatuor, mellis uel paßi uncias tres, uini sextarium, gisni resoluti pastillum unum, post cursum siue post laborem conditi bene (piperati) heminam adijcies, æstate roris uel absynthij tantundem, & per os dabis ad cornu. Si æstu animal fatigatur, puscam cũ pulegio trito misces, naresque & faciem confouebis, oua quoque trita cum hemina uini ueteris optimi faucibus infundis, ut per oui refrigerium uini uirtus accrescat. Maciẽ languoremq; depellit, si semiunciã sulphuris cũ myrrhæ scrupulis 4. in puluerẽ resolutis ouũ crudũ et uini ueteris sextarius addatur, frequẽterq; p fauces detur.

als (præparati)

Diapenton est (ut supra retulimus) necessariū pluribus causis ac morbis, & semper diligenti cofectione seruandum: Gentianæ, aristologiæ rotundæ, myrrhæ, rasuræ eboris, & baccarum lauri, de recentibus speciebus in unū redactis minutißimus puluis, ex hoc febrientibus plenum cochleare cū tribus uncijs mellis, & aquæ tepidæ sextario, in qua radices iunci, & apiū sufficiēs decoctum fuerit, per os dabis, ita ut triduo similiter cura procedat. Idem puluis si ultra cochleariū cū sextario uini ueteris, & olei uiridis hemina detur, animal à quibuslibet uenenis, uel serpentū, aut bestiolarū morsibus liberat. Cui si piperis atq; pulegij, necnon etiā cymini pulueris aliud cochleare addideris, & cū uini ueteris sextario dederis, omne frigus expellit.

Ad tussim & uulsos. Caput .IX.

TVßim quoq; insanabilem curat cū hemina paßi, & tribus uncijs olei & ouo crudo, si per triduū defundis faucibus, addito fabæ polline, & fœnugræco binis cochlearibus. Præterea ualde tußientibus prodest, fabæ frixæ sextarius sine sale coctus, sepi caprini unciæ 3. allij purgati capita 3. decocta cum succo ptisanæ, data per triduū. Quo medicamento ualidius creditur: ficus siccæ pondera 2. fœnigræci sextariū, tracanti unciā, pridie in calida imfusa, anagallici unciā, rutæ uiridis fasciculū, apij fasciculos tres, pariter in aqua diutißime decoques, & faucibus per triduū defundes. Curare etiā uulsos creditur, si septē uncias cineris mūdißimi colligas, addasq; olei uncias tres, bulbos tritos vij. anagallici unciā, butyri unciā, sepi caprini unciā, mellis uncias 3. plantaginis uiridis tritæ uncias 3. paßi heminā, ptisanæ uel lini seminis heminā: quæ ita temperata ut per cornu defluant, per triduū, uel ut necesßitas cogit per plures dies, ieiunis singulos sextarios dabis. Desperatam tußim sæpe curauit potio uilis ac facilis: pulueris ex faba uncias sex, pulueris ex fœnigræco uncias sex, enulæ tunsæ siccæ pulueris uncias 6. pulueris anagallici tūsi uncias 3. butyri uncias 6. quæ omnia cū tribus boni uini sextarijs additoq; paßi sextario uno semis, pariter agitabis, & uni equo ieiuno ante lucem bina cornua per os dabis, donec omnē ebibat potionē. Curā quoq; nō parū profuisse experimenta docuerūt, hac ratione compositā: fabæ frixæ sextariū sine sale decoques, addesq; sepi hircini resoluti uncias 3. butyri uncias v. in mortario deteres uniuersa, Præterea fœnigræci sextariū bene purgatū

feruere

feruere facies, primamq; aquã inter initia feruores effundes, addesq; aquæ sextarios v. pinguißimas caricas xx. & liquiritiæ uncias 4. pariter decoquas donec aqua ad tres sextarios redigatur, in mortario deteris fœnigræcũ, liqritiam & caricas, miscesq; cũ faba, supfundis etiam calidã in qua caricæ cũ cæteris coctæ sunt; cõparatisq; oĩbus si liquor spißior fuerit, tantũ paßi addis ut per cornu facile poßit exire. diebus plurimis ex eo per os singulos sextarios tußientibus dabis.

Ad cossos, uermes, uel tineas. Ca. X.

COssos, uermes, uel tineas, cæteraq; animalia uentris extinguit, si heminã cineris ex oliuæ ligno arido collecti, cũ hemina olei uiridis p triduũ dabis ad cornu. Alia quoq; confectio, sed quæ sæpe mortiferã liberat paßionẽ: pulueris santonici, itemq; absynthij pontici, necnõ lupini crudi, & herbæ centaureæ, & erui pollinis, et seminis raphani binas uncias mittis, addisq; cornu ceruini unciã, sinopidis pontici pastillos tres, opopanacis semiunciã, uini tenetani uel alterius austeri sextarios 2. olei uiridis sextariũ, quæ tepefacta ita aĩali defundis, ut per os cornu accipiat, in cliuo constitutũ, quatenus succus facilius ad interiora pueniat. Postero die idem aĩal pronum constituatur in cliuo, & per clysterẽ illius tepidæ potionis sextarius ingeratur, quatenus alternis diebus ex utraq; parte iniecta potio, coagulare qđ appellatur, poßit infundere, in quo illæ noxiæ bestiolæ oguntur, & pertuso uẽtriculo excruciata doloribus aĩalia pereunt. Est et tertia confectio nõ minus ualida: Radicis capparis siculi, uel baccas cũ folijs ad unã librã deteris pariterq; cõmisces, addisq; aceti sextarios 2. Quod medicamentũ interdũ per os (sicut superius dictum est) interdum per intestinũ inijcis animali, ut internos hostes potionis austeritate consumas.

Aduersum omnia genera morborum. Ca. XI.

ADuersum oĩa genera morborũ salutaris confectio præparãda est, ut inter ipsa initia ex cõditis poßit occurri. (Causa) enim medicinæ quærenda est: Myrrhæ librã, thuris masculi librã, mali punici corij tunsi lib. pipis uncias 3. croci uncias 3. acatiæ rufæ selibrã (cathimiæ) butrotis selibrã, resinæ ustæ selibrã, absynthij pontici selibrã, pulueris serpilli selibrã, betonicæ selibrã, centaureæ selibram, sagapini selib. saxifragæ selib. peucedani selib. als (Cassa etc.) als (casmiæ)

ni selib. quæ omnia bene tunsa & cribrata in mellis optimi 3. sextarijs misces, et ad carbones leuiter paululū coquis, post in uase stagneo uel uitreo condita seruas, ex qua confectione morbidis si febriunt ad diē singula cochlearia maiora cumulata cum hemina aquæ tepidæ & olei floris tribus uncijs dabis. Quod si absq; febre sunt morbidi, uel conualescere etiam cœperint, cum uino & oleo plurimis diebus dabis, donec animal liberetur. quàm ualidissimam & approbatam noueris potionem.

Confectio suffimentorum salutaris. Cap. XII.

SVffimentorum compositio fascinum pellit, lustrat animal, fugat dæmones, submouet morbos. Odor nanq; fumi ac spiritus per os ac nares ingrediens, penetrat ad ulcerum omnes recessus, ac curat sæpius loca quæ potiones non potuerunt curare. Etiam in hominibus suffimentorum uapor præcipue sequitur. Deniq; desperatos & periculosissimos morbos, aut sicut Mulomedici adserunt, non ex pabulo aut aquarum uitio, sed aëris corruptione descendētes. Et ideo facilius languorem quem pestilens morbus ingessit, suffimenti salubris huius curat adflatus. Ac talis compositio suffimentorum: Sulphuris uiui librā, bituminis iudaici librā, opopanacis unciā, galbani selibrā, castorei selibrā, (ciceris) crudi selibrā, albitis selibrā, salis armoniaci unc. 3. rasuræ cornu ceruini unc. 3. sinopidis unc. 3. gagatis fœtiæ unc. 3. lapidis gagatis unc. 3. lapidis ematitis unc. 1. lapidis sideritis unc. 1. lapidis argeritis unc. 1. caballiones marinos 7. stellas marinas 4. pallas marinas 7. caudas marinas 7. ungues marinos 7. uuæ marinæ unc. 3. medullæ tedæ pineæ pōdera 3. cedriæ pond. 3. picis liquidæ pond. 3. ossa sepiæ 7. hæc siccata pitter deterūtur atq; miscētur, ex qbus unū cochleare, cū opus fuerit, uiuis carbōibus aspergis, et coopto capite, ut fumū p os naresq; suscipiat aīal suffis. Qđ suffimentū præter curam iumentorum, sanat incurrentes hoīm passiones, grandinemq; depellit, dæmones abigit & laruas.

als (æris)

Compositio pulueris quadrigarij. Ca. XIII.

QVadrigariū puluerē uocāt, q ex diuerso pigmentorū genere mixtus et p se adiuuat aīalia, et alijs potionibus pro modo uel curatiōe miscetur. Huius Chiron talē cōpositionē saluberrimā credit: Tracanti pōdera 3. aloës unc. 6. myrrhæ unc. 6. et ℈ 1. costi unc. 1. et ℈ 1. armoniaci un. 1.

& scrup

& ʒ 1. caßiæ unc. 1. & ʒ. gentianæ lib. 1. aristologiæ lib. cẽtaureæ lib. betonicæ lib. saxifragæ librã, samsuci lib. opij lib. abrotani lib eupatorij unc. 6. cardamomi unc. 6. folij unc. 3. spicæ nardi unc. 3. spicæ celticæ unc. 6. asari lib. dauci unc. 3. castorij unc. 6. opopanacis unc. 6. galbani unc. 6. strutij unc. 6. panacis radicis unc. 6. ligritiæ unc. 6. absynthij fasces 3. succi herbæ peristerei siccæ et cribratæ unc. 5. hæc oĩa pariter cõteres, et diligentißime in uase uitreo uel stagneo seruabis. Pelagonius uero quadrigarij pulueris eiusmodi cõposuit cõfectionẽ: Cinnamomi, spicæ syriacæ, spicæ indicæ, croci siculi, myrrhæ troglo ditis, scieni, pipis nigri, piperis longi, mannæ croci, betonicæ, catiæ nigræ, trixaginis, folij, nardi lentici. i. cepe indici, nardi, storacis, acori pontici, thuris masculi, irisillyricæ, thymi cretici, pipis albi, calami aromatici, asari põtici, petroselini, mãnæ croci, mali terreni, gẽtianæ, rosæ aridæ, caßiæ fistulæ, enulæ; oĩa æquis ponderibus pro modo aĩaliũ misces, conteris, cribras, in pixide uel uitreo dolio cõdis, et cũ opus fuerit, singula cochlearia, uel amplius, si uires patiũtur iumentis singulis dabis, addito uino et oleo. Interdũ alijs potiõibus misces, si ratio artis uel cura mãdauerit. Absirtus quadrigariũ puluerem hac ratione cõposuit; Foliũ, spica nardi, crocus, piper album, piper longum, piper nigrum, opopanacis radix, caßia nidasantis, caßia marmalitis, caßia nardina, irisillyrica, apij semen, malum terræ, peucedanũ, sauina, gentiana, herba rosina, thymum, myrrha, trixago, costum, thus masculum, gessemantium, malum punicum, calamum aromaticum, rosa sicca, ruta agrestis, petroselinum, aristologia longa, amomum, calamum syriacum, herba artemisia; hæc omnia pro numero animalium præparas æquis ponderibus intermisces & tundis, cribrásque, & seruabis, aduersus paßiones usurus.

Compositio Caustici. Cap. XIIII.

CAusticum humectata siccat, laxata constringit, luxata parat, læsa cõfirmat. Huius Chiron talem compositionem demonstrat: Bituminis iudaici pondera duo, bituminis apollonij pondera duo, mannæ thuris uncias sex, bdellij arabici uncias duas, medullæ cruinæ pondera duo, propulei uncias duas, galbani uncias duas, guttæ storacis uncias duas, ceræ communis pondera duo, resinæ cabialis libram unam, uisci italici uncias 3. apoximæ unc duas, succi hyssopi unc. 2. guttæ armoniacæ unc. 2. picis

brutiæ

brittiæ librã. Pelagonius causticũ, quod suffusiones uesicasq; siccaret in genibus uel articulis, hac ratione cõposuit: Ceræ punicæ librã, resinæ pondera duo & semis, galbani uncias 3 asphalti iudaici pondera 2. myrrhæ secũdariæ pondera 2. bituminis librã, armonici uncias 6. costi uncias 6. Verũ cætera decoquis in cacabo fictili nouo, qui cum refrixerit, addis asphaltum et armoniacum et costũ pro mẽsura, qua scriptũ est, tritum ad modum farinæ, & agitabis, & iterũ coques ut sit una substantia, quo uteris aduersum uenas & uesicas & suffusiones, quæ nascũtur in genibus, aut in tibijs, aut inter nodos, aut in articulis, usq; eo ut ossulaginem curare credantur. Malagma quoq; causticum hac uoluit ratione componi: Picis pondera duo, ceræ pondera 2. galbani uncias 3. resinæ librã, adipis taurinæ pondera 2. bdellij uncias 7. thuris pollinis uncias 3. resinæ terbentinæ uncias sex, uisci pondera 2. glutis uncias 3.

Absirtus huiusmodi causticum hac ratione composuit, glandularis resinæ frixæ uncias 3. picis duræ uncias 3 bituminis iudaici uncias 3. euisci uncias 3. galbani uncias 3 bituminis græci uncias 3. hæc omnia in uino decoquis. Bitumen uero contundis & superimmittis.

Compositio malagmæ. Ca. XV.

COmpositio malagmæ ad tumores duros & ueteres: Galbani uncias duas, resinæ librã, armoniaci selibrã, picis britiæ selibrã, ceræ librã, olei quod temperare poßit. Item malagma ad tumores duros & ueteres. Galbani libras 2. armoniaci selibrã, resinæ terbentinæ selibrã, opopanacis librã. storacis libram, ceræ rufæ librã, bdellij lib. piperis albi unc. 1. baccæ lauri lib. piperis lõgi unc. 1. picis britiæ selib. olei irini quantũ sufficit.

Compositio Collyrij fistularis. Ca. XVI.

COllyrium fistulare, quod conficitur ut mittatur in fistulas uulnerum quæ ab initio curata fuerint negligenter. Formatur aũt ad mensuram ipsius fistulæ, ut cũ immissum fuerit eadẽ poßit implere, ut celerius iã consumpta duricia, caro uiua ducat solidam cicatricẽ: Misi librã, fecula lib. ugerinis lib. calcitis librã, cymini uncias sex, teres cũ aceto, et collyria facies.

Item aliter componitur collyrium fistulare: Misi, eruginis, calcitis, lib. sin-
als(lactis) gulas, mellis unc. sex (zungitis) pondera 2. coquas ex uino ueteri, pastillosq; inde facies fistulis inserendos.

Compositio

Compositio malagmæ crudæ. Cap. XVII.

Calcis uiuæ libras 2. sinopidis alexandrini librã, ficus siccæ uncias 6. axungiæ quantum sufficit, immisces, contundis, & uteris.

Compositio syncrismæ. Ca. XVIII.

Ceræ rufæ pondera duo, resinæ frixæ pond. 2. olei laurini librã, sepi taurini librã, axungiæ libram, medullæ ceruinæ lib. olei cyprini, eruginis, hyssopi, axungiæ ueteris libras singulas; hæc omnia pariter ad carbones decoquis & uteris.

Compositio Traumatici. Cap. XIX.

Traumaticum medicamentũ curationi uulnerũ ualde cõuenit. Nã absumpta putredine, uiuã carnẽ ad sanitatẽ reducit. Huius talis est compositio: Misi librã, calcitis pondera 2. eruginis librã, pariter colabis, & supra tegulam in ignẽ pones, et coques ut rubeũ fiat. Post in mortario teres, & ad similitudinẽ farinæ puluerẽ facies. Deinde duos sextarios mellis in olla noua coquis cũ uino, & cũ feruere cœperit, puluerẽ suprascriptum agitabis, & pariter decoques, refrigeratoq; ad cancromatas plagas, ad famicem & cicatrices reducendas uteris. Traumaticum quoq; hac ratione componitur: Misi, cathimiæ, aloes (acori) libras singulas, eruginis libras 2. calcitis librã, mellis lib. 2. in olla noua decoques, refrigeratoq; uteris.

Compositio malagmæ Basilicæ. Ca. XX.

Malagmæ quoq; istiusmodi compositio approbata est: Mellis librã, galbani, storacis, bdellij, piperis albi singulas libras, armoniaci pondera duo, medullæ ceruinæ, baccarũ lauri añ libram, thuris pollinis uncias 2. sepi caprini uncias 5.

Compositio alia malagmæ. Cap. XXI.

Malagmæ quoq; medicamentũ hac rotione componitur: Armoniaci uncias tres, ceræ librã, nitri floris unc. 2. resinæ terbẽtinæ põdera duo, storacis uncias 3. baccarũ lauri unc. 6. olei cyprini unc. 3. olei laurini uncias 3. medullæ ceruinæ unc. 6. olei rosati uncias 3. adipis anserinæ uncias 6. hyssopi unc. 4. adipis ceruinæ unc. 6. opopanacis unc. 6. piperis al

bi uncias 2. galbani uncias tres, axungiæ ueteris libram, aceti acerrimi hemi nam, thuris masculi uncias 4.

Compositio prima anacollimatis. Ca. XXII.

ABsirtus compositionē anacollimatis eiusmodi composuit & prodidit: Floris nitri sextariū, opopanacis uncias tres, croci siculi unc. 2. pipis albi unciā, pollinis thuris unc. 3. cochleas cōtusas x. bulbos xx. auellanas xx. quæ omnia contusa & permixta, si aceto temperaris, diuulsa coniungis. Efficacius tamen est, si locis dolorosis emissum sanguinē ipsius animalis addideris. Compositio syncrismæ. Storacis uncias 4. armoniaci unc. tres, medullæ ceruinæ unc. 2 olei glaucini unc. 6. olei cyprini unc. 3. seui taurini unc. 3. resinæ terbentinæ uncias 4. adipis ursinæ uncias 3. adipis leoninæ uncias 4. propulei unc. 3. olei ueteris uncias 6. axungiæ ueteris librā, olei sauirensis lib. opopanacis, galbani unc. 3. hæc ad carbones lentis uaporibus decoquuntur, & unctionem saluberrimam præstant.

Compositio malagmæ crudæ. Ca. XXIII.

COmpositio malagmæ crudæ talis est: ceræ punicæ selibrā, armoniaci selibrā, bdellij unc. 3. storacis uncias 2. sagapini unc. 4. thuris pollinis unc. 6 olei ueteris unc. 4. propulei uncias 2. medullæ ceruinæ unc. 6. sepi taurini unc. 2. resinæ frixæ unc. 2. adipis ursinæ unc. 2. adipis leonis uncias 2. opopanacis, baccarū lauri aā unc. 2 olei cyprini unc. 4. gentianæ unc. tres, resinæ colophoniæ unc. 6. galbani uncias 6. Itē alia compositio malagmæ: Ceræ, armoniaci aā lib. storacis unc. 6. sagapini unc. 3. thuris pollinis uncias 3. medullæ ceruinæ unc. 4. opij hispani unc. 2. propulei uncias 4. sepi caprini uncias 6. galbani uncias 6. picis britiæ unc. 4. resinæ terbentinæ unc 3. resinæ frixæ uncias 4. aceti acerrimi un. 4. olei lentiscini unc. 6. olei irini un. 4

Compositio malagmæ ad uligines. Ca. XXIIII.

COmpositio malagmæ ad ulignes. Salis afri lib. 1. bulbi libram, sulphuris libram 1. misi libras 2. olei lib. his coctis diligenter, uteris.

Compositio malagmæ ad neruos. Ca. XXV.

SVlphuris uiui, aluminis, resinæ, picis britiæ aā lib. 1. ceræ pond. 2 medullæ ceruinæ lib. 1. hæc omnia pariter diu agitas aut uerberas.

Compositio Traumatici. Cap. XXVI.

Compositio traumatici. Gallæ unc. 4. æris usti unc. 3. corticis mali punici unc. 3. misi unc. 4. uini unc. 1. aceti unc. 3. in olla noua excoquis et (uteris.

Compositio Collyriorum. Ca. XXVII.

Compositiones collyriorũ Absirti, Pelagonij, Chironisq; subiecimus. Ad album enim de oculis tollendũ & abstergẽdum Absirtus tradidit: nuces auellanas combustas donec redigantur in cineres, in mortario deteres, addesq; mannæ thuris idẽ pondus, quæ diutißime trita, & melle optimo adiecto cõprehendãtur, & sic inungatur aĩal. Idem Absirtus eiusmodi collyriũ laudat. Piperis albi grana 8. mellis attici unc. 2. croci unc. 2. sepiæ marinæ (diligenter statissim) & rutæ unc. 2. balsami unc. 1. Pelagonius tale collyrium monstrat (propter). Oleũ, sal, resinam, cerusam, opobalsamũ, addito melle deteris atq; cõponis, alternis diebus inducis usq; ad sanitatẽ. Nardinũ quoq; collyriũ hac ratione composuit. Violæ unc. 1. spicæ nardi uncia semis, caßiæ, myrrhæ unc. 3. croci unc. 3. olei cyprini unc. 6. pipis albi unc. 2. cymini unc. 3. Item alia collyria cõposuit. opobalsami, croci, myrrhæ, salis hispani, lepidis, oßis sepiæ singulas uncias, cathimiæ unc. 2. afronitri unc. 1. mellis atti ci librã. Chiron etiã uetera glaucomata hac collyrij indicat confectione purgari. Cornu bubulini extremũ ubi solidũ est cõbures, ac thuris masculi puluerẽ, stercoris quoq; humani cõbusti & salis armoniaci pari mẽsura pul uerem facies, piper longũ, ossa sepiæ, flos eruginis, uetus uinũ, crocus, ruta, pariter detrita cõmisces, addito optimo melle q̃d sufficit, & inungis. Aliud quoq; collyriũ simile cõposuit. Ossa sepiæ marinæ, crocus, myrrha, troglodi tis; item sal ac stercus crocodili, hæc oĩa pariter ac diutißime deteruntur, & bene trita cernuntur, additoq; optimo melle unctionis utilitatẽ aĩalibus præstat. Licet parua & propè nulla de his, quæ diuersi authores retulerũt (præterissent) doceamus, tamen quæcunq; uidebantur probata conscripsimus. Verum ne longior liber confusionem magis legentibus, quàm instructionẽ uideretur afferre, modũ plenum credimus faciendum. Aliud iterum uerumq; commonentes, ut diligenti cura paßionum occurratur exordijs. Nã etiam incurabiles ægritudines, si præsentes fuerint ui, medentis arte uincuntur. Inueteratas causas etiam faciles, curari sæpe nõ posse legi.

Alia quædam medicamentorum genera.

Cephalicum, *quod facit ad omnia uulnera difficilia claudenda et supplenda: Herbæ panacis radices, thus masculum, myrrham, pollinē erui, rosæ folia arida bene trita et cribrata. hic puluis cōfectus difficilia uulnera claudit ac curat. Nunc etiā si melle decocto, & huic medicamēto mixto collyriū facias, et altis sub uulneribus fistulæ subijcias, citius supplere et sanare cogit.*

Medicamentum consuetum, *in usu quotidiano necessarium, propter compendium & moras ita facies: Eruginem, chalcitem, æris florē, æs ustū; hæc bene trita et cribrata æquo pondere catastalticum faciūt, quod carnē supercrescentem comedendo effouet. Hoc idem cum aceto & melle decoctum ad melliscraßitudinem, facies medicamentū, quod facit ad omnia uulnera & cancros elympidanda, & ossa scabrosa.*

Chlora medicamentum, *quod facit ad omnia uulnera complete lympidanda, uel sine difficultate claudenda: cerā punicā, resinam terbentinā medullam ceruinam, eruginem, oleum, ita conficies quantum sufficit.*

Tetrapharmacum, *quod facit ad omnia uulnera elympidanda, & uelocius curanda († ualde per hoc medicamentum cataloticum) Adipē taurinā, cerā, picem, oleū. Igitur medicamentū, quod supra dixi cataloticū est.*

Glicium, *quod facit ad omnia uulnera sordida et cancrosa: Amurcā, salem, acetum: his mixtis quantum uolueris ad craßitudinē mellis uteris.*

Offoclare medicamentum, *qđ facit ad oīa oßicula, et († darscus quo loco factum si deijciendum uolueris) Picem liquidam, axungiam ueterē, eruginem bene tritam & admixtam, colas bene coctum, post decoctionē suprascripta purgat uulnera diligenter.*

Stypticum, *quod facit ad omnia uulnera humecta, et fongos exiccandos: Alumen scissum, gallas minores, cortices mali granati, subcorticem de ipsa arbore. hæc oīa trita, puluis ipsius uulneribus exiccādis ualde prodest.*

Medicamentum *quod facit ad omnia uulnera claudenda: Absynthium, sinopidem, lepidam hæc tria bene commixta faciunt medicamentum siccum, quod ad omnia uulnera prodest.*

Implectoricum medicamētum, *quod facit ad omnia caua supplenda: Pollinem thuris, pollinem herbi, lepidam. hæc bēne trita medicamentum*

tum

tum faciunt ad supplenda uel elympidanda uulnera.

Ad oculorum rupturas & tuniculas seruandas prodest, si fel caprinum lacti caprino misceatur, & sic penna nigra oculi inungantur. Ad oculorum album siue glaucomata sic facies: uini sextarios 4. gariofloris sextarium unum, mellis uncias 4. pariter decoquis et uteris. Ad (uecentē) ocularem percussum: Croci, myrrhæ, thuris masculi, gummi, medullæ uerueci næ, anagallici succi, mellis, cardami, binas uncias.

Syncrisma: Ceræ rufæ pondera 2. axungiæ pondera 4. opopanacis uncias 2. olei ueteris pond. 2. galbani unc. 3. myrrhæ pond. 4. armoniæ pō 3. olei cyprini pond. 4. medullæ ceruinæ pond. 2. hyssopi pond. 2. storacis pōd. 4. olei lentiscini pondera 4.

Syncrisma ad alia genera: Galbani pond. 2. opopanacis pond. 1. ceræ pond. 4 medullæ ceruinæ pond. 3. thuris masculi pond. 2. piperis albi pondus 1 resinæ terbentinæ pond. 3. storacis pond. 1. adipis anserinæ pond. semis, euforbij uncias 6. adipis leoninæ, mellis, castorei, libras singulas, olei myrrhæ lib 2. olei lentiscini pond. 2. olei syriaci lib. 2. olei ueteris lib. 2. olei mellini pondera 2. olei storacis pond. 2. opij pond. 3.

Lipparia sic facies: Spumæ argenti pondus 1. cerusæ uncias 2. uini sextarios 3. olei pondus 1. & semis, omnia conficies, & sic uteris.

Lipparia alio genere sic facies: Spumam argenti, cerusam, thus masculum, acetum album, oleum, hæc omnia in unum conteres, & cum uino mellicrato admisces, & sic uteris.

Traumaticum sic facies: Chalcitidis pond. 1. misi pond. 1. semis, eru genis unciā 1. stercoris columbini pond. 1. adarcis uncias 3. & scrupulos 3. decoquis una, et sic uteris. Item alio genere ad flegmonas tollendas: Sinapis alexandrini unc. 6. fici afræ unc 3. axungiæ ueteris uncias 6. aceti scrup. 3.

Item Traumaticum alio genere ad uerrucas tollendas: Floris chalcitis uncias 2. nitri uncias 2. lasari uncias 3. aceti heminā. Item alio genere ad suffragnosos: Eruginis, aluminis añ pon. 5. herbæ syderitis, ferrariæ pond. 1. aceti acri sextarium unum.

Ad flegmonas discutiendas: Radicis, erui, axungiæ, aceti acris, linis in linteo, & sic uteris.

Causticum ad neruos crassos, uel quæcūq; in notitia sunt: Galbani,

opopanacis, medullæ ceruinæ, resinæ terbẽtinæ, armoniaci, propulei, uiolæ, thuris pollinis, bina pondera, resinæ frixæ pondera 5. bituminis pond. 3. picis duræ pond. 5. resinæ pituinæ pond. 5. ceræ pond. 5. olei cerini põd. 3. incomij pond. 2. storacis pond. 2. uisci pond. 2.

Causticum ad neruorũ dolores; Galbani, storacis, uiolæ, propulei, resinæ singula pond. colophoniæ uncias sex, resinæ terbentinæ pond. 6. opopanacis pond. 1. thuris pollinis, hyssopi, armoniaci, baccæ lauri singula pond. picis britiæ pond. 1. et semis, uini (inei) pond. 1. semis, resinæ bituminis pond. 1. hæc omnia in uno cacabo coques, in linteolo induces calida.

Malagmam cocticam sic facies; Ceræ albæ, galbani uncias singulas, resinæ terbentinæ pond. 2. adipis taurinæ pond 3. hyssopi pond. 2. bdellij pondus 1. semis, irisillyricæ pond. 2. adipis anserinæ pond. 1. hæc omnia decoquis & uteris.

Malagma ad neruorum dolorem, Ceræ unc. 6. adipis ceruinæ unc. 3. galbani, piperis, armoniaci, resinæ terbentinæ uncias ternas, tracãti uncias 5. singula contundis, permisces, & uteris.

Malagma ad neruos uexatos, Mentæ, galbani, rubricæ, storacis, uiolæ aã pond. 6. similaginis pond. 4. hæc omnia cum similagine & uino decoques in cacabo, & liquida facies, deinde similaginem & uinũ in unũ permiscebis, inlinis in linteolo, & alligabis feruentia.

Malagma ad tumores sic facies; Ceræ uncias 6. adipis ceruinæ uncias 3. galbani uncias 3. uiolæ, piperis albi uncias ternas, armoniaci unciam, resinæ terbentinæ unc. 3. storacis unc. 3. gentianæ unc. 1. singula contundis, postea permisces in uino, & sic uteris.

Emplastrum, Ceræ uiridis pond. 1. et semis, olei cyprini unc. 9. olei myrthini uncias 2. adipis anserinæ uncias 2. thuris pollinis unc. 2. hæc oĩa in cacabum mittis, coquis, & linteolis inlinis.

Cerotum ad ulcera, (strumenta) pond. 2. ceræ rufæ pond. x. olei myrthini pond. 6. olei ueteris põdera 8. aluminis pond. 9. olei cyprini pond. decem, calcis pond. quinq;.

Fomentum ad tumores siue ad duriciam quãlibet sic facies; euiscum ex uino decoctum conteris cũ axungia, & sic uteris. Si minus, herbã sabinam cõteris, et ex rosatio concoquis, & sic uteris ad sanitatem.

Compositio

Compositio ad colices, Asari pontici, petroselini, foeniculi uncias singulas, piperis nigri uncias 2. marrubij mas. unc. 1. abrotani unciã semis, mellis optimi pond. 2. coques & despumabis, & hæc omnia contundes et cernes, & sic in melle commiscebis, inde figuram facies nucis auellanæ, & ex aqua dabis, et aquæ congiũ 1. in potũ. Item diebus quibus eo morbo tenetur, foeniculi seminis cum uino cochlearia tria aut quatuor fricabis in mortario, adijcies uini cibarij sextariũ 1. mittes in ampullam aut cornu, & dabis ut bibat, & cum sagis bene munies.

Malagma ad neruos claudos, Sepi hircini libram, mollicidenæ selibram, resinæ libram, eruginis selibram.

Compositio ad genua. Aceti hemina, salis pusillum, æris usti selibram, sinopidis quod satis est.

Potio hyemalis. Croci, costi, petroselini macedonici, murrhæ, thuris masculi, tracanti, cymini alexandrini, crocomagmæ, piperis uncias singulas, uini & olei quod sufficit (oua) hæc omnia permisces, & dabis cũ succo ptisanæ, cui immittis palmas xxv. bulbos xxv. hyssopi fascem (caprinos adipes catulum breuem uiuum mittis) quem cum madefactum uideris, tunc oĩa exiccabis, & adijcies olei quod sufficit, tũc illa oĩa permisces & potionabis.

Potio æstiualis. Traganti, croci, abrotani, cardamomi, glaucij, petroselini macedonici binas uncias, gingiberis unc. 1. hæc temperas, & cum dare cœperis, mittis quotidie heminas singulas singulis iumentis. Addes porri sectiui, porcla sil gallici, thus, apiũ, olei afri heminam, temperabis quod sufficit & uteris. Sed hæc uide lib. 1. cap. 57.

FINIS.

BASILEAE. ANNO. M. D. XXVIII.

EXCVDEBAT IOANNES FABER EMMEVS IVLIACENSIS.

